

מזכירות הממשלה

מעודכן ליום 07.06.2023

סדר היום

לישיבת ועדת השרים לענייני חקיקה

יום ראשון, כ"ב בסיון התשפ"ג - 11 ביוני 2023

(בשעה 13:30 - במזכירות הממשלה)

<u>נושא</u>	<u>מספר נספח</u>	<u>השר המגיש</u>
א. טיוטת חוק עבודת הנוער (תיקון מס') (עבודת לילה בתקופת תופשת לימודים רשמית), התשפ"ג-2023	82חק	שר העבודה
ב. הצעת חוק עבודת נשים (תיקון - תקופת לידה והורות להורה יחיד), התשפ"ג-2022 של חה"כ שרון מרים השכל (פ/541)		
ג. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון - השוואת זכויות אלמן ואלמנה), התשפ"ג-2023 של חה"כ אלון שוסטר ואחרים (פ/2146)		
ד. הצעת חוק נפגעי תאונות דרכים (סיוע לבני משפחה) (תיקון - הרחבת הסיוע), התשפ"ג-2023 של חה"כ בועז טופרובסקי (פ/2085)		

שר הרווחה והביטחון החברתי	חק81	ה. טיוטת חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (תיקון מס' 22 וחוראת שעה) (הארכת מועד תחילה), התשפ"ג-2023
שר הרווחה והביטחון החברתי	חק80	ו. טיוטת חוק אומנה לילדים (תיקון מס' 3) (אומנת חירום), התשפ"ג-2023
		ז. הצעת חוק אימוץ ילדים (תיקון - איסור הפרדה בין אחים בהליך אימוץ), התשפ"ג-2023 של חה"כ פנינה תמנו ואחרים (פ/3145)
		ח. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (איסור נהיגת שטח בדרך שאינה ייעודית לנסיעת שטח), התשפ"ג-2023 של חה"כ רם בן ברק (פ/1145)
		ט. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (סימון מקום חניה לרכב חשמלי), התשפ"ג-2023 של חה"כ ארז מלול (פ/2637)
		י. הצעת חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות (תיקון - טיפול באמצעות אמנויות), התשפ"ג-2023 של חה"כ מיכל שיר סגמן (פ/1800)
		יא. הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (ביצוע פעולות בבית החולה), התשפ"ג-2023 של חה"כ טטיאנה מזרסקי (פ/2128)

יב. הצעת חוק להסדרת המגורים בשטחי מרעה, התשפ"ג-2023 של חה"כ אוהד טל (פ/2374)

יג. טיוטת חוק האקלים, התשפ"ג-2023 - אישור מחדש
 השרה להגנת הסביבה חק58
 נוסח מעודכן ליום 4.6.2023

- המשך הדיון

יד. טיוטת חוק התכנון והבניה (תיקון מס'), התשפ"ג-2023 שר האוצר חק79

טו. הצעת חוק לקידום שירותים פיננסיים חברתיים (תיקוני חקיקה), התשפ"ג-2022 של חה"כ ולדימיר בליאק (פ/742)

טז. הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון - שלילת זכאות לקצבאות ולפיצויי פיטורים עקב ביצוע פעילות טרור), התשפ"ג-2023 של חה"כ עידן רול (פ/2644)

- המשך הדיון

יז. הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון - שיעור הריבית על הלוואה לדור), התשפ"ג-2023 של חה"כ משה גפני ואחרים (פ/1322)

- המשך הדיון

יח. הצעת חוק זכויות התורמים למדינה,
התשפ"ג-2023 של חה"כ ניסים ואטורי
(2561/פ)

- המשך הדיון

יט. הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון -
מקום מושבו של ראש הממשלה) של
חה"כ אביחי אברהם בוארון (2806/פ)

כ. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון - ייצוג
הולם לנשים ברשימת מועמדים
לכנסת) של חה"כ שרון ניר ואחרים
(3323/פ)

כא. הצעת חוק שיפוט בתי דין רבניים
(נישואין וגירושין) (תיקון - הגבלת
משך זמן ההליך), התשפ"ג-2023 של
חה"כ מטי צרפתי הרכבי ואחרים
(3180/פ)

כב. הצעת חוק יישום הסכם הביניים בדבר
הגדה המערבית ורצועת עזה (הגבלת
פעילות) (תיקון - עונשין על קיום
פעילות וחובות דיווח לכנסת),
התשפ"ג-2023 של חה"כ צבי ידידיה
סוכות (2748/פ)

כג. הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה
(טיוב הטיפול בתלונות בגין אלימות
משטרתית), התשפ"ג-2023 של חה"כ
עופר כסיף ואחרים (1847/פ)

כד. הצעת חוק לתיקון פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) (שלילת הסכמה כהיתר לחיפוש בחומר מחשב), התשפ"ג-2023 של חה"כ אריאל קלנר (פ/2927)

כה. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) (תיקון - החמרת תנאי שחרור בערובה), התשפ"ג-2023 של חה"כ אליהו רביבו (פ/2646)

כו. הצעת חוק מגבלות על חזרתו של מורשע במעשה טרור לסביבת נפגעי העבירה, התשפ"ג-2023 של חה"כ לימור סון הר מלך (פ/2852)

כז. הצעת חוק העונשין (תיקון - קנס על החזקת נשק בלתי חוקי), התשפ"ג-2023 של חה"כ מיכאל מרדכי ביטון (פ/1515)
- המשך הדיון

כח. הצעת חוק העונשין (תיקון - קביעת עונש מינימום בגין נטילת דמי חסות), התשפ"ג-2023 של חה"כ דני דנון (פ/2443)

כט. הצעת חוק העונשין (תיקון - הרחבת הגדרת הגזענות), התשפ"ג-2022 של חה"כ יעקב אשר ומשה גפני (פ/11)

ל. הצעת חוק הסיוע המשפטי (תיקון - סיוע משפטי לנפגעי הונאה ועושק), התשפ"ג-2023 של חה"כ ואל"ד אלהואשלה (פ/2781)

לא. הצעת חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי (תיקון - הסמכת בית המשפט לעכב הליכי גבייה), התשפ"ג-2022 של חה"כ גלעד קריב (פ/59)

לב. הצעת חוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות (תיקון - פיצויים שהוטלו על ידי בית משפט צבאי), התשפ"ג-2023 של חה"כ אביחי אברהם בוארון ואחרים (פ/3384)
- המשך הדין

לג. הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון - ממונה על נושא האלימות במשפחה במקומות עבודה גדולים), התשפ"ג-2023 של חה"כ חוה אתי עטייה, צביקה פוגל (פ/3355)

טיוטת חוק

א. שם החוק המוצע

חוק עבודת הנוער (תיקון מס'...) (עבודת לילה בתקופת חופשת לימודים רשמית), התשפ"ג-2023

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

בשנת 2016, גובשה הוראת השעה אשר אפשרה עבודת בני נוער בגילאי 16-18 עד השעה 24:00 במהלך חופשות רשמיות מלימודים, ובתנאי שאם ההעסקה הסתיימה אחרי השעה 23:00 המעסיק יחזיר את הצעיר לביתו בעת סיום העבודה. הוראת שעה זו ייתרה את הצורך של המעסיקים בפניה לקבלת היתר להעסקה בלילה עד השעה 23:00 במהלך חופשות רשמיות מלימודים, ואפשרה גמישות העסקה. תוקף הוראת שעה זו פג ביום 16.6.2020. מטרת החוק המוצע היא להפוך את הוראת שעה זו להוראה חוקית קבועה, בשינויים מסוימים, תוך מתן אפשרות העסקת צעירים בחופשות עד השעה 01:00 שהיא שעה מאוחרת יותר ביחס להוראת השעה, זאת בתנאי שאם ההעסקה של צעירים כאמור הסתיימה לאחר השעה 23:00, המעסיק יהיה מחויב להחזירם לביתם בעצמו או באמצעות מי מטעמו.

ג. השפעת החוק המוצע על קבוצות אוכלוסייה מסוימות

תזכיר חוק זה מתבסס המלצות המועצה לענייני עבודת הנוער וכן על הניסיון שהצטבר במינהל הסדרה ואכיפה בזרוע העבודה באשר לאופי עבודת בני הנוער ולצרכים שלה ובהתחשב בהיצע מקומות עבודה רלוונטיים, והוא מבקש לאפשר לבני נוער התנסות מעשית ראשונית בשוק העבודה ובכך להקנות להם ערכים כגון אחריות והתמדה וכן למנוע מצב של שעמום וחוסר מעש; ומצד שני התזכיר מבקש לשמור על ביטחונם של הצעירים בכך שהוא מחייב את המעסיק להחזיר את אותם צעירים לביתם אם העסקתם מסתיימת לאחר השעה 23:00. כמו כן, שר העבודה יהיה רשאי לקבוע בתקנות כי לא יותר להעסיק צעיר עד השעה 01:00 בענפי עבודה מסוימים או בעבודה מסוימת, אם לדעתו עבודה כאמור עלולה לפגוע בבריאותו, בשלמו, או בהתפתחותו הגופנית, החינוכית, הרוחנית או המוסרית.

ד. השפעת טיוטת החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי של המשרד היוזם, משרדים אחרים ורשויות אחרות.

לא רלוונטי

ה. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים אין

ו. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה אין.

ז. השפעת החוק המוצע התקן המינהלי אין.

ח. דו"ח הערכת השפעת הרגולציה (RIA) – מצי"ב דוח RIA

ט. הערות המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (ציבורי-חוקתי) לטיוטת החוק - סומכת ידה על טיוטת החוק.

י. הערות הממונה על התקציבים במשרד האוצר לטיוטת החוק אין מניעה לקידום טיוטת החוק.

יא. הערות של משרדי ממשלה ורשויות ציבוריות אחרות

אין

להלן נוסח טיוטת החוק המוצע ודברי הסבר

הצעת חוק מטעם הממשלה:

הצעת חוק עבודת הנוער (תיקון מס'...) (עבודת לילה בתקופת חופשת לימודים רשמית), התשפ"ג-2023

- תיקון סעיף 24
1. בחוק עבודת הנוער, התשי"ג-1953¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 24, אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:
- "(ד) (1) על אף האמור בסעיף קטן (א), מעסיק רשאי להעסיק צעיר בתקופת חופשת לימודים רשמית עד השעה 01:00.
- (2) הועסק צעיר בתקופת חופשת לימודים רשמית כאמור בפסקה (1) והעסקה הסתיימה אחרי השעה 23:00, יתזיר המעסיק את הצעיר לביתו בסיום העבודה, בעצמו או באמצעות אחר מטעמו.
- (3) שר העבודה רשאי לקבוע שהוראות סעיף קטן זה לא יחולו על העסקת צעיר בענפי עבודה מסוימים או בעבודה מסוימת מטעמים של הגנה על בריאותם, שלומם או התפתחותם הגופנית, החינוכית, הרוחנית או המוסרית של צעירים."
- תיקון סעיף 33ג
2. בסעיף 33ג לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ג) יבוא:
- "(ג) מעסיק שהעסיק צעיר אחרי השעה 23:00 ולא החזיר את הצעיר לביתו בסיום העבודה, בניגוד להוראות סעיף 24(ד)(2), דינו – קנס כאמור בסעיף קטן (א)."
- תיקון חוק להגברת האכיפה של דיני העבודה
3. בחוק להגברת האכיפה של דיני העבודה, התשע"ב-2011², בתוספת השנייה, בחלק ב', במקום פרט (א11) יבוא:
- "(א11) החזרת צעיר שהועסק בתקופת חופשת לימודים רשמית אחרי השעה 23:00, לביתו, בסיום העבודה, לפי סעיף 24(ד)(2) לחוק עבודת הנוער;".

דברי הסבר

כללי סעיף 24(א) לחוק עבודת נוער, התשי"ג-1953 (להלן – החוק) קובע כי נער לא יועסק ולא ירכול בלילה. בסעיף קטן (ב) מוגדר "לילה" כפרק הזמן שבין 20:00 ובין 8:00 לגבי ילד ולגבי מי שגילו 16 עד 18 (להלן – צעיר) שחוק לימוד חובה, התשי"ט-1949 חל עליהם, ולגבי צעיר שהחוק האמור לא תל עליו - פרק הזמן שבין 22:00 ובין 06:00. כמו כן, בסעיף 25 לחוק, נקבע כי השר רשאי להתיר העסקת צעיר עד השעה 23:00 במקום שבו עובדים במשמרות.

בשנת 2016 נחקק חוק עבודת הנוער (תיקון מס' 18 והוראת שעה), התשע"ו-2016 (להלן – הוראת השעה)¹(ס"ח התשע"ו, עמ' 715). הוראת השעה אפשרה עבודת צעירים עד השעה 24:00 במהלך חופשות רשמיות מלימודים, בתנאי שאם ההעסקה הסתיימה אחרי השעה 23:00, המעסיק יחזיר את הצעיר לביתו בעת סיום העבודה. הוראת שעה זו ייתרה את הצורך של המעסיקים לפנות לקבלת היתר להעסקה בלילה עד השעה 23:00 לפי סעיף 25 לחוק, במהלך חופשות רשמיות מלימודים, ואפשרה גמישות העסקה, לרבות העסקה מאוחרת יותר בתקופת חופשה כאמור. תוקף

¹ ס"ח התשי"ג עמ' 115; התשע"ח, עמ' 252.

² ס"ח התשע"ב, עמ' 62; התשע"ח, עמ' 534.

הוראת השעה פג ביום כ"ד בסיוון התשפ"ג (16 ביוני 2020).

מטרת החוק המוצע היא לעגן בסעיף 24 לחוק, כהסדר של קבע, את החסדר שהיה קבוע בהוראת השעה, המאפשר כאמור העסקת צעירים בתקופת חופשת לימודים רשמית מעבר לפרק הזמן המוגדר כ"לילה" לפי סעיף 24(ב), ובלבד שהוא לא מועסק לאחר השעה 01:00. כמו כן אם ההעסקה של צעיר כאמור הסתיימה לאחר השעה 23:00, המעסיק מחויב להחזירו לביתו בעצמו או באמצעות מי מטעמו. ההסדר המוצע מאפשר העסקת צעיר בתנאים כאמור עד השעה 01:00. שעה זו היא מאוחרת יותר ביחס להסדר שנקבע בהוראת השעה, והיא מותאמת לשעות הפעילות של מקומות העבודה הרלוונטיים להעסקת צעירים ומאפשרת גמישות בהעסקתם במקומות כאמור.

התיקון המוצע מבוסס על המלצות המונעה לענייני נוער עובד, אשר הוקמה מכוח סעיף 30 לחוק ותפקידה לייצג לשר העבודה בכל עניין הנוגע לחוק זה. כן מבוסס התיקון על הניסיון שהצטבר בתקופת תוקפה של הוראת השעה במינהל הסדרה ואכיפה במשרד העבודה באשר לאופי עבודת בני הנוער ולצרכים שלה ובהתחשב בהיצע מקומות עבודה רלוונטיים. התיקון המוצע נועד לאזן בין הרצון לעודד תעסוקת בני נוער, לרבות בשעות הלילה, ובכך לאפשר להם התנסות מעשית ראשונית בשוק העבודה ולהקנות להם ערכים כגון אחריות והתמדה וכן למנוע מצב של שעמום וחוסר מעש, לבין הרצון לשמור על ביטחונם של הצעירים המושג באמצעות הטלת חובה על המעסיק לדאוג לאותם צעירים להסעה לביתם אם העסקתם מסתיימת לאחר השעה 23:00.

סעיף 1 מוצע לתקן את סעיף 24 לחוק ולקבוע כי על אף האמור בסעיף קטן (א), מעסיק יהיה רשאי בתקופת חופשת לימודים רשמית להעסיק צעיר עד השעה 01:00. כמו כן אם הצעיר הועסק לאחר השעה 23:00, המעסיק יהיה מחויב להחזיר אותו לביתו בסיום העבודה, בעצמו או באמצעות אחר מטעמו.

כמו כן, מוצע לקבוע כי שר העבודה רשאי לקבוע שהוראות סעיף זה לא יחולו על העסקת צעיר בענפי עבודה מסוימים או על עבודה מסוימת, מטעמים של הגנה על בריאותו, שלומו או התפתחותו הגופנית, החינוכית, הרוחנית או המוסרית של הצעיר.

סעיף 2 סעיף 33 לחוק קובע כי העובר על ההוראות המפורטות בו עובר עבירה שעונשה קנס כאמור בסעיף 61(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. מוצע לתקן את סעיף 33 ולהחליף את סעיף קטן (ג) שבו הקובע הוראת עונשין ביחס למעסיק העובר על חובת ההחזרה שהייתה קבועה בהוראת השעה ופקעה. במקומה, מוצע לקבוע הוראת עונשין ביחס למעסיק המפר את החובה להחזיר את הצעיר לביתו בסיום העבודה, כאמור בסעיף 24(ד) המוצע. יצוין כי מעסיק אשר העסיק צעיר אחרי השעה 01:00 צפוי לעונש בהתאם לסעיף 33א(2) לחוק, אף אם החזיר את הצעיר לביתו בסיום העבודה, שכן משעה שלא עמד בתנאים הקבועים בסעיף 24(ד) הוא עבר למעשה את העבירה של העסקת צעיר בלילה בניגוד להוראות סעיף 24(א).

סעיף 3 החוק להגברת האכיפה של דיני עבודה, התשע"ב-2011, קובע כי ניתן יהיה, בתנאים הקבועים בו, להטיל עיצומים כספיים בשל הפרת החוקים שבתוספות לאותו חוק.

בהמשך למוצע בסעיף 2 להצעת החוק לעיל, מוצע להחליף את פרט (11) שבחלק ב' בתוספת השנייה לחוק האמור, הקובע הפרח של חובת החזרת הצעיר לביתו בהתאם לסעיף 24א כנוסחו בהוראת השעה שפקעה. במקומו מוצע לקבוע הוראה בדבר הפרת החובה של המעסיק להחזיר לביתו צעיר שהועסק על ידו בחופשת לימודים רשמית לאחר השעה 23:00 בניגוד להוראות סעיף 24(ד) המוצע. יצוין, בדומה לאמור בדברי ההסבר לעניין סעיף 2 לעיל, כי מעסיק אשר מעסיק צעיר אחרי השעה 01:00, מפר את הוראות סעיף 24 לחוק, אף אם החזיר את הצעיר לביתו בסיום העבודה.

מוגש על ידי שר העבודה

י"ז בסיוון התשפ"ג
06 ביוני 2023

תזכיר חוק עבודת הנוער (תיקון) (עבודת לילה בתקופת חופשת לימודים רשמית), התשפ"ב

התייחסות לחובת דוח ריה

החלטות ממשלה 2118 ו-4398 קובעות כי פרסום רגולציה בתזכיר חקיקה או נוהל נדרש בצירוף דו"ח המעריך את השפעות הרגולציה (RIA). עם זאת, כאשר השינוי מדובר בשינוי המבוסס על החלטה שנבחנה במסגרת תכנית החומש להפחתת הנטל הרגולטורי, אינה נדרשת בדוח RIA אלא במסמך המנמק באופן תמציתי בלבד את אופי השינוי.

רקע

ביום 16.6.20 פג סעיף 24 לחוק עבודת הנוער, תשי"ג-1953 – עבודת לילה בתקופת חופשת לימודים רשמית – הוראת שעה, תשע"ו-2016. הוראת שעה זו נכנסה לתוקפה ביום 07.04.2016 לעניין העסקה בשעות מאוחרות בתקופת חופשה רשמית מלימודים, והיא מאפשרת העסקת בני נוער מגיל 16 שעדיין לא מלאו להם 18 שנים עד השעה 24:00, בחופשות מלימודים, ובלבד שאם ההעסקה הסתיימה אחרי השעה 23:00, המעסיק יחזיר את הצעיר לביתו מיד בתום שעות עבודתו, בעצמו או באמצעות אחר מטעמו.

מהות השינוי המוצע:

תזכיר החוק מבקש להפוך את הוראת השעה כאמור להוראה חוקית קבועה על ידי תיקון סעיף 24 לחוק ומתן אפשרות להעסיק צעירים בחופשות מלימודים עד השעה 01:00 שהיא שעה מאוחרת יותר ביחס להוראת השעה, זאת בתנאי שאם ההעסקה הסתיימה אחרי השעה 23:00, המעסיק ידאג להסעת הצעירים הביתה מיד בתום עבודתם. בכך מבקש התזכיר להשיג איזון בין הרצון לעודד תעסוקת בני נוער, לרבות בשעות הלילה, ובכך לאפשר להם התנסות מעשית ראשונית בשוק העבודה; ומצד שני התזכיר מבקש לשמור על ביטחונם של הצעירים בכך שהוא מחייב את המעסיק להחזיר אותם לביתם בסיום העבודה, בעצמו או באמצעות אחר מטעמו. כמו כן, קובע התזכיר כי שר העבודה יהיה רשאי לקבוע בתקנות כי לא יותר להעסיק צעיר עד השעה 01:00 בענפי עבודה מסוימים או בעבודה מסוימת, אם לדעתו עבודה כאמור עלולה לפגוע בבריאותו, בשלומו, או בהתפתחותו הגופנית, החינוכית, הרוחנית או המוסרית. בנוסף, נקבעה בתזכיר הוראת עונשין בתוך סעיף 33ג(ג) על מעסיק המפר את החובה להסעת הצעיר לביתו בתום עבודתו.

התייחסות לדוח הפחתת הנטל

תזכיר החוק מתבסס על החלטה שנבחנה בדוח הפחתת הנטל משנת 2019 ומשקף תיקון חקיקה ביחס לסעיף ראשון מבין שבעה סעיפים המוצעים לקידום במסגרת התכנית.

להלן קישור לדוח - https://www.gov.il/BlobFolder/generalpage/regulation-reduction/he/regulations_reducing-burden-19-youth-work.pdf

מספר פנימי: 2196689

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת שרן מרים השכל

541/25/פ

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון – תקופת לידה והורות להורה יחיד), התשפ"ג–2022

1. תיקון סעיף 6 בחוק עבודת נשים, התשי"ד–1954¹, בסעיף 6, אחרי סעיף קטן (ז) יבוא:
- "(ז) (1) עובד שנולד לו ילד, ומתקיימים לגביו כל התנאים המפורטים להלן, ייתן לו מעסיקו תקופת לידה והורות בהתאם להוראות פסקה (2):
- (א) הילד נמצא עמו ובהחזקתו;
- (ב) הילד נמצא בטיפולו הבלעדי של העובד;
- (2) על זכאותו של עובד לתקופת לידה והורות לפי סעיף קטן זה יחולו הוראות סעיף קטן (ז)(1)(2)."

דברי הסבר

סעיף 6 לחוק עבודת נשים, התשי"ד–1954 (להלן – החוק), מקנה כיום לאב זכות לתקופת לידה והורות בשני מצבים בלבד: כשנבצר מהאם לטפל בילד מחמת נכות או מחלה (סעיף 6(ז) לחוק) או כשהאם ויתרה על חלק מתקופת הלידה וההורות וחזרה לעבוד (סעיף 6(ח) לחוק). החוק אינו נותן כל פתרון לאב שהוא הורה יחיד, לדוגמא – אב שנותר עם תינוקו לאחר שהאם נפטרה בלידה או סמוך לה. לפיכך מוצע לקבוע, שאב שהוא הורה יחיד יהיה זכאי לתקופת לידה והורות כמו אם. הסדר זה יחול מכוח סעיף 9 לחוק אף על ילד מאומץ עד גיל 10.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת שרן מרים השכל (פ/113/24), על ידי חברת הכנסת מירב בן ארי (פ/1371/24) ועל ידי חברת הכנסת גילה גמליאל (פ/3505/24).

הצעת החוק זהה לפ/3505/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ה בכסלו התשפ"ג (19.12.2022)

¹ ס"ח התשי"ד, עמ' 154.

מספר פנימי : 2199257

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים : חברי הכנסת

אלון שוסטר
חנה אתי עטייה
בנימין גנץ
אלמוג כהן
חילי טרופר
לימור סון הר מלך
גלעד קריב
ואליד אל הואשלה
אימאן ח'טיב יאסין
אפרת רייטן מרום
גדעון סער
אלי דלל
משה סולומון

פ/25/2146

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – השוואת זכויות אלמן ואלמנה), התשפ"ג–2023

1. תיקון סעיף 238 בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה–1995: (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 238 –
- (1) בהגדרה "אלמנה", בכל מקום, במקום "אשתו" יבוא "בת זוגו";
- (2) בהגדרה "אלמן" –
- (א) המילים "כל עוד יש עמו ילד או הכנסתו אינה עולה על הסכום המתקבל לפי פרט 1 של לוח ט" – יימחקו;
- (ב) הסיפה החל במילים "בן זוג של מבוטחת שבשעת פטירתה" – תימחק.
2. תיקון סעיף 252 בסעיף 252(א)(1)(ב) לחוק העיקרי, המילים "כל זמן שהילדים עמו" – יימחקו.
3. תיקון סעיף 258 בסעיף 258 לחוק העיקרי, האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

¹ ס"ח התשנ"ה, עמ' 210.

"(ב) מבוטחת שהניחה אחריה יותר מאלמן אחד, יהיה כל אחד מהם זכאי לגמלת שאירים לפי סימן זה כאילו הוא אלמן יחיד".

דברי הסבר

אובדן של בן זוג הוא משבר קשה מנשוא. אבל, זעזוע ודאגה לעתידים הפיננסי של בני הבית הם רק חלק מההתמודדויות שמביאה עמה פרידה מהשותף לחיים. בשל ההשלכות הכלכליות הקשות של פטירת בן הזוג, זכאים האלמנים, בנסיבות מסוימות, למספר זכויות שעליהם להסדיר במקביל להתמודדות עם המשבר הקשה.

חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן – החוק), קובע בסעיף 238 מי ייחשבו כ"אלמנה" וכ"אלמן" לצורכי חוק זה. קיימים הבדלים בהגדרות אלו המשליכים על הזכאות לגמלת השאירים. "אלמנה" מוגדרת כ"מי שהייתה אשתו של המבוטח בשעת פטירתו", ואילו "אלמן" מוגדר כ"מי שהיה בן זוגה של המבוטחת בשעת פטירתה, כל עוד יש עמו ילד או הכנסתו אינה עולה על הסכום המתקבל לפי פרט 1 של לוח ט". כלומר, זכאות האלמנה מותנית אך ורק בפטירת הבעל, ואילו על הגבר לעמוד בתנאים נוספים כדי להיחשב כאלמן. אם אין לבעל ילד, או שמדובר בילד שאיננו עומד בתנאים הקבועים בסעיף, הבעל לא ייחשב כאלמן לצורך חוק הביטוח הלאומי. זאת, אלא אם כן יעמוד במסגרת השנייה, לפיה הכנסתו אינה עולה על כ-57% מהשכר הממוצע במשק. ברי כי גם תנאי זה מצמצם את מספר הגברים שיוכרו כאלמנים לצורך חוק הביטוח הלאומי. התיקון המוצע בהגדרה "אלמנה" שבסעיף 238 לחוק, נובע מן הצורך לשמור על נוסח אחיד בכינויי בני הזוג המבוטחים לפי פרק י"א לחוק. בנוסף, התיקון המוצע בהגדרה "אלמן" נועד להשוות את הזכויות על פי דין של שני בני הזוג (אלמן ואלמנה) ולמנוע את חוסר השוויון הקיים, שאינו, מתיישב עם האיסור על הפליה מחמת מין ושמירת כבוד האדם וחירותו.

מלבד ההבדלים בהגדרת האלמן והאלמנה, ישנם מקרים שבהם הדין מטיל סייגים נוספים על זכאותו של האלמן. סעיף 252 לחוק הביטוח הלאומי, למשל, הקובע גמלת שאירים בשיעור זהה לאלמן ואלמנה, מתנה את זכאותו של האלמן "כל זמן שהילדים עמו", בעוד שזכאותה של האלמנה איננה מותנית בכך. כלומר, זכאותה של האלמנה לגמלת שאירים רחבה יותר מזו של הגבר. על כן עולה תחייה מסעיף זה (וכן מהגדרת "אלמן"), אם זכאותו של האלמן מתגבשת רק משום היותו אחראי לגידול ילדיה של הנפטרת, ולא מעצם דאגת המחוקק לאלמן עצמו. מטרת התיקון המוצע בסעיף 252, הוא להשוות בין מצב האלמנה לאלמן, בכל הנוגע לקצבת שאירים. כיום, בעוד שהאלמנה אינה צריכה להוכיח כי היא זאת אשר מגדלת את הילדים בכדי לזכות בקצבה, הרי שהאלמן יזכה לקצבה זו רק אם יוכיח כי הילדים אכן במשמורתו. אין הצדקה להבחנה זו.

סעיף 258 לחוק הביטוח הלאומי העוסק במבוטח שהניח אחריו יותר מאלמנה אחת, קובע כי כל אחת מהאלמנות תהא זכאית לגמלת שאירים, כאילו היא אלמנה יחידה. החוק לא קובע זכאות מקבילה לאלמן. אי אפשר שלא לתהות מה מצדיק הבחנה זו, מדוע צורכי האלמנות עולים על אלה של האלמנים, כאשר מדובר בנסיבות זהות: השיקולים שהיו לנגד עיני המחוקק בשנות החמישים ושהביאו להבחנה בין זכויותיו של אלמן לזכויותיה של אלמנה, אינם רלוונטיים עוד לימינו ולכן מוצע לתקן סעיף זה.

הצעות חוק דומות בעיקרן הונחו על שולחן הכנסת השש-עשרה על ידי חבר הכנסת דוד טל וקבוצת חברי הכנסת (פ/242), על שולחן הכנסת השבע-עשרה על ידי חבר הכנסת דוד טל (פ/188/17), על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חבר הכנסת חיים כץ (פ/351/18), על ידי חבר הכנסת דב חנין (פ/910/18) ועל ידי חבר הכנסת מגלי והבה (פ/1324/18), על שולחן הכנסת התשע-עשרה ועל שולחן הכנסת העשרים על ידי חבר הכנסת דב חנין וקבוצת חברי הכנסת (פ/46/19 ; פ/1504/20) ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חבר הכנסת שלמה קרעי (פ/367/25), על ידי חברת הכנסת מירב בן ארי (פ/368/25), על ידי חברי הכנסת יעקב אשר ומשה גפני (פ/1378/25) ועל ידי חברת הכנסת עאידה תומא סלימאן וקבוצת חברי הכנסת (פ/1465/25).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ח' בשבט התשפ"ג (30.01.2023)

מספר פנימי: 2198980

הכנסת העשרים וחמש

יזום: חבר הכנסת בועז טופורובסקי

2085/25/פ

הצעת חוק נפגעי תאונות דרכים (סיוע לבני משפחה) (תיקון – הרחבת הסיוע), התשפ"ג–2023

- תיקון סעיף 3 .1. בחוק נפגעי תאונות דרכים (סיוע לבני משפחה), התשס"ב–2002¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 3, אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:
- "(ד) (1) המרכז יחל בסיוע לפי סעיף זה לבני משפחה של נפגע תאונת דרכים בתוך חמש שנים לכל המאוחר מיום קרות תאונת הדרכים; מתן הסיוע יהיה לתקופה שלא תעלה על שנתיים.
- (2) שר הרווחה והביטחון החברתי רשאי לקבוע הוראות לעניין הארכת תקופת הזכאות לסיוע כאמור בפסקה (1), בהתאם לסוג הסיוע האמור או לנסיבות מיוחדות שיקבע."
- תיקון סעיף 6 .2. בסעיף 6 לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (א), במקום "לא יהיה נמוך" יבוא "יעמוד על סכום הגבוה פי שלושה";
- (2) בסעיף קטן (ב), במקום "מחצית מהסכום האמור בסעיף קטן (א)" יבוא "מתוך הסכום האמור בסעיף קטן (א), סכום של מיליון ושש מאות אלף שקלים חדשים" והסיפה החל במילים "שר האוצר" – תימחק;
- (3) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:
- "(ד) הסכומים האמורים בסעיף זה יעודכנו ב-1 בינואר של כל שנה, על פי שיעור השינוי שחל במדד החדש לעומת המדד היסודי; בסעיף קטן זה –
- "מדד" – מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה;

"המדד החדש" – המדד שפורסם לאחרונה לפני יום העדכון ;

"המדד היסודי" – המדד שפורסם לאחרונה לפני יום העדכון
הקודם."

דברי הסבר

בכל שנה, 350 משפחות בממוצע מתוספות למעגל השכול הנוראי בשל הקטל בכבישים. המלחמה בתאונות הדרכים, היא המלחמה העקובה מדם ביותר במלחמות ישראל אשר, נכון לתאריך 02.01.23, נמנו בה 35,021 הרוגים, נתון קשה אשר אינו ניתן לעיכול. משפחות שכולות אלו זכאיות לסיוע בדמות טיפולים רגשיים ונפשיים שונים מטעם משרד הרווחה והביטחון החברתי. כל משפחה מתאבלת מתמודדת ומתקדמת בניסיונה לשוב למסלול החיים התקין בקצב ובדרך שלה, ועלינו כמדינה לעשות כל שביכולתנו בכדי לספק למשפחות אלו את המעטפת הראויה, לאורך כל התקופה בה הן יחפצו לקבלה. עם זאת, במצב הנתון, התקציב אינו נותן מענה מספק וכך גם משך הטיפול שניתן על ידי המדינה. על כן, מטרת הצעת חוק זו היא להגדיל את הסכום אשר מופנה למתן סיוע למשפחות, לסכום אשר ייתן מענה אמיתי ומקיף ואף יאפשר להאריך את משך זמן הטיפול.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ח' בשבט התשפ"ג (30.01.2023)

טיוטת חוק

א. שם החוק המוצע

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (תיקון מס' 22 והוראת שעה) (הארכת מועד תחילה), התשפ"ג-2023

מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

ב. ביום ח' בתמוז התשפ"ב (7 ביולי 2022) התקבל בכנסת תיקון לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (תיקון מס' 22 והוראת שעה), התשפ"ב-2022, אשר מטרתו להסדיר את תחום היעזרות בחיית סיוע ולהחיל את הוראות חוק איסור הפליית אנשים עם עיוורון המלווים בכלבי נחייה על אדם עם מוגבלות המלווה בחיית סיוע, אשר נושא תעודת חיית סיוע, ועל מאמן חיית סיוע ואומן לחיית סיוע. בעקבות הסדרה זו נדרש משרד הרווחה והביטחון החברתי (להלן: "המשרד" או "משרד הרווחה"), בין היתר, להכיר בארגוני גג לחיות סיוע ובמרכזי הכשרה והדרכה, לקבוע כיצד יסומנו חיות הסיוע וכן להקים מערך פיקוח על יישום החוק. סעיף 4 לתיקון לחוק קובע כי תחילתו של חוק זה ביום י' באייר התשפ"ג (1 במאי 2023), כך שעד למועד זה נדרשות פעולות שונות לצורך יישום החוק, לרבות הפיקוח עליו. להלן הנימוקים להארכת מועד התחילה:

1. המיומנויות הנדרשות לביצוע החוק, בהן הבנה בהכשרה והדרכה של חיות סיוע ובסטנדרטים המקצועיים של ארגוני גג המכירים במרכזי הכשרה לחיות סיוע, מצויות אצל אנשים אשר עוסקים ברגולציה בתחום הטיפול בבעלי חיים ואילופם. תחומי התמקצעות אלו אינם בתחומי ההתמקצעות של עובדי משרד הרווחה. לאור זאת, יידרש משרד הרווחה להסתייע ביעוץ חיצוני של גורמים בעלי ידע ומומחיות על מנת ללמוד ולהתמקצע בתחומי הליבה של החוק, אשר כאמור, אינם מצויים בתחום מומחיותו העכשווי.
 2. לאחר רכישת המיומנות המקצועית הנדרשת, תהליך הקמה של מערך הכרה בארגוני הגג ומרכזי ההכשרה וההדרכה וכן מערך הפיקוח הינו תהליך אשר דורש השקעת משאבי כוח אדם וזמן, גיבוש מודלים ומדיניות, הכנסת נוהלי עבודה, וסנכרון רב מערכתי ורב מקצועי.
 3. כמו כן, בשל חילופי השלטון, הכוללים תחלופת שר ומנכ"ל משרד, לא התאפשרה עד לאחרונה עבודה על יישום החוק.
- בנסיבות אלו, אין ברירה אלא להאריך את תחילת החוק ולדחות את יישומו במשך תקופה של שנה אחת נוספת.

ג. השפעת החוק המוצע על קבוצות אוכלוסייה מסוימות

החוק המוצע צפוי להשפיע על אוכלוסיית היעד המוגדרת בחוק, לרבות אנשים עם מוגבלות אשר נעזרים בחיית סיוע, במובן זה שההסדרה הכוללת של תחום היעזרות בחיית הסיוע תדחה בשנה נוספת. בעקבות כך הוראות החוק הנוגעות לאיסור הפליה של מאמן ואומן כלב בתהליך הכשרה של חיית סיוע, יידחו בתחילתן גם כן, בהיעדר קביעת סימון אחיד לחיית הסיוע, הסדרת תעודת חיית סיוע והכרה בארגוני גג ומרכזי הכשרה והדרכה לחיות סיוע. הארכת מועד התחולה אם כן עלולה להקשות על אדם המסתייע בחיית סיוע בבקשתו להיכנס עם אותה חיה למקום ציבורי, להשתמש בתחבורה ציבורית עם החיה או להסתייע בחיית השירות במקום העבודה, משום שטרם יהיה סימון רשמי ומוסדר אותו יוכל להציג בפני נותני שירות. יחד עם זאת יש להדגיש, כי זכותו של אדם עם מוגבלות להשתמש בשירותים ציבוריים מסוימים תוך הסתייעות בחיית שירות לא נפגעת עם הארכת מועד התחולה, שכן זו קיימת מכוח הוראות חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח-1998, ותקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות לשירות), תשע"ג-2013 ובהתאם לאמור בהן.

ד. השפעת תזכיר החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי של המשרד היוזם, משרדים אחרים ורשויות אחרות.

לתיקון אין עלות תקציבית.

ה. עמדת משרדי הממשלה השונים לתזכיר החוק

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ציבורי-חוקתי) סמכה את ידה על טיוטת החוק.

ו. להלן נוסח תזכיר החוק המוצע ודברי הסבר

תזכיר חוק מטעם משרד הרווחה והביטחון החברתי:

תזכיר חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (תיקון מס'...)(הארכת מועד תחילה), התשפ"ג-2023

תיקון סעיף 4 1. בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (תיקון מס' 22 והוראת שעה), התשפ"ב-2022, בסעיף 4 במקום "י" באייר התשפ"ג (1 במאי 2023) יבוא "כ"ג ניסן התשפ"ד (1 במאי 2024)".

ד ב ר י ה ס ב ר

ביום ח' בתמוז התשפ"ב (7 ביולי 2022) התקבל בכנסת תיקון לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (תיקון מס' 22 והוראת שעה), התשפ"ב-2022, אשר מטרתו להסדיר את תחום ההכשרה והסימון הנלווה להיעזרות בחייית סיוע ולהחיל את הוראות חוק איסור הפליית אנשים עם עיוורון המלווים בכלב נחיה, על אדם עם מוגבלות המלווה בחייית סיוע, ואשר נושא תעודת חייית סיוע, וכן על מאמן חייית סיוע ואומן לחייית סיוע. בעקבות הסדרה זו נדרש משרד הרווחה והביטחון החברתי, בין היתר, להכיר בארגוני גג לחיות סיוע ובמרכזי הכשרה והדרכה, לקבוע כיצד יסומנו חיות הסיוע וכן להקים מערך פיקוח על יישום החוק.

סעיף 4 לתיקון לחוק קובע כי תחילתו של חוק זה ביום י' באייר התשפ"ג (1 במאי 2023), כך שעד למועד זה נדרשות פעולות שונות לצורך יישום החוק, לרבות הפיקוח עליו. ואולם, המיומנויות הנדרשות לביצוע החוק, בהן הבנה בהכשרה והדרכה של חיות סיוע ובסטנדרטים המקצועיים של ארגוני גג המכירים במרכזי הכשרה לחיות סיוע, מצויות אצל אנשים אשר עוסקים ברגולציה בתחום הטיפול בבעלי חיים ואילופם. תחומי התמקצעות אלו אינם בתחומי ההתמקצעות של עובדי משרד הרווחה. לאור זאת, יידרש משרד הרווחה להסתייע ביעוץ חיצוני של גורמים בעלי ידע ומומחיות על מנת ללמוד ולהתמקצע בתחומי הליבה של החוק, אשר כאמור, אינם מצויים בתחום מומחיותו העכשווי. כמו כן, לאחר רכישת המיומנות המקצועית הנדרשת, תהליך הקמה של מערך הכרה בארגוני הגג ומרכזי הכשרה וההדרכה וכן מערך הפיקוח הינו תהליך אשר דורש השקעת משאבי כוח אדם וזמן, גיבוש מודלים ומדיניות, הכנסת נוהלי עבודה, וסנכרון רב מערכתי ורב מקצועי. זאת ועוד, בשל חילופי השלטון, הכוללים תחלופת שר ומנכ"ל משרד, לא התאפשרה עד לאחרונה עבודה על יישום החוק.

בנסיבות אלו, אין ברירה אלא להאריך את תחילת החוק ולדחות את יישומו במשך תקופה של שנה אחת נוספת.

מוגש על ידי שר הרווחה והביטחון החברתי

י"ז בסיון התשפ"ג
06 ביוני 2023

טיוטת חוק

א. שם החוק המוצע

חוק אומנה לילדים (תיקון מס' 3) (אומנת חירום), התשפ"ג-2023

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

משפחת אומנת חירום מיועדת לקליטה מיידית של ילדים אשר נמצאים במצב סיכון או סכנה, במשפחתם הביולוגית וזקוקים להגנה מיידית. כמתחייב ממצבם של הילדים המוצאים מקום השמתם חסוי. ילדים מסודרים במשפחות אלו תחת צווים במסגרת חוק הנוער טיפול והשגחה באופן מידי והמשפחות מוכנות לקליטת הילדים 24/7 אף ללא התרעה מוקדמת. מדיניות המשרד בראיית טובתו וצרכיו של הילד היא השמה ככל הניתן במסגרת משפחתית. בהתאם לכך פותח כל מערך משפחות אומנת החירום. אומנת חירום היא סידור לזמן קצוב ובהתאם להחלטת בית משפט. העובדה כי מדובר במשפחה שמחויבת להיות זמינה לקליטה של מספר משתנה של ילדים, עם מגוון צרכים ושונות, בכל רגע נתון, מחייבת את המשפחה להיות מסגרת זמנית בטוחה ודינמית עבור הילדים המושמים בה תוך דאגה משך כל שהות הילד לדאוג לטובתו ולספק ככל הניתן מידע רלבנטי למקבלי ההחלטות על מצבו של הילד תוך שיתוף ושותפות עם גורמי הטיפול והבריאות בקהילה. משפחת אומנת החירום מהווה חוליה חשובה במערך הטיפול בילד המושם בה, לפיכך חשוב שהורי אומנת החירום יהיו בעלי מאפייני רקע מוגדרים. מדובר בתפקיד מורכב חדורש מיומנות, בגרות ובשלות רגשית ונפשית. האומנים נדרשים לטיפול אינטנסיבי בצרכים הפיזיים הרפואיים והרגשיים של כל ילד וילד. אומנת חירום היא סידור קצר מועד חדורש מהאומנים יכולת להתקשר ולהיפרד מכל ילד שמגיע לביתם. הגבלה של סמכויות של אומנת חירום אינה צריכה להיות מוגבלת לגבי טיפולים רפואיים שכן יש צורך במתן הטיפול באופן מידי לטובתו של הקטין הנמצא בחזקתם. יובהר כי טיפול הניתן בבית חולים, חל על עובד סוציאלי לחוק הנוער (טיפול והשגחה) חובה ליידיע את בית המשפט הדין בעניינו של הקטין, בסמוך לאחר נקיטת הפעולה. כמו כן, הגבלה של גיל האומנים כתנאי סף פוגעת ביכולת לאתר משפחות מתאימות שיתנו מענה כנדרש לצרכי הילדים. כאמור מדובר בסידור קצר מועד וקצוב זמן בשונה מסידור ילד באומנה לטווח ארוך, ולכן בשונה מחשיבות גיל האומנים באומנה רגילה כמרכיב בהתקשרות עם הדמויות החורגים ועם השלכות ארוכות טווח אומנת החירום היא מענה לזמן קצר ועל כן אין מניעה שהילדים יתקשרו ויטופלו על ידי אומנים מעל גיל 56. יובהר, כי במהלך תקופת הקורונה התמלאו משפחות אומנת החירום בקטינים הזקוקים להוצאה חוץ ביתית, וישנה בעיתיות לגייס משפחות חדשות בשל מגבלת הגיל כאמור. לאור האמור, מוצע כי למשפחות אומנת חירום לא תהיה הגבלת גיל של עד 56 ומשפחה מעל הגיל האמור תוכל לקבל רישיון אומנת חירום לאחר אישור מפקחת אומנה ארצית ביחד עם הממונה על הרישוי.

ג. השפעת החוק המוצע על קבוצות אוכלוסייה מסוימות

הצעת החוק מטיבה עם אוכלוסיית הקטינים הנמצאים באומנה.

ד. השפעת תזכיר החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי של המשרד היוזם, משרדים אחרים וישויות אחרות.

אין השפעה

ה. עמדת משרדי הממשלה השונים לתזכיר החוק

המשרד ליועץ המשפטי לממשלה (ציבורי-חוקתי) סמכה את ידה על טיוטת החוק. התקבלו הערות לתזכיר אשר הופץ בדצמבר 2021, מהנהלת בתי המשפט אשר הוטמעו בנוסח.

ז. הלן נוסח תזכיר החוק המוצע ודברי הסבר

הצעת חוק מטעם הממשלה:

הצעת חוק אומנה לילדים (תיקון מס' 3) (אומנת חירום), התשפ"ג-2023

תיקון סעיף 63 1. בחוק אומנה לילדים, התשע"ו-2016 (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 63 –

(א) בסעיף קטן (ב), האמור בו יסומן כפסקה "1" ואחריה יבוא:

"(2) על אף האמור בפסקה (1), לאומן באומנת חירום תהיה סמכות כאמור בפרט 1 לתוספת הראשונה, לגבי הילד שהושם אצלו, ויחולו לעניין זה הוראות סעיף 43(ה); ניתן לילד השווה באומנת חירום טיפול רפואי בבית חולים לפי הוראות פסקה זו, יודיע על כך עובד סוציאלי לפי חוק הנוער (טיפול והשגחה) לבית המשפט הן בעניינו של הילד, בסמוך לאחר מתן הטיפול; לעניין זה, "בית חולים" ו"טיפול רפואי" – כהגדרתם בחוק זכויות החולה";

(ב) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) על אומנת חירום יחולו הוראות סעיף 24(א)(2), בשינוי זה: המילים "וטרם מלאו לו 56 שנים" – לא ייקראו."

2. תיקון התוספת הראשונה 2. בתוספת הראשונה לחוק העיקרי, בפרט 1, ובתוספת השנייה לחוק העיקרי, בפרט 4, אחרי "בתוספת" והתוספת השנייה יבוא "הראשונה".

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 11(1) אומנת חירום מיועדת לקליטה מידית של ילדים אשר נמצאים במצב של סיכון או סכנה במשפחתם הביולוגית וזקוקים להגנה מיידית. זהו סידור לזמן קצוב (ראו סעיף 62 לחוק). הילדים מושמים במשפחות אלו מכוח צווים שניתנים לפי חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960 (להלן – חוק הנוער), באופן מידי, והמשפחות מוכנות לקליטת הילדים בכל שעה משעות היממה, שבעה ימים בשבוע, אף בלא התראה מוקדמת. כמתחייב ממצבם של הילדים המוצאים מבתם בנסיבות אלו, מקום השמתם חסוי.

אומנת החירום מהווה חוליה חשובה במערך הטיפול בילד המושם בה, ולפיכך חשוב שהאומנים (ההורים באומנת החירום) יהיו בעלי מאפייני רקע מוגדרים. מדובר בתפקיד מורכב הדורש מיומנות, בגרות ובשלות רגשית ונפשית. האומנים נדרשים לטיפול אינטנסיבי בצרכים הפיזיים, הרפואיים והרגשיים של כל ילד וילד המושם אצלם. כמו כן, מאחר שאומנת חירום היא, כאמור, סידור קצר מועד, הדבר דורש מהאומנים להיות בעלי יכולת להתקשר עם כל ילד שמגיע לביתם בתוך זמן קצר יחסית, וכן להיפרד ממנו בתוך זמן קצר כאמור.

פרק ה' לחוק אומנה לילדים, התשע"ו-2016 (להלן – החוק), שעניינו מעמד האומן, מסדיר בין השאר את סמכויותיהם של האומנים. לפי סעיף 43(א) לחוק, לאומן נתונה סמכות בלעדית לתת הסכמה ולאשר פעולות של הילד ולייצגו בעניינים הקשורים בחיי היום יום של הילד, ובין השאר, סמכות לתת הסכמה ולאשר פעולות בעניינים המפורטים בתוספת הראשונה לחוק. ואולם, סעיף 63 לחוק מסייג סמכות זו בכל הנוגע לאומנת חירום וקובע כי, ככלל, סמכות זו לא תהיה נתונה להורה באומנת חירום. מכאן, שבמצב החוקי כיום, לאומנים באומנת חירום אין סמכות חוקית לתת הסכמה לטיפול רפואי בקטין הנמצא בתזקתם, ועליהם לפנות לבית המשפט ולקבל את אישורו למתן הטיפול הרפואי.

בשל העובדה שגם לגבי ילדים באומנת חירום עלול להתעורר צורך במתן טיפול רפואי באופן מידי, בלא עיכוב, מוצע לשנות את היקף הסייג כך שאומנים באומנת חירום יוכלו לאשר לילדים הנמצאים בהחזקתם ביצוע בדיקה רפואית או קבלת טיפול רפואי, לרבות נטילת תרופות, ביצוע בדיקות וקבלת חיסונים הניתנים לכלל ילדי ישראל, או לחסכים בשמם לבדיקה או טיפול כאמור. בדומה לקבוע לעניין אומנים באומנה רגילה; הטיפוליים שאומני החירום יהיו מוסמכים לאשר או להסכים לחם אינם כוללים טיפול רפואי המנוי בתוספת הראשונה לחוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996 (להלן – חוק זכויות החולה), כדוגמת ניתוחים, דיאליזה ועוד (ראו פרט 1 בתוספת הראשונה לחוק).

כן מוצע לקבוע כי אם ניתן לקטין השווה באומנת חירום טיפול רפואי כאמור בפרט 1 בתוספת הראשונה לחוק, הניתן בבית חולים, תחול על עובד סוציאלי לחוק הנוער חובה ליידע את בית המשפט הן בעניינו של הקטין, בסמוך

¹ ס"ח התשע"ו, עמ' 586; התשע"ז, עמ' 332.

לאחר מתן הטיפול הרפואי. כאמור, אומנת חירום היא סידור זמני, ובית המשפט אמור לדון בעניינו של הקטין בהמשך הדרך. על כן, קיימת חשיבות לכך שבית המשפט יעודכן במקרים של טיפול רפואי כאמור שניתן בבית החולים, ושסביר להניח שהוא טיפול משמעותי לבריאותו של הקטין.

סעיף 21(2) מוצע כי הגבלת הגיל המרבי התלה לעניין אומנים באומנת רגילה לא תחול בכל הנוגע לאומנים באומנת חירום. לפי המצב החוקי כיום, הגיל המרבי לאומן לא יעלה על 56 שנים. הגבלה זו פוגעת ביכולת לאתר אומנים שיתאימו לשמש אומני חירום וייתנו את המענה הנדרש לצרכי הילדים.

כאמור, בניגוד לסידור ילד באומנה לטווח ארוך, אומנת חירום היא סידור קצר מועד וקצוב זמן, ולכן בשונה מהחשיבות שיש לגיל האומנים באומנה "רגילה" כמרכיב בהתקשרות עם הדמות ההורית וכמאפיין שיש לו השפעות ארוכות טווח, אומנת החירום היא פתרון לזמן קצר, ועל כן אין מניעה שהילדים יתקשרו עם אומנים מעל גיל 56 ויטופלו בידיהם. לפיכך, מוצע כי על אומן באומנת חירום לא תחול הגבלת גיל מרבי של עד 56 שנים, וגם אומן שגילו יותר מהגיל האמור יוכל לקבל רישיון לאומנת חירום.

סעיף 2 בחודש אוגוסט 2016, נכנס לתוקף חוק זכויות החולה (תיקון מס' 9), התשע"ו-2016 (סי"ח התשע"ו, עמ' 695), ובמסגרתו נוספה לחוק זכויות החולה תוספת שנייה. מוצע לתקן בהתאם לכך את ההפניות לתוספת לחוק האמור שבפרט 1 בתוספת הראשונה לחוק ובפרט 4 בתוספת השנייה לחוק, כך שיתייחסו לתוספת הראשונה לחוק זכויות החולה.

מוגש על ידי שר'הרוחה והביטחון החברתי

טי"ז בסיון התשפ"ג
05 ביוני 2023

מספר פנימי : 2203602

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים : חברי הכנסת פנינה תמנו
קטי קטרין שטרית
לימור סון הר מלך
אלי דלל
משה סולומון
אוהד טל
אורנה ברביבאי

פ/25/3145

הצעת חוק אימוץ ילדים (תיקון – איסור הפרדה בין אחים בהליך אימוץ), התשפ"ג–2023

הוספת סעיף 1א8 1. בחוק אימוץ ילדים, התשמ"א–1981¹, אחרי סעיף 8 יבוא:

"איסור הפרדת 1א8. (א) הוכרזו מספר אחים כברי אימוץ, לא ייתן אחים בהליך אימוץ בית המשפט צו-אימוץ שמפריד ביניהם אלא אם כן שוכנע בית המשפט כי בנסיבות הקיימות הימנעות מהפרדה כאמור תסב נזק של ממש לילד אחד או יותר, לאחר ששמע את כל אלה:

- (1) המאומץ, אם מלאו לו חמש שנים או שטרם מלאו לו חמש שנים אך הוא מסוגל להבין בדבר; בית המשפט ישמע את המאומץ בשפתו, באמצעות מתורגמן או באמצעות מתווך ככל שהדבר נדרש;
- (2) קרובי המשפחה, ככל שישנם;
- (3) המשפחה המיועדת לאימוץ;
- (4) עובד סוציאלי לפי חוק האימוץ;

¹ סי"ח התשמ"א, עמ' 293.

(5) פסיכולוג כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977², או רופא מומחה בפסיכיאטריה או בפסיכיאטריה של הילד, שמונה על ידי בית המשפט, בדבר ההשלכות האפשריות של אימוץ שיפריד בין האחים.

(ב) החליט בית המשפט ליתן צו אימוץ לכל האחים או לחלקם, המפריד בין האחים, ינמק בית המשפט את החלטתו ויורה על אופן הסדרת הקשר בין כל האחים, אלא אם כן ראה בית המשפט לאחר ששמע את חוות הדעת המקצועית של אחד אנשי המקצוע המפורטים בסעיף קטן (א)(5) ושל עובד סוציאלי לפי חוק האימוץ, שטובת אחד האחים או יותר מחייבת שלא לעשות כן.

דברי הסבר

ליחסים בין אחים חשיבות גדולה עבור התפתחותו הנפשית והרגשית של הפרט – מדובר במערכת היחסים הארוכה ביותר שחווה אדם בחייו. קשר זה מתחיל בילדות ומלווה את האדם בכל תחנות חייו, לרוב גם לאחר מות ההורים ולעיתים אף לאחר מות בן-הזוג. זהו קשר שעשוי להיות מקור לתמיכה רגשית, יציבות, תחושת שייכות והנאה. לעתים קרובות, כאשר ילד מועמד לאימוץ, הוא נותר ללא עוגן משפחתי-ביולוגי יציב, והגרעין המשפחתי הקרוב ביותר שלו הם אחיו ואחיותיו. אותה מערכת יחסים על כל משמעויותיה, נקטעת כאשר רשויות הרווחה או בית המשפט מבקשים להוציא את אחד האחים מהבית לאימוץ סגור ולהפריד בין האחים, ומכאן חשיבותה הגדולה של הצעת חוק זו.

פעמים רבות במסגרת יישומו של חוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981, בית המשפט מורה על הפרדה מוחלטת בין ילד לבין אחיו, כך שצו האימוץ מנתק את הילד משארית משפחתו הביולוגית, ככל שנותרה לו, לפחות עד שימלאו לו 18 שנים. מצב זה מוביל לניתוק קשה בעל פוטנציאל להשלכות מרחיקות לכת על המאומץ.

ניסיון העבר מלמד כי לעתים נעלמת מעינין של רשויות הרווחה חשיבותו של הקשר בין אחים ביולוגים: לפיכך, מוצע לעגן בחוק האימוץ הגנה של הקשר בין אחים במסגרת הליך אימוץ באמצעות איסור הפרדה בין אחים ביולוגים במסגרת הליך אימוץ.

כדי לתת מענה לכלל המקרים ומתוך הבנה כי יכולים להיות מצבים קיצוניים שבהם ההפרדה בין האחים תהיה לטובתם – מוצע כי בית המשפט ישמע חוות דעת ממגוון גורמים וביניהם המאומצים עצמם,

² ס"ח התשל"ז, עמ' 158.

בני משפחתם, המשפחה המיועדת לאימוץ, עובד סוציאלי המלווה את הליך האימוץ ופסיכולוג או פסיכיאטר שמונה על ידי בית המשפט.

עם זאת, גם כאשר הוחלט כי טובת הילד מתייבת להפריד בינו לבין אחיו במסגרת האימוץ, על בית המשפט לתת את הדעת בצורה מנומקת על טיב היחסים בין האחים ולדאוג לאופן הסדרת הקשר בין המאומץ לאחיו.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת מוסי רו (פ/24/674).
הצעת החוק זהה לפ/24/674 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ז' בניסן התשפ"ג (29.03.2023)

הכנסת העשרים וחמש

יוזם: חבר הכנסת רם בן ברק

פ/25/1145

הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (איסור נהיגת שטח בדרך שאינה ייעודית לנסיעת שטח),

התשפ"ג–2023.

1. תיקון סעיף 70 בפקודת התעבורה¹ (להלן – הפקודה), בסעיף 70, אחרי פסקה (א23) יבוא:
- "(ב23) הוראות לעניין דרך ייעודית לנסיעת שטח, לרבות הגדרתה ואופן שילוטתה וסימונה."
2. הוספת סעיף 170 אחרי סעיף 70 לפקודה יבוא:
- "איסור נהיגת שטח 170. (א) לא ינהג אדם, באופן, טרקטורון או רכב בדרך שאינה דרך ייעודית לנסיעת שטח, למעט דרך ייעודית לנסיעת שטח, וזאת בהתאם להוראות לעניין זה שקבע השר לפי סעיף 70(ב23)."
- (ב) הנוהג באופן, טרקטורון או רכב שטח בניגוד להוראות לפי סעיף קטן (א), דינו – קנס 250 שקלים חדשים.

דברי הסבר

בשנים האחרונות אנו עדים לפגיעה בשדות חקלאיים, יערות, שמורות טבע ושטחים פתוחים, כתוצאה מנסיעה של רכבים מנועיים בנסיעות שטח מחוץ לדרכים הייעודיות לכך. תופעה זו, גורמת לנזקים לסביבה ולשטחים החקלאיים ואף מסכנת את הנוסעים. כיום אין הוראות המסדירות את הנהיגה ברכבים מנועיים בשטחים ציבוריים וחקלאיים, ועל כן נמנעת האפשרות לפקח על התופעה ולאכוף אותה.

לפיכך, מוצע לקבוע איסור על נהיגה באופן, טרקטורון או רכב שטח בדרכים שאינן דרך, למעט דרך ייעודית לנסיעת שטח. כמו כן, מוצע להסמיך את שר התחבורה והבטיחות בדרכים לקבוע הוראות לעניין דרך ייעודית לנסיעת שטח, לרבות הגדרתה, שילוטתה וסימונה. בנוסף, מוצע לקבוע כי העובר על הוראה זו דינו – קנס של 250 שקלים חדשים.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת רם בן ברק וקבוצת חברי הכנסת (פ/24/2056).

הצעת החוק זהה לפ/24/2056 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט' בטבת התשפ"ג (02.01.2023)

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 273.

מספר פנימי: 2201949

הכנסת העשרים וחמש

יזום: חבר הכנסת ארז מלול

פ/25/2637

הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (סימון מקום חניה לרכב חשמלי), התשפ"ג-2023

הוספת סעיף 5ב70.1. בפקודת התעבורה¹, אחרי סעיף 4ב70 יבוא:

"סימון מקום חניה 5ב70. (א) בסעיף זה, "רכב חשמלי" – רכב מנועי לרכב חשמלי המונע במנוע חשמלי.

(ב) רשות תימרון מקומית רשאית לסמן מקום להעמדת רכב וחנייתו לרכב חשמלי בצמוד לעמדת טעינה לרכב כאמור.

(ג) לא יעמיד אדם ולא יחנה רכב שאינו רכב חשמלי במקום חניה שסומן לפי סעיף קטן (ב)."

דברי הסבר

נכון לשנת 2023, אין ברחבי הארץ מספיק עמדות טעינה ציבוריות והדבר מהווה חסם לרכישת כלי רכב חשמליים. גם מעט העמדות שקיימות לא מאפשרות שימוש יעיל מפני שרבות מהן נחסמות על-ידי כלי רכב שאינם נטענים, שכן הממשלה והרשויות המקומיות עדיין לא הסדירו חניה ושימוש בעמדות טעינה ציבוריות.

בפועל מגיעים נהגים שזקוקים לטעינה אל עמדות חסומות. כפי שמוכיחה לנו החניה המופקרת של נהגים בחניות נכים, וגם כפי שעולה מתלונות אודות חסימות של עמדות טעינה ברחבי העולם – הפתרון הנדרש הוא הצבת תמרור שמסמן את מקום החניה לרכב חשמלי בלבד, לצד מדיניות אכיפה נוקשה של המשטרה ושל רשויות מקומיות.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ו' באדר התשפ"ג (27.02.2023)

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 173.

מספר פנימי: 2198893

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת מיכל שיר סגמן

פ/25/1800

הצעת חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות (תיקון – טיפול באמצעות אמנויות),

התשפ"ג–2023

1. תיקון סעיף 2 בחוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, התשס"ח–2008¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 2, אחרי ההגדרה "מחלקה מוכרת לאורתופדיה" יבוא:
- "מטפל באמצעות אמנויות" – מי שניתנה לו תעודת מטפל באמצעות אמנויות המנויה בטור ג' בתוספת הראשונה;
2. בסעיף 58 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (כא) יבוא:
- "(כב) מי שיש לו תואר אקדמי ראשון שניתן על ידי מוסד מוכר להשכלה גבוהה, והייתה בידו עד יום כ"ט בטבת התשע"ט (31 בדצמבר 2018) תעודת המעידה על סיום לימודיו בתכנית ללימודי תעודה בטיפול באמצעות אמנויות במוסד מוכר להשכלה גבוהה, זכאי לקבל תעודת מטפל באמצעות אמנויות לפי חוק זה, ובלבד שהגיש בקשה לכך ומתקיימים בו התנאים הקבועים בפסקאות (1), (2), (4) ו-(5) שבסעיף 8.
- (כג) מי שסיים את לימודיו והוא זכאי לתואר אקדמי שני בטיפול באמצעות אמנויות שניתן על ידי מוסד מוכר להשכלה גבוהה, גם אם טרם הוענק לו התואר האמור, זכאי לקבל תעודת מטפל באמצעות אמנויות לפי חוק זה, ובלבד שהגיש בקשה לכך ומתקיימים בו התנאים הקבועים בפסקאות (1), (2), (4) ו-(5) שבסעיף 8.
- (כד) מי שהייתה בידו ביום ט"ו בתמוז התשס"ה (22 ביולי 2005) תעודת הכרה במעמד במקצוע טיפול באמצעות אמנויות, לרבות תעודת הכרה זמנית, זכאי לקבל תעודת מטפל באמצעות אמנויות לפי חוק זה ובלבד שהגיש בקשה לכך ומתקיימים בו התנאים הקבועים בפסקאות (1), (2), (4) ו-(5) שבסעיף 8."

¹ ס"ח התשס"ח, עמ' 720.

תיקון התוספת
הראשונה

3. בתוספת הראשונה לחוק העיקרי, אחרי פרט 8 יבוא:

מטפל	תעודת	תואר אקדמי	9" טיפול באמצעות	(1)
אמנויות	באמצעות	שני בטיפולים באמצעות	אמנויות	
	בציון תחום הטיפול	אמנויות, הכולל 600 שעות הכשרה מעשית, באחד מתחומים אלה (בפרט זה – תחום הטיפול):		
		(א) אמנות חזותית;		
		(ב) ביבליותרפיה;		
		(ג) תנועה ומחול;		
		(ד) מוסיקה;		
		(ה) דרמה תרפיה;		
		(ו) פסיכודרמה;		
		(2) הכשרה מעשית מתקדמת, הכוללת הדרכה, בהיקף של 960 שעות במסגרת מוסד מוכר להשכלה גבוהה שמעניק תואר אקדמי שני בטיפול באמצעות אמנויות ובפיקוחו, נוסף על הכשרה מעשית בהיקף של 600 שעות שנכללת בלימודי התואר האקדמי השני בטיפול באמצעות אמנויות;		
		(3) עמידה בבחינות שקבע המנהל."		

תיקון התוספת
השלישית

4. בתוספת השלישית לחוק העיקרי, אחרי פרט 8 יבוא:

- 9" טיפול באמצעות (א) מטפל באמצעות אמנויות – אמנות אמנויות חזותית;
- (ב) מטפל באמצעות אמנויות – ביבליותרפיה;
- (ג) מטפל באמצעות אמנויות – תנועה ומחול;
- (ד) מטפל באמצעות אמנויות – מוסיקה;
- (ה) מטפל באמצעות אמנויות – דרמה תרפיה;
- (ו) מטפל באמצעות אמנויות – פסיכודרמה."

תיקון חוק זכויות 5. בחוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996², בסעיף 2 – החולה

- (1) בהגדרה "מטפל", אחרי "כירופרקט" יבוא "מטפל באמצעות אמנויות";
- (2) בהגדרה "מרפא בעיסוק", "פיזיותרפיסט", "קלינאי תקשורת", "תזונאי-דיאטן", "קרימינולוג קליני", "פודיאטר", "פודיאטר מנתח", "כירופרקט", אחרי "כירופרקט" יבוא "מטפל באמצעות אמנויות".

דברי הסבר

חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, התשס"ח-2008 (להלן – החוק), מסדיר כיום את העיסוק במקצועות אלה: ריפוי בעיסוק, פיזיותרפיה, טיפול בהפרעות בתקשורת ותזונה-דיאטנות, וכן במקצועות קרימינולוגיה קלינית, פודיאטריה, פודיאטריה ניתוחית וכירופרקטיקה. בהצעת חוק זו מוצע להסדיר את העיסוק בטיפולים באמצעות אמנויות כדי להבטיח את רמה מקצועית הולמת של העוסקים במקצוע זה ולהגן על בריאות הציבור. טיפול באמצעות אמנויות הוא שם כולל למקצועות שבהם נעשה שימוש בתהליכי יצירה והבעה אמנותיים בטיפול בהפרעות נפשיות, התנהגותיות, התפתחותיות ואורגניות. המקצועות כוללים טיפול באמנות חזותית, טיפול במוסיקה, טיפול בתנועה ומחול, דרמה תרפיה, פסיכודרמה, וביבליותרפיה. מטפלים באמצעות אמנויות מועסקים במוסדות בריאות, רווחה, שיקום וחינוך ועובדים עם מגוון אוכלוסיות במתכונת פרטנית וקבוצתית. בשנת 1992 פורסם חוזר מנכ"ל משרד הבריאות (02/1992) ראשון בנושא, שבו הוגדר המקצוע ונקבעו

² ס"ח התשנ"ו, עמ' 327.

הדרישות לקבלת תעודת הכרה במעמד מטעם משרד הבריאות למטפלים באמצעות אמנויות (יצירה והבעה). בהתאם לפסק הדין בבג"ץ 2921/03 קאופמן ואח' נ' שנון בוטל הנוהל של משרד הבריאות שלפיו הונפקה תעודת הכרה במעמד למטפלים באמנויות. בהתאם לפסק הדין בבג"ץ 4395/02 האגודה הישראלית לכירופרקטיקה נ' משרד הבריאות, רשאים מעסיקים ציבוריים ואחרים להעסיק במקצועות אלה גם את מי שאין בידו תעודת הכרה במעמד. החל מיולי 2005, משרד הבריאות אינו מנפיק עוד תעודות הכרה במעמד לבעלי מקצועות רפואיים שמקצועם אינו מוסדר בחוק, וביניהם למטפלים באמצעות אמנויות.

בדיונים שונים שהתקיימו בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת מאז שנת 2008, נידון תהליך ההכרה בלימודים במקצוע זה לתואר שני על ידי המועצה להשכלה גבוהה (מלי"ג). בינתיים נקבעה במקצוע טיפול באמצעות אמנויות, על ידי המועצה להשכלה גבוהה ומשרד הבריאות, סטנדרטיזציה אקדמית והוגדרו דרישות לגבי הכשרה מעשית הכוללת השלמת 600 שעות במהלך לימודי התואר השני ו-960 שעות של הכשרה מעשית מתקדמת לאתר התואר בפיקוחו של מוסד מוכר להשכלה גבוה שמעניק תואר אקדמי שני בטיפול באמצעות אמנויות. כיום, 8 מוסדות אקדמיים להשכלה גבוהה בישראל מכשירים מטפלים לתואר מוסמך (תואר שני) בטיפול באמצעות אמנויות: אוניברסיטת חיפה (כולל שלוחת מבח"ר בבני ברק למגזר החרדי), אוניברסיטת בר אילן, מכללת סמינר הקיבוצים, המכללה האקדמית תל חי, המכללה האקדמית דוד ילין, מכללת לוינסקי, המכללה האקדמית בית ברל והקריה האקדמית אונו (ביה"ס לחברה ואומנויות). כמו כן, בהתאם להנחיות המלי"ג ממרס 2013, קיימות כיום חמש תכניות להשלמת תואר שני אקדמי ייעודי, לרבות במגזר החרדי, עבור מטפלים שסיימו עד לדצמבר 2018 תכניות ללימודי תעודה במוסד מוכר להשכלה גבוהה.

בכל שנה פונים בישראל למעלה ממיליון אנשים למטפלים באמצעות אמנויות לצורך קבלת טיפול. תחום הטיפול באמצעות אמנויות בישראל מגלגל למעלה ממיליארד שקלים חדשים בשנה והערכות מומחים גורסות שימשיך במגמת צמיחה לאור הגידול במודעות הציבורית לתופעות כגון קשיים רגשיים, הפרעות התנהגות, קשיי למידה, קשיי ריכוז ומשברים נפשיים בייחוד של צעירים ואוכלוסיות מוחלשות. בהיעדר חקיקה המסדירה מקצוע זה, אין כל פיקוח, בקרה או מעקב על תנאי הכשירות לעיסוק במקצוע ועל התנאים בהם ניתנים הטיפולים. כמו כן, אין כיום כל יכולת מעקב אחר איכות הטיפולים, על התקנים בהם מועסקים המטפלים ואין מזור לאלו שנעשה להם עוול במסגרת קבלת טיפול רשלני בנושאים שעלולים להשפיע על נפשו של אדם.

התיקון המוצע לחוק יאפשר לקבוע את התנאים הנדרשים כתנאי לזכות להיקרא מטפל באמצעות אמנויות בישראל, לרבות תנאים לקבלת תעודת מקצוע; תנאי כשירות, סדרי בחינות, חובות אמון וכללי אתיקה מקצועית, סדרי משמעת ועונשין, חובות כלפי מטופל, הגבלת פרסום מוטעה, פיקוח, אחריות על רישום המטפלים ואחריות על הכרה בתעודות הכשרה ממוסדות בחוץ לארץ.

הצעת החוק נועדה להסדיר את הבקרה של משרד הבריאות על המקצוע ואת הסמכות של שר הבריאות להתקין תקנות לעניין חוק זה ככל שימצא לנכון ובהתייעצות עם ועדה מקצועית מיועצת. יודגש, כי הסדרת המקצוע תחזיר למקצוע ולמטפלים את ההכרה שנלקחה מהם עם ביטול תעודת הכרה במעמד מטעם משרד הבריאות בשנת 2005.

הצעת חוק זו הינה ברוח שתי פסיקות בג"ץ בנושא הסדרת העיסוק בטיפול באמצעות אמנויות.

הראשונה קבעה כי "העיכוב בהשלמת הליך החקיקה, אשר גורר עימו השלכות כואבות ויקרות על המבקשים לעסוק בתחום...מוטב לטובת כל הפועלים בתחום כי תסתיים המלאכה תוך זמן סביר... הימשכות ההליכים עשויה, אף שלא במכוון, לפגוע במתן שרותים פרא-רפואיים לציבור הנזקק להם..." (בג"ץ 647/11 כיוונים – מכון לפסיכודרמה וקבוצות בע"מ נ' ד"ר רוני גמזו, מנכ"ל משרד הבריאות (פורסם בנבו, 22.08.2012)). בשנייה, פסק בג"ץ כי "אין חולק כיום על חשיבות מקצוע הטיפול באמצעות אומנויות". המדובר במקצוע שעוסק בטיפול נפשי באמצעות הבעה ויצירה. מכאן הצורך על פניו לבחון את הסדרתו בחוק" (בג"ץ 11/19 האגודה לטיפול באומנויות בישראל נ' משרד הבריאות (פורסם בנבו, 02.10.2019)).

הצעות חוק דומות בעיקרן הונחו על שולחן הכנסת העשרים על ידי חבר הכנסת איציק שמולי (פ/3325/20) ועל ידי חברת הכנסת נורית קורן וקבוצת חברי הכנסת (פ/4308/20), על שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חברת הכנסת קרן ברק וקבוצת חברי הכנסת (פ/2135/23) ועל שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת קרן ברק (פ/159/24), על ידי חברות הכנסת מיכל וולדיגר ואמילי חיה מואטי (פ/1815/24) ועל ידי חברת הכנסת מיכל שיר סגמן וקבוצת חברי הכנסת (פ/2477/24). הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת מיכל מרים וולדיגר (פ/44/25) ועל ידי חברת הכנסת עידית סילמן (פ/675/25).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
א' בשבט התשפ"ג (23.01.2023)

מספר פנימי : 2199002

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת טטיאנה מזרסקי

פ/25/2128

הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (ביצוע פעולות בבית החולה), התשפ"ג-2023

1. תיקון סעיף 59 בפקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז-1976¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 59(ב), אחרי "או לאחות מוסמכים" יבוא "או לעוזר המנוי בתוספת" ובסופו יבוא "השר רשאי, בצו, לשנות את התוספת".
2. הוספת תוספת אחרי סעיף 62 לחוק העיקרי יבוא:

"תוספת"

(סעיף 59(ב))

(1) פלבוטומיסט – מי שעבר הכשרה עיונית ומעשית בלקיחת דם ורידי והמנהל אישר שיש לו ידע והכשרה מספקים בתחום זה;

(2) פרמדיק – מי שעבר הכשרה עיונית ומעשית ברפואת חירום והמנהל אישר שיש לו ידע והכשרה מספקים בתחום זה."

3. הוראת שעה בתקופה שמיום פרסומו של חוק זה (בסעיף זה – יום התחילה) ועד יום תחילתן של תקנות לפי סעיף 59(ב) לחוק העיקרי כנוסחו בסעיף 1 לחוק זה או עד תום התקופה הקובעת, לפי המוקדם, פלבוטומיסט כמשמעותו בפרט (1) לתוספת לחוק העיקרי כנוסחה בסעיף 2 לחוק זה, יהיה רשאי לקחת דם ורידי בבית החולה; בסעיף זה, "התקופה הקובעת" – תום שנה מיום התחילה, ואולם השר רשאי, בצו, להאריך את התקופה האמורה בשנה נוספת.

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 30, עמ' 594; ס"ח התשע"ז, עמ' 576.

דברי הסבר

סעיף 59(ב1) לפקודת הרופאים, התשל"ז-1976 (להלן – הפקודה), קובע כי רק רופא, אח ואחות מורשים להעניק טיפול בבית המטופל. בשל התפתחות השירותים הרפואיים הניתנים בבית המטופל ועקב מגפת הקורונה, מוצע לתקן את החוק ולהרחיב את רשימת הגורמים המורשים לתת טיפול בבית המטופל, גם לפלבוטומיסטים ופרמדיקים, כמבואר להלן.

סעיף 59(א) לפקודה מסמיך את המנהל הכללי של משרד הבריאות (להלן – המנהל) או מי שמינה לכך (כאמור בהגדרה "מנהל" שבפקודה), לפטור מהוראות הפקודה, ובכלל זה מהוראות ייחוד העיסוק, את המפורטים באותו סעיף וכן את המפורטים בפסקה (1): "המועסקים כאחים או כאחיות או כעוזרים שהמנהל קבעם והסמיכם לאבחן ולרפא במצבים כפי שהורה או שהתיר, במרפאות או בסוגי מרפאות או בבתי חולים או בסוגי בתי חולים של משרד הבריאות או של מוסד שאישר המנהל".

סעיף קטן (ב) של סעיף 59 האמור מסמיך את המנהל לקבוע בתקנות את הכשירויות הנדרשות מאותם אחים, אחיות ועוזרים הנזכרים בסעיף 59(א)1 לפקודה, שבתקיימן יוכל מנהל מרפאה או מנהל בית חולים לאפשר להם לבצע את הפעולות שהן בגדר "עיסוק ברפואה" (כהגדרתו בפקודה). ואכן מכוחו של סעיף זה הותקנו תקנות הרופאים (כשירויות לביצוע פעולות חריגות), התשס"א-2001, אשר אפשרו ביצוע פעולות כאמור גם בידי פרמדיקים.

סעיף קטן (ב1) של סעיף 59 האמור קובע כי המנהל רשאי להתיר לאחים או לאחיות מוסמכים (אך לא לעוזרים) לבצע פעולות שהן בגדר "עיסוק ברפואה" גם בבית החולה, ולא רק במוסדות רפואיים כאמור בסעיף קטן (ב) הנזכר לעיל.

מאז חוקק סעיף 59(ב1) לפקודה, מערכות הבריאות בעולם ובישראל עוברות תמורות ושינויים רבים בעקבות שינויים דמוגרפיים, עלייה בתוחלת החיים, התפתחות טכנולוגית ותפיסות משתנות. כיום יש אפשרות לספק למטופל חלק מהשירותים שניתנים במוסדות אשפוז או במרפאות קופות החולים בסביבתו הקרובה – בביתו. החשיבות של מתן שירות בבית המטופל והסבת שירותים לטיפול בבית, כגון אשפוז בית, התעצמה עם התפשטות מגפת הקורונה, לצד התפתחות השירותים מרחוק.

בהמשך לאמור, מספר החולים המקבלים טיפול בבית ומספר ביקורי הבית הנדרשים גדל מדי שנה. כמו כן הולכת וגדלה גם הדרישה לביצוע פעולות וטיפולים שונים המוגדרים בפקודה כ"עיסוק ברפואה", בבית המטופל, בידי צוותי רפואה ומטפלים שונים שאינם רופאים או אחיות.

אם כן מטרת התיקון היא לאפשר לגורמים נוספים, מלבד רופאים ואחיות, להעניק טיפול בבית המטופל, שכן כאמור, לפי החוק כנוסחו היום, טיפול בבית, ובכלל זה בדוקות דם, יכול שיוענק בידי רופא, אח או אחות בלבד.

בהמשך למתואר לעיל וכדי לאפשר טיפולים ושירותים בבית המטופל, מוצע אפוא לתקן את החוק, ולהרחיב את קבוצת המטפלים המורשים לתת טיפול בבית החולה כך שביצוע פעולות אלה יתאפשר, בין השאר, בידי פלבוטומיסטים ופרמדיקים. מוצע לקבוע את סוג הטיפול שמטפלים אלה רשאים להעניק (בדיקת דם בלבד) במסגרת הוראת שעה, ובהמשך, במידת הצורך, ייקבע הטיפול שהם רשאים להעניק בהוראת קבע, במסגרת תקנות כנדרש בחוק.

סעיף 1 מוצע להוסיף לסעיף 59(ב1) לפקודה את המונח "עוזר", כך שגם עוזרים מהסוגים

המנויים בתוספת המוצעת לפקודה יוכלו לבצע טיפולים שונים בבית המטופל, כפי שייקבע בתקנות. כמו כן נקבע כי השר רשאי לשנות את התוספת, בצו, כדי לאפשר שינוי בקבוצת המטפלים הנחשבים ל"עוזרים" לעניין זה, אם יידרש.

סעיף 2 מוצע להוסיף תוספת חדשה לפקודה, שתקבע את רשימת סוגי העוזרים שיוכלו לבצע את הפעולות בבית המטופל כאמור לעיל; מוצע לקבוע בתוספת לפקודה כי עוזרים כאמור יהיו, פלבוטומיסטים שעברו הכשרה עיונית ומעשית בלקיחת דם ורידי והמנהל אישר שיש להם ידע והכשרה מספקים בתחום זה, וכן פרמדיקים שעברו הכשרה ברפואת חירום והמנהל אישר שיש להם ידע והכשרה מספקים.

סעיף 3 לנוכח משבר מגפת הקורונה והתחלואה העולה בקרב האוכלוסיות השונות, נדרש להנגיש את בדיקות הדם למטופלים שונים בביתם, וזאת כדי לסייע במתן טיפול מהיר ויעיל וכן כדי למנוע עומס בבתי החולים ובקופות החולים השונות.

לשם כך מוצע לקבוע כי בתקופת הוראת השעה פלבוטומיסטים, לרבות פרמדיקים שהם פלבוטומיסטים בהכשרתם, יהיו רשאים לבצע בדיקות דם בבית החולה. תקופת הוראת השעה תחל ביום פרסומו של חוק מוצע זה ותסתיים במועד התקנת תקנות מכוח סעיף 59(ב1) המוצע בסעיף 1 להצעת חוק זו. תקופת הוראת השעה תסתיים במועד התקנת התקנות האמורות, שכן הן צפויות לתסדיר בהוראת קבע ובאופן רחב יותר, את הפעולות המותרות למי שאינם רופאים, אחים או אחיות, לרבות לקיחת דם ורידי.

כמו כן, מאחר שהליך התקנת התקנות עשוי להימשך זמן רב, מוצע לקבוע כי אם התקנות האמורות לא יותקנו בתוך שנה מיום פרסומו של חוק זה → הוראה זו תפקע בכל מקרה בתום השנה האמורה, אלא אם כן השר האריך אותה בשנה נוספת.

הצעת חוק בנוסח זהה אושרה בקריאה הראשונה בכנסת העשרים וארבע (הצעות חוק הממשלה – 1500).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ח' בשבט התשפ"ג (30.01.2023)

מספר פנימי: 2200965

הכנסת העשרים וחמש

יוזם:	חבר הכנסת	אוהד טל

2374/25/פ

הצעת חוק להסדרת המגורים בשטחי מרעה, התשפ"ג–2023

פרק א': מטרת ופרשנות

מטרת החוק	1.	מטרתו של חוק זה להסדיר את מגורי הרועים בשטחי מרעה, לצורך שמירה על מקרקעי הציבור, ובכלל זה על השטחים הפתוחים והיערות.
הגדרות	2.	בחוק זה – "אזור שמירה צמודה" – אזור שקבע השר לפי סעיף 3; "הוועדה המקומית" – הוועדה המקומית לתכנון ובנייה כמשמעותה בחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה–1965 ¹ (להלן – חוק התכנון והבנייה); "הרשאת מרעה" – הרשאה לרעיית בעלי חיים שניתן כדין; "מבנה מגורים" – מבנה המשמש למגורי משפחה גרעינית, ובלבד שהמבנה אינו צמוד דופן; "מבנה צמוד דופן" – מבנה שהמרחק בינו לבין גבול היישוב הוא קילומטר אחד; "מבנים חקלאיים" – דיר, מתבן, מחסן שירות, סככת כלים פתוחה, סככה מפולשת וכל מבנה אחר שיקבע השר; "משפחה גרעינית" – רועה, בת זוגו וילדיהם הסמוכים על שולחנם; "יחידת עדר" – עדר המונה 200 ראש צאן או 80 ראש בקר, לפחות; "רועה" – בעל הרשאת מרעה או אדם מטעמו המועסק על ידו ועוסק בפועל ברעיית העדר שלגביו ניתנה ההרשאה; "רשות המרעה" – רשות המרעה במשרד החקלאות ופיתוח הכפר; "שטח רעייה" – שטח שהוקצה למטרת רעייה וניתנה לגביו הרשאת מרעה;

¹ ס"ח תשכ"ה, עמ' 310.

"תכנית" – כמשמעותה בחוק התכנון והבניה;

"השר" – שר החקלאות ופיתוח הכפר.

פרק ב': היתר למבנה באזורים בהם דרושה שמירה צמודה

קביעת אזור שמירה 3. השר בהתייעצות עם השר לביטחון הפנים, יכריז, בצו, על אזורים שבהם יש צורך בנוכחות מתמדת וצמודה של רועה בסמוך לעדר, מחמת מאפייניהם, לרבות הסיכון שקיים בהם לאדם ולרכוש או בשל ריחוקם מנקודות יישוב.

בקשה להקמת 4. מבנה באזור שמירה צמודה (א) רועה רשאי להגיש לרשות המרעה בקשה להקים מבנה מגורים ומבנים חקלאיים בשטח רעייה הממוקם באזור שמירה צמודה.

(ב) רשות המרעה תעביר בקשה שקיבלה לפי סעיף קטן (א). לאישור הוועדה המקומית, לאחר שבדקה ואישרה כי התקיימו התנאים האמורים בסעיף 5.

(ג) על אף האמור בכל דין או תכנית, הוועדה המקומית תאשר בקשה להקמת מבנה מגורים ומבנים חקלאיים לרועה בחתקיים התנאים האמורים בסעיף 6.

הקמת מבנה 5. מגורים לרועה באזור שמירה צמודה על אף האמור בכל דין או תכנית, רשות המרעה רשאית להקים מבנה מגורים ומבנים חקלאיים באזור שמירה צמודה לצורך מגוריה של משפחה גרעינית, ובלבד שמתקיימים כל אלה:

(1) ברשותו של הרועה יחידת עדר;

(2) השטח שלגביו ניתנת הרשאת המרעה לרעייה ארוכת טווח לא יפחת מ-1,000 דונם לרעיית צאן או 4,000 דונם לרעיית בקר;

(3) הרועה רועה את העדר בשטח רעייה במשך כל השנה;

(4) הרועה מנהל תיקי מס הכנסה ומס ערך מוסף תקינים לפי פקודת מס הכנסה² וחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975³;

(5) הרועה מחזיק באישור חיסון וסימון תקף העומד בדרישות השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות ופיתוח הכפר;

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.
³ ס"ח התשל"ו, עמ' 52.

(6) נערך חוזה להקניית זכויות במקרקעין בין הרועה לבין רשות מקרקעי ישראל.

(א) מבנה מגורים יהיה בגודל שקבע השר, בהתחשב בגודל המשפחה הגרעינית; לא קבע השר את גודל מבנה המגורים כאמור, יהיה מבנה המגורים למשפחה גרעינית שבה עד 5 נפשות – 100 מטר רבוע; עלה מספר הנפשות כאמור על 5, יתווספו 15 מטר רבוע לכל נפש נוספת.

(ב) מבנה מגורים בשטח הרעייה לא יהיה צמוד דופן ויוקם באופן שישתלב, ככל שניתן, בנוף ולא יפגע בסביבה במידה העולה על הנדרש.

(ג) רשות המרעה לא תבצע עבודות פיתוח ותשתית למבנה מגורים בשטח רעייה אלא לשם הקמת המבנה.

(ד) הרועה יחתום, כתנאי למתן היתר, על התחייבות לפינוי המבנה ולהשבתו לרשות המרעה עם פקיעתה של הרשאת המרעה או עם ההחלטה שלא לחדשה, ויפקיד את הערבויות שנקבעו לפי סעיף קטן (ה).

(ה) השר, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, יקבע הוראות לעניין סוגי הערבויות האמורות בסעיף קטן (ד), מועדי הפקדתן ודרכי מימושן.

השר יקבע את גודל המבנה החקלאי, בהתחשב, בין היתר, בגודל העדר; לא התקין השר תקנות כאמור, גודל מבנה חקלאי יהיה כמפורט להלן:

(1) עבור יחידת עדר צאן:

(א) דיר – 600 מטר רבוע;

(ב) מתבן – 200 מטר רבוע;

(ג) סככת כלים פתוחה – 80 מטר רבוע;

(2) עבור יחידת עדר בקר:

(א) מחסן שירות – 30 מטר רבוע;

(ב) מתבן – 100 מטר רבוע;

(ג) סככת כלים פתוחה – 80 מטר רבוע;

(ד) סככה מפולשת – 80 מטר רבוע.

לא יראו מבנה מגורים בשטח רעייה כבית מגורים בתחומה של רשות מקומית או מועצה אזורית.

6. הוראות לעניין מבנה מגורים בשטח הרעייה

7. הוראות לעניין מבנים חקלאיים בשטח הרעייה

8. זכויות מוניציפליות

9. תיקון חוק בתי משפט לעניינים מנהליים
- בחוק בתי משפט לעניינים מנהליים התש"ס-2000⁴, בתוספת הראשונה, בפרט 10, בפרט משנה (ב), אחרי פסקה (8) יבוא:
- "(9) חוק להסדרת המגורים בשטחי מרעה, התשפ"ג-2023."
10. הוראות מעבר להסדרת מבנים קיימים
- (א) הוועדה המקומית תעניק לבקשת רועה היתר למבנה מגורים או למבנה חקלאי באזור שמירה צמודה, שהוקמו לפני יום פרסומו של חוק זה, עד ליום י"ז בטבת התש"ף (1 בינואר 2021) (להלן – המועד הקובע), ובלבד שמתקיימים כל אלה:
- (1) הרועה עומד בתנאים האמורים בסעיף 5;
 - (2) גודל המבנה אינו חורג בגודלו ביותר מ-25% מהגודל המרבי שקבע השר; היה המבנה חורג מעבר ל-25% מהגודל המרבי, יבצע הרועה התאמות בניה כך שיעמוד בגודל המרבי;
 - (3) מבנה המגורים שלגביו ביקש הרועה היתר משמש במועד הקובע למגורי משפחה גרעינית;
 - (4) הרועה חתם על התחייבות לפינוי המבנה ולהשבת מצב השטח לקדמותו, על חשבונו, עם פקיעתה של הרשאת המרעה או עם החלטה שלא לחדשה, והפקיד את הערבויות הנדרשות לשם כך לפי סעיף 6(ד).
- (ב) החל ביום פרסומו של חוק זה, יעוכבו לתקופה של שנתיים הליכי אכיפה ופיקוח המתנהלים לגבי מבנים קיימים, ובכלל זה הליכים משפטיים תלויים ועומדים, ובלבד שמתקיימות ההוראות לפי חוק זה לגבי אותם מבנים.
11. תקנות ראשונות
- (א) תקנות ראשונות לפי סעיפים 6(א) ו-7 יותקנו בתוך שלושה חודשים מיום פרסומו של חוק זה.
- (ב) תקנות ראשונות לפי סעיף 6(ד) יובאו לאישור ועדת הכלכלה של הכנסת בתוך שלושה חודשים מיום פרסומו של חוק זה.

⁴ ס"ח התש"ס, עמ' 192.

דברי הסבר

מאז קום המדינה מהווה המרעה אחד הכלים האפקטיביים ביותר לשמירה על הקרקע, זאת לצד יתר יתרונותיו הסביבתיים והכלכליים.

בשנים האחרונות גובר איום הפגיעה החקלאית והמגדלים נאלצים להתמודד עם פגיעה חקלאית הפוגעת בהם אנושות ומעמידה בסימן שאלה את הכדאיות הכלכלית של ניהול העדרים.

כחלק מההתמודדות עם נגע הפגיעה החקלאית וכדי להשגיח על שלמות העדרים, נדרשים הרועים ששטחי המרעה שלהם מרוחקים ממקום יישוב, להתגורר בשטחי המרעה בסמוך לעדר. במרבית שטחי המרעה, דיני התכנון והבנייה לא מאפשרים הקמתם של מבני מגורים לרועים. כתוצאה מכך, הרועים נאלצים לבלות את שעות הלילה בהשגחה על שלמות עדריהם ללא כל מחסה. מציאות בלתי אפשרית זאת מביאה את מקצת הרועים להקים מבנים שאינם מאושרים ולהתגורר בהם לצורך השמירה על שלמות העדר. מצב הדברים מוביל להליכים משפטיים ולצעדי אכיפה קשים כלפי אותם רועים.

לפיכך, מוצע להסדיר את מגורי הרועים ואת הקמתם של מבנים חקלאיים בשטחי מרעה, ולאפשר מתן היתרים למגורי רועים ומשפחותיהם הגרעיניות בשטחי רעייה, באזורים שבהם הדבר נדרש בשל צורך בנוכחות מתמדת וצמודה של רועה בסמוך לעדר ובהתאם לקביעתו של שר החקלאות ופיתוח הכפר (להלן – אזור שמירה צמודה).

לפי המוצע, רשות המרעה במשרד החקלאות ופיתוח הכפר תהיה אחראית לאסדרת הקמת המבנים המותרים והשכרתם ותהיה רשאית להקים מבני מגורים ומבנים חקלאיים, באזורי שמירה צמודה לצורך מגוריו של הרועה ובני משפחתו הגרעינית, בכפוף לאישור הוועדה המקומית לתכנון ובנייה שיינתן בהתקיים התנאים המוצעים בסעיף 6 להצעת החוק על אף האמור בכל דין. מבני מגורים בשטחי מרעה ייבנו תוך מזעור הפגיעה הסביבתית הכרוכה בהקמת התשתיות הנדרשות. עוד מוצע, כי מגורים כאמור לא יוגדרו כמגורים מוניציפאליים לעניין הזכויות הניתנות לתושב, דוגמת פינוי אשפה, הסעות ילדים לבית הספר ועוד.

כמו כן, מוצע להסמיך את שר החקלאות ופיתוח הכפר לקבוע הוראות בדבר גודלם המרבי של מבני מגורים ומבנים חקלאיים בשטחי הרעייה, וכן מוצע להסמיכו לקבוע, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, את הערבויות הנדרשות למתן היתר למבנה מגורים בשטח רעייה.

נוסף על כך, מוצע לקבוע הוראות מעבר שנועדו לתת פתרון למצב הקיים ולהתמודד עם מבני מגורים שהוקמו לפני פרסומו של החוק המוצע. לפי המוצע, יינתן היתר למבנה מגורים קיים שבו מתגוררת משפחתו של רועה, עד ט"ז בשבט התש"ף (1 בינואר 2021) בכפוף בין היתר לעמידתו של המבנה בתנאים להקמת מבנה מגורים ובגודלו של המבנה. קביעת מועד זה נועדה למנוע הקמה של מבנים מרגע שהחל הליך החקיקה על הצעת חוק זו.

הצעת החוק נדונה בוועדת הכלכלה בכנסת העשרים. לצד הדיונים בוועדה, הציעו נציגי מנהל התכנון ליוזמי הצעת החוק להגיע להבנות ולהסדרה ללא צורך בחקיקה. לשם כך, הוקם על ידי מנהל התכנון פורום ייעודי להסדרה, בו חברים נציגי ממשלה רלוונטיים. הפורום קיים אירוע שיתוף ציבור שהשתתפו בו נציגי הרועים והוצג בו מתווה להסדרה. המתווה כלל שינוי תמ"א, פירוט בדבר צרכיו של כל רועה והוראות לעניין הקמת מבני המגורים והמבנים החקלאיים בשטחי המרעה.

עם התפזרות הכנסת העשרים, הופסק הדיון בהצעת החוק וכן הופסק קידום המתווה על ידי מנהל התכנון. על כן, טרם נקבע מתווה להסדרת המגורים בשטחי מרעה וקיימת מצוקה בקרב הרועים בשמירה על העדר תוך קיום חיי משפחה סבירים. יצוין כי כנגד חלק מהרועים תלויים ועומדים הליכים משפטיים. לפיכך, מוצע בהצעת חוק זו להסדיר בחקיקה את מגורי הרועים בשטחי המרעה. הצעת חוק דומה בעיקרה הונחה על שולחן הכנסת העשרים על ידי חברי הכנסת בצלאל סמוטריץ' ויואב קיש (פ/4099/20).

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חבר הכנסת בצלאל סמוטריץ' וקבוצת חברי הכנסת (פ/1597/23), על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת שרון מרים השכל וקבוצת חברי כנסת (פ/2500/24) ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חבר הכנסת שמחה רוטמן וקבוצת חברי הכנסת (פ/1001/25).

הצעת החוק זהה לפ/1001/25 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ב בשבט התשפ"ג (13.02.2023)

טיוטת חוק

א. שם החוק המוצע

חוק האקלים, התשפ"ג-2023

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

שינוי האקלים והנוזקים הנובעים ממנו הם עובדה שאינה שנויה במחלוקת כיום בין מומחים ומדענים. קיים קונצנזוס מדעי כי שינוי האקלים הניכר בעשורים האחרונים הוא תוצר לוואי של הפעילות האנושית, ובעיקר שריפת דלק פחמני. זאת עולה ממסמכי קבוצת העבודה של הפנל הבינלאומי על שינוי אקלים (IPCC) שהוקם על ידי ארגון האומות המאוחדות.

הסכנות הגלומות משינוי האקלים חולשות על כל תחומי החיים ובאות לידי ביטוי בשורה ארוכה של תופעות גלובליות ואזוריות. החל מהמסת קרחונים הרריים גדולים המזינים נהרות גדולים בעולם, דרך אסונות טבע כגון בצורות, סופות טיפון והוריקן אשר תדירותם נמצאת בעלייה מאז שנות ה-90, הרחבה דרמטית של תפוצת הרכים והגדלת סכנת ההידבקות במחלות זיהומיות ומגפות, וכלה בעליית מפלס האוקיינוסים, אשר עלולה לגרום להצפת שטחי יבשת והמלחה של נהרות ושכבות קרקע הנושאות מים מתוקים בקרבת החוף, עליהן מתבססים אנשים ברחבי העולם לצורך מי שתייה.

אמנת המסגרת של האו"ם בנושא שינוי אקלים - United Nations Framework Convention on Climate Change (להלן: "אמנת האקלים") נכנסה לתוקף בשנת 1994, ואושררה על-ידי ישראל בשנת 1996. האמנה נועדה לקדם שיתוף פעולה בין-לאומי במטרה להגביל את העלייה בטמפרטורה הגלובלית ולמנוע את שינוי האקלים כתוצאה מההתחממות. היעד הסופי שהוגדר בעת החתימה על האמנה הוא להביא את ריכוז גזי החממה באטמוספירה לרמה בה לא נגרמות הפרעות המסכנות את מערכת האקלים. לצורך כך הגדירה האמנה את מסגרת הפעילות העולמית להפחתת פליטות גזי חממה (Mitigation). כמו כן, מהווה האמנה מסגרת לשיתוף פעולה בין-לאומי בנושא הסתגלות לשינוי אקלים (Adaptation).

מכוח אמנת האקלים, התקבלה בשנת 2015 החלטה CP.21/1 בדבר אימוץ הסכם פריז (Adoption of the Paris Agreement) (להלן: "החלטת הסכם פריז"). הסכם פריז נחתם על ידי ישראל ביום 22.4.2016, ואושרר על ידי ביום 14.11.2016 במסגרת החלטת ממשלה מס. 2041 – אשרור הסכם פריז בדבר התמודדות בינלאומית עם שינוי האקלים.

מכוח ההחלטה, הסכם פריז מטיל על ישראל ועל יתר המדינות החברות באמנת האקלים, שורה של מחויבויות. ביניהן, החובה להגיש למזכירות אמנת האקלים מדי חמש שנים יעד לאומי להפחתת פליטות גזי חממה, קידום אסטרטגיה לאומית להפחתת פליטות גזי חממה עד לשנת 2050, נקיטה באמצעים לאומיים להיערכות לשינוי אקלים ותמיכה הדדית של המדינות החברות בהשגת יעד גלובלי להיערכות לשינוי אקלים.

בהתאם למחויבויות אלה, ולאור המודעות הגוברת בארץ לחיוניות הטיפול בנושא, לקחה על עצמה ישראל, במספר החלטות ממשלה, לפעול להפחתת פליטות גזי חממה ולקידום ההיערכות לשינוי אקלים. בין היתר, להביא להתייעלות אנרגטית, להרחבת השימוש באנרגיות מתחדשות, להיערכות מפני נזקי שינוי האקלים ולהפחתת פליטות גזי חממה. בשנת 2015, הגישה ישראל למזכירות אמנת האקלים את היעדים הראשוניים שקבעה להפחתת פליטות גזי חממה לשנת 2030. יעדים אלה עוגנו בהחלטת ממשלה מס. 542 – הפחתת פליטות גזי חממה וייעול צריכת האנרגיה במשק. בעקבותיה, אישרה הממשלה בשנת 2016, במסגרת החלטת ממשלה מס. 1403 – תכנית לאומית ליישום היעדים להפחתת פליטות גזי חממה ולהתייעלות אנרגטית, ובה פירוט האמצעים להשגת יעדי ההפחתה שנקבעו לשנת 2030.

בשני העשורים האחרונים החלו מדינות בעולם לחוקק חוקי אקלים, אשר מגדירים את דרכי הפעולה של כל מדינה במאבק נגד משבר האקלים. סקירה שנערכה עבור המשרד להגנת הסביבה מצביעה על שונות רבה בין החוקים במדינות השונות, הן בקביעת היעדים הלאומיים והן בהיבטים הארגוניים הקשורים ליישום. יחד עם זאת, קיימים מספר מרכיבים מרכזיים במרבית החוקים, והן קביעת, הקמת ועדות מומחים עצמאיות לליווי הטיפול הממשלתי בנושא, ויצירת מנגנונים לתמחור פחמן ככלי לצמצום פליטות, וכן יצירת מנגנונים לדיווח ובקרה.

מטרת החוק המוצע היא ליצור מסגרת ארגונית מתכללת להתמודדות מדינת ישראל עם משבר האקלים, תוך שימת דגש על שני ההיבטים המרכזיים של ההתמודדות הנדרשת במישור הלאומי. היבטים אלה כוללים, בראש ובראשונה, מניעה וצמצום של פליטות גזי חממה על פי יעדים ותכניות מובנות, בין היתר לצורך יישום מחויבויותיה הבינלאומיות של מדינת ישראל מכוח אמנת האקלים. היבט זה, שתכליתו מניעת החרפה של תהליכי שינוי האקלים, כרוך במעבר הדרגתי לכלכלה "דלת פחמן", וזאת ניתן לבצע עקרונית באמצעות פיתוח המשק באמצעות תחליפים בני-קיימא, המבוססים על אנרגיות מתחדשות, כמו גם יצירת מנגנוני תמחור פחמן.

ההיבט השני הוא קידום ההיערכות להשפעות הנובעות משינוי אקלים ולנזקי משבר האקלים. פעולה במישורים אלה נועדה להגן על הציבור, בריאותו ורווחתו מפני השלכות משבר האקלים, ובפרט על הדורות הבאים אשר יאלצו להתמודד עם החרפה הצפויה של שינוי האקלים. כמו כן, החוק המוצע נועד לקדם פיתוח בר קיימא של החברה והסביבה בישראל, לרבות שמירה על בריאות הציבור, משאבי הטבע, המערכות האקולוגיות והמגוון הביולוגי.

עיקר 1 – יעדים להפחתת פליטות גזי חממה (התגדרות "גזי חממה", "יעדים", סעיף 3-התוספת הראשונה)
סעיף 3 המוצע קובע את היעדים להפחתת פליטות של גזי חממה. גזי חממה הם חומרים שמצויים בטבע במצב צבירה גזי, אשר ידועים כחומרים הגורמים ל"אפקט חממה". חומרים אלה בולעים או מחזירים קרינה תת-אדומה הנפלטת מכדור הארץ, ובכך גורמים להתחממות של האטמוספירה ועלייה הדרגתית של הטמפרטורה בפני כדור הארץ. ההגדרה המוצעת מפנה לתוספת הראשונה לחוק המוצע, המונה 6 חומרים בעלי השפעה מוכחת על שינוי האקלים, שהוגדרו בפרוטוקול קיוטו (Kyoto Protocol) לאמנת האקלים.

סעיף 3 לחוק מציע יעדים ארוכי טווח, המחולקים ל-2 תקופות – בין שנת 2030 ל-2049, ומשנת 2050 ואילך. בהתאם לסעיף 24 להחלטת הסכם פריז, נדרשות המדינות החברות באמנת האקלים, אשר הגישו למזכירות אמנת האקלים יעד לאומי להפחתת פליטות גזי חממה לשנת 2030, לעדכן את היעד כך שיעיב רף שאפתני יותר לצמצום פליטות גזי חממה. לפיכך, מוצע לקבוע יעד לאומי להפחתת פליטות גזי חממה לשנת 2030 לפיו הכמות השנתית של פליטות גזי חממה תעמוד על 70% בלבד מכמות פליטות גזי החממה שנמדדה בשנת 2015. בהתאם לסעיף 35 להחלטת הסכם פריז ולסעיף 19(4) להסכם פריז, נדרשות המדינות החברות באמנת האקלים להגיש למזכירות האמנה אסטרטגיה לאומית לצמצום פליטות גזי החממה עד לשנת 2050. בהתאם לכך, מוצע לקבוע יעד לאומי להפחתת פליטות גזי חממה לשנת 2050 לפיו תאופס הכמות השנתית של פליטות גזי חממה. יצוין כי מדינות אחרות, כגון בריטניה, צרפת, יפן, ניו זילנד וסין, קבעו אף הם בחקיקה יעדים שאפתניים אלו. בישראל, מוצע לקבוע יעדים אלה לקדם את המשק לעבר כלכלה מאופסת פחמן ולהעמיד את ישראל ביעדים של שאר המדינות המפותחות. בעשור הקרוב, ככל שתתברר הזמינות של טכנולוגיות לייצור ולאגירה של אנרגיה שאינה כרוכה בפליטות גזי חממה, יהיה מקום לביצוע הערכה מחודשת של יעדי ההפחתה על מנת להביא להפחתה נוספת.

עיקר 2 – תכנית לאומית להפחתת פליטות גזי חממה (סעיף 4)
לצורך השגת היעדים הלאומיים בסעיף 3 המוצע, נדרש תכנון לאומי לטווח ארוך. בסעיף 4, מוצע כי השר להגנת הסביבה יביא לאישורה של הממשלה תכנית לאומית להפחתת פליטות גזי חממה על יישומה ידווח לממשלה מדי שנה.

מוצע לעגן את הצורך באישור תכנית לאומית ואת ההליכים לאישורה כחלק מהליך מובנה לקבלת החלטות, הממוקד ביישום היעדים הלאומיים. בסעיף קטן (ב) מוצע כי כל משרד ממשלתי יהיה רשאי להכין תכנית להפחתת פליטות גזי חממה. השר להגנת הסביבה ירכז את תוכניות משרדי הממשלה ואת עבודת המטה על התוכנית. עוד מוצע כי במקרה של מחלוקת בין משרד או משרדי ממשלה לשר להגנת הסביבה, הדבר יובא להכרעת ראש הממשלה עם הגשת התכנית.

עיקר 3 – היערכות לשינוי אקלים (סעיפים 16-6)

במסגרת החלטות הממשלה מספר 474(חמ/1) מיום 25.6.2009 ומס' 1504 מיום 14.3.2010, הורתה הממשלה לוועדת מנכ"לים בראשות המשרד להגנת הסביבה להכין תכנית לאומית להיערכות והסתגלות לשינויי אקלים. בעקבותיהן הוכן מסמך מדיניות בעניין "היערכות ישראל להסתגלות לשינויי אקלים: המלצות לממשלה לאסטרטגיה ותכנית פעולה לאומית". המלצות מסמך המדיניות אומצו על-ידי הממשלה בהחלטה מספר 4079 מיום 29.07.2018, שעניינה "היערכות ישראל להסתגלות לשינויי אקלים: יישום ההמלצות לממשלה לאסטרטגיה ותכנית פעולה לאומית".

במסגרת החלטה זו נקבע כי על כל משרד ממשלתי להגות תכנית להיערכות לשינויי אקלים שיציב לעצמו. לצורך כך, ניתן להיעזר בעקרונות המדריך שפורסם על-ידי מינהלת ההיערכות לשינויי אקלים שהוקמה בהחלטת הממשלה. עוד נקבע כי כל משרד רלוונטי יגיש דיווח שנתי לממשלה על התקדמות בביצוע תכנית הפעולה.

סעיף 7 המוצע מציע לעגן את המחויבות של משרדי הממשלה להכנת תכניות היערכות לשינויי אקלים, יישומן והדיווח עליהן. תכניות היערכות מתייחסות לכל מגזר במשק, ולא רק לפעילות הישירה של כל משרד ממשלתי. בדומה להליך האישור והבקרה על התכנית הלאומית להפחתת פליטות גזי חממה, מוצע בסעיף 11 לקבוע כי השר להגנת הסביבה יביא לאישור הממשלה את התכנית הלאומית להיערכות לשינויי אקלים, המורכבת מתוכניות היערכות שהכינו משרדי הממשלה לפי סעיף 7, רשויות מקומיות לפי סעיף 8 ותאגידים שהוקמו לפי חוק לפי סעיף 9. מוצע כי השר להגנת הסביבה ירכז את עבודת המטה של משרדי הממשלה ויהיה רשאי לצרף את חוות דעתו לתוכניות המשרדים עם הגשת התוכנית המרוכזת לממשלה.

לוח הזמנים לגיבוש התכנית הלאומית להיערכות לשינויי אקלים המוצע בסעיף קטן (א), הוא אישור התכנית הלאומית להיערכות לשינויי אקלים הראשונה עד סוף שנת 2025, ועדכון התכנית מדי חמש שנים. כן מוצע להסמיך את השר להגנת הסביבה, בהסכמת שר הפנים, לדרוש מכל רשות מקומית, להכין תכנית היערכות לשינויי אקלים, לפי הנחיות הוועדה המייעצת כאמור בסעיף 8 המוצע, וזאת אם נוכח כי תכנית כאמור חיונית למניעת נזקים משמעותיים לציבור ולסביבה והיא בתחומי אחריותה של אותה רשות מקומית, ואם ניתנה הסכמת שר הפנים. עוד מוצע כי תאגידים שהוקמו לפי חוק, המפורטים בתוספת השנייה לחוק, יכינו בתוך שנתיים מיום תחילת החוק תכנית היערכות לשינויי אקלים לשם צמצום נזקים הצפויים משינויי אקלים בהיבטים הקשורים בפעילות אותו תאגיד. השר יהיה רשאי לתקן את התוספת השנייה בצו, בהסכמת השר האחראי על התאגיד. בסעיף 6 מוצע להגדיר מה כוללת תוכנית היערכות לשינויי אקלים; ובתוך כך קיום הליך מיפוי והערכת סיכונים, מתן מענה לסיכונים ועוד. בסעיף 16 מוצע להחריג מתחולה תוכניות היערכות להתמודדות עם מצבי חירום הנקבעות על ידי רשות החירום הלאומית ומטה משק לשעת חירום שנעשו על פי החלטות ממשלה.

עיקר 4 – מידע ודיווח לממשלה ולכנסת (סעיפים 5 ו-15)

רכיב מרכזי בחקיקת האקלים בעולם הוא הקמה של מנגנון דיווח ובקרה, במסגרתו מדווחת הממשלה לפרלמנט או לרשות מחוקקת מקבילה על עמידה ביעדי החוק ויישום הוראותיו. דיווח זה מתפרסם לידיעת הציבור, ומעודד שקיפות הן לגבי המידע הרלוונטי לכלל הציבור, והן לעניין קבלת החלטות המדיניות ארוכות הטווח. לפיכך, מוצע כי השר יגיש בתום כל שנה קלנדרית, לממשלה ולוועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת, דו"ח בדבר יישום התכנית הלאומית להפחתת פליטות גזי חממה לגבי השנה הקלנדרית הקודמת. דיווח זה יתבסס, בין היתר, על דיווחי משרדי הממשלה שיוגשו עד ליום ה-31 במרס. עוד מוצע כי הדיווח יציג את שיעור הפחתת פליטות גזי חממה שהושג בשנת הדיווח, וכן תחזית לשיעור הצפוי של פליטות גזי חממה בשנים הבאות. כן מוצע לקבוע כי הדוח יפורסם לעיון הציבור באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה, וזאת על מנת להנגיש לציבור מידע עדכני בדבר ההתקדמות הלאומית להשגת היעדים. בנוסף, מוצע בסעיף (ג) כי לשם בקרה על יישום תכניות היערכות שהכינו משרדי הממשלה לפי סעיף 6, יוטל על שר הממשלה, לדווח לממשלה על ביצוע השלבים ביישומן מדי שנתיים, ולא יאוחר מ-31 במרס.

עיקר 5 – ועדת שרים לענייני אקלים (סעיף 17)

לשם השגת מטרותיו של חוק זה נדרשות פעולות בתחומים שונים. לפיכך, החלטות מדיניות בענייני אקלים ויישומן, ובכלל זה יישום התכניות הלאומיות המטילות חובות על משרדי הממשלה לפעול בתחומי אחריותם - מחייבים שיתוף פעולה ותיאום ממשלתי.

בסעיף 18 מוצע כי הממשלה תוכל לפעול לעניין סמכויותיה לפי החוק באמצעות ועדת שרים לענייני אקלים אשר תשמש כמסגרת תיאום בין כלל הגורמים העוסקים במשבר האקלים, על מנת לטייב את פעולותיה של הממשלה בכל הנוגע להשלכות המשבר על המשק, החברה והסביבה בישראל. תפקידי ועדת השרים יהיו לאשר ולעדכן את התכניות הלאומיות המוגשות לה על-ידי השר להגנת הסביבה על בסיס התייחסותם של משרדי הממשלה הרלוונטיים, לעקוב אחר יישומן, לאשר את ההנחיות לביצוע הליך הערכת סיכון אקלימית המוגשות לה על-ידי השר, לשמש כמסגרת תיאום עליונה בין כלל הגורמים הממשלתיים העוסקים במשבר האקלים ותפקידים נוספים שתקבע הממשלה. עבודה משותפת של הממשלה במסגרת ועדת השרים לענייני אקלים תוכל ליצר מסגרת ארגונית מתכללת אפקטיבית יותר, שתוכל גם לגשר על פערים בין משרדי הממשלה.

עיקר 6 – מועצת האקלים (סעיפים 19-28)

על-מנת לגבש מדיניות לאומית המבקשת להתמודד כראוי עם משבר האקלים, נדרשת הבנה מעמיקה של מבנה המשק והחברה, כמו גם של האתגרים הפוליטיים, הכלכליים והמבניים בישראל. לפיכך, מוצע בסעיף 19 להקים מועצת אקלים המורכבת מנציגי משרדי הממשלה הרלוונטיים לגיבוש מדיניות האקלים של ישראל וליישומה, וכן נציגי קבוצות בעלות עניין בציבור, כמו נציגי התאחדות התעשיינים בישראל, נציגי ארגוני הסביבה ונציגי הדור הצעיר.

לצורך מילוי תפקידיה המגוונים של המועצה, החולשים על תחומי עניין שונים תחת תחום שינוי האקלים - הפחתת פליטות גזי חממה והיערכות לשינוי אקלים - מוצע לקבוע כי המועצה תהיה רשאית למנות ועדות משנה קבועות או לעניין מסוים, ולאצול להן מתפקידיה וסמכויותיה.

מוצע להטיל על המועצה המייעצת שלושה תפקידים עיקריים. הראשון שבהם הוא לייעץ למשרדי הממשלה בגיבוש התכניות הלאומיות המתעדכנות מדי חמש שנים. במסגרת זו, יהיה על הוועדה להעמיד בפני משרדי הממשלה את מכלול השיקולים שעליו לשקול בגיבוש התכנית וכן לבצע הליכי שיתוף ציבור לתכניות המוצעות. כמו כן מוצע כי המועצה תפרסם הנחיות להכנת תכניות היערכות לשינוי אקלים לרשויות ציבוריות. מוצע עוד כי המועצה תיתן ייעוץ בכל סוגיה הקשורה ביישום התכניות הלאומיות.

עיקר 7 – ועדת מומחים עצמאית (סעיפים 29-35)

מערכת האקלים והשינוי המתחולל בה, היא מערכת מורכבת, אשר המחקר אודותיה מתפתח בקצב מהיר בשנים האחרונות. ההתמודדות עם משבר האקלים מחייבת קבלת החלטות וגיבוש מדיניות בתנאי אי-ודאות מדעית. לפיכך, קיימת חשיבות רבה להנגשה מתעדכנת של מידע מדעי בנושא האקלים למקבלי החלטות, ובכלל זה לשר ולוועדה המייעצת. כמו כן קיימת חשיבות לביקורת מדעית אובייקטיבית בדבר המדיניות המוכתבת על ידי מקבלי החלטות והצורך בעדכונה.

לאור האמור, מוצע להקים ועדת מומחים לעניין שינוי אקלים, אשר חבריה ייבחרו בהתאם לרשימת מועמדים שתוצג לשר להגנת הסביבה על ידי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים (להלן: "האקדמיה"), הפועלת מכוח החוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, תשכ"א-1961, לאחר שהתייעצה עם המועצה להשכלה גבוהה וארגון מדעי המאגד את מדעני הסביבה בישראל. ועדת המומחים תפעל באופן עצמאי ובלתי תלוי ממקבלי החלטות, ובכלל זה תקבע את סדר יומה ואת הנושאים בהם תדון לשם קידום הידע והמחקר המדעי בנושא שינוי אקלים.

כמו כן, מוצע להטיל על ועדת המומחים להגיש לשר את חוות דעתה לעניין התכניות הלאומיות להפחתת פליטות גזי חממה ולהיערכות לשינוי אקלים. עוד מוצע כי ועדת המומחים תגיש לוועדה המייעצת ולוועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת, בכל שנה, את חוות דעתה על הדוח שהגיש השר בדבר יישום התכנית הלאומית להפחתת פליטות גזי חממה. מטרת תפקידים אלה להבטיח שיח ציבורי פתוח, המבוסס על עובדות מדעיות, בכל הנוגע לסוגיה מורכבת זו.

מדינות רבות, ביניהן, בריטניה, ניו זילנד וקליפורניה, הקימו גופי ידע ובקרה מדעים ועצמאים בדומה לוועדת המומחים. סקירה שנערכה עבור המשרד להגנת הסביבה מלמדת כי לוועדת מומחים בלתי תלויה צפויה תרומה משמעותית בגיבוש מדיניות אקלימית יציבה, שכן היא מספקת בסיס מדעי עם ראייה ארוכת טווח לתהליך קבלת ההחלטות וכן מחזקת את אמינות הציבור במדיניות וביעדים הלאומיים. עוד נמצא כי המלצותיהן של ועדת מומחים זוכות לתהודה תקשורתית, ציבורית ופוליטית ומאפשרות לקדם ביקורת ציבורית ומוסדית עניינית על פעילות הממשלה.

עיקר 8 – הקמת מכון לסביבה ואקלים (סעיף 36)

ההתמודדות עם משבר האקלים מחייבת קבלת החלטות וגיבוש מדיניות בתנאי אי-ודאות מדעית. לפיכך, קיימת חשיבות רבה להנגשה מתעדכנת של מידע בנושא האקלים למקבלי החלטות, ובכלל זה לוועדת השרים לענייני אקלים, לשר ולוועדה המייעצת לו.

לפיכך, מוצע להקים במסגרת המשרד להגנת הסביבה, תחת המדען הראשי של המשרד, מכון בנושא סביבה ואקלים, אשר יפעל לאיסוף מידע (מדעי ואחר) מהארץ ומהעולם אודות איכות הסביבה והאקלים, לרבות מחקר השוואתי. מטרת המכון היא לספק למקבלי החלטות, ולוועדת המומחים מידע שוטף בנושא אקלים, וכן את הידע המדעי הקונקרטי הנדרש להם לצורך קבלת החלטות שבמדיניות.

עיקר 9 – הליך הערכת סיכון אקלימית - בחינה של ההשפעות הצפויות על שינוי אקלים (סעיף 17)

מוצע לקבוע חובת ביצוע של הערכת סיכון אקלימית לגבי תוכניות מסוימות המוגשות על ידי רשות הציבורית לאישור הממשלה או שר משרה, ואשר יש בהן כדי להשפיע על פליטות גזי חממה או על שינויי אקלים, או אשר עשויה להיות מושפעת משינויי אקלים, בהתאם להחלטת הממשלה. הליך הערכת הסיכון האקלימי יעשה פעם אחת עבור תכניות ומסמכי מדיניות אסטרטגיים לאומיים ואזוריים כפי שתקבע הממשלה. הערכת הסיכון האקלימית תכלול בחינה של ההשפעות האקלימיות הצפויות מיישום התכנית על פליטות גזי חממה ועל ההיערכות לשינויי אקלים, ואת ההשפעות של שינוי האקלים על התוכנית, וכן בחינת חלופות ליישום התוכנית. הליך בחינת ההשפעות ייעשה בשים לב, בין השאר, לקבוע בדירקטיבה EC/2001/42 של האיחוד האירופי בעניין הערכת השפעות של תוכניות על הסביבה. בסעיף מוצע לפטור רשות ציבורית מביצוע ההליך במקרים מסוימים, וכן לפטור אותה מפרסום המסמך אודות הערכת הסיכון האקלימית להערות הציבור במקרים מסוימים. מוצע כי מסמך אודות ההליך יוגש לגורם המאשר יחד עם התוכנית המוצעת. כן מוצע כי הנחיות לעניין ביצוע הליך הערכת הסיכון האקלימית יתקבלו על ידי הממשלה. הליך בחינה מעין זה יאפשר לקעמיד בפני מקבלי החלטות את המידע הנדרש על-מנת לגבש דעה מושכלת ומבוססת, לגבי השפעה של תכניות על משבר האקלים ועל היכולת של הממשלה ליישם את יעדי הפחתת גזי החממה ולהיערך לשינויי אקלים, ובהתאם להחליט אם לאשר את התכנית או את המדיניות, לבטלה, לשנות אותה או להתנותה בתנאים.

ג. השפעת תזכיר החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי של המשרד היוזם, משרדים אחרים ורשויות אחרות.

החוק המוצע מיועד לתועלת כלל הציבור והדורות הבאים, מתוך ראייה כוללת של ניהול משאבי הטבע והגנה על המערכות האקולוגיות. מטבע הדברים, אוכלוסיות מוחלשות צפויות להיפגע בשיעור גדול יותר מנזקים הקשורים בשינויי האקלים, ועל כן החוק המוצע צפוי להיטיב עימן במיוחד.

ד. השפעת החוק המוצע על התקציב

על פי הערכה של גורמי המשרד, לצורך יישום החוק ידרש כן תוספת תקציב בהיקף של מיליון ₪ למימון עבודתה של ועדת המומחים העצמאית. על פי הערכות אלה, לא יידרש תוספת תקנים או תקציב לצורך שאר הפעולות המוצעות בהצעת החוק, למעט עלויות ליישום תכניות היערכות שיאושרו.

ה. הסתייגויות של משרדי הממשלה להצעת החוק

ו. עמדת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (משפט כלכלי)
אין מניעה משפטית.

ז. לחלן נוסח תזכיר החוק המוצע ודברי הסבר

הצעת חוק האקלים, התשפ"ג-2023

פרק א': מטרה והגדרות

1. מטרה
- מטרת חוק זה להביא למניעה ולצמצום של פליטות גזי חממה וזקי משבר האקלים בישראל, במסגרת יישום מחויבותיה הבין-לאומיות של מדינת ישראל בהתאם לאמנת האקלים, לנקוט צעדים להתמודדות עם משבר האקלים על ידי קביעת יעדים להפחתת פליטות גזי חממה, ולהיערכות להשפעות הנובעות משינוי האקלים, על ידי הכנת תוכניות לאומיות לנקיטת פעולות היערכות להשפעות כאמור, והכל לשם הגנה על חיי אדם, בריאותם ורווחתם, קידום פיתוח בר קיימא של הכלכלה, החברה והסביבה בישראל, לרבות משאבי הטבע, המערכות האקולוגיות והמגוון הביולוגי, למען הציבור והדורות הבאים, והכל בשים לב לאינטרסים חיוניים של מדינת ישראל, ובכלל זה שימור כושר התחרות במשק הישראלי, עמידה בהתחייבויות ישראל במסגרת הסכמי סחר שלה ויישום והבטחת אספקת תשתיות ושירותים באופן סדיר לטובת הציבור.
2. הגדרות
- בחוק זה –
- "אמנת האקלים" – אמנת המסגרת של האומות המאוחדות בנושא שינוי אקלים, שנחתמה בריו דה ז'נרו ביום י"א בסיוון התשנ"ב (12 ביוני 1992), לרבות ההסכמים מכוחה שישראל היא צד להם;
- "גז חממה" – חומר המנוי בתוספת הראשונה, שפליטה שלו לאטמוספירה העוטפת את כדור הארץ עלולה לגרום לשינוי אקלים;
- "ההנחיות הבין-לאומיות" – הנחיות הצוות הבין-ממשלתי לשינוי אקלים של ארגון האומות המאוחדות (IPCC - The Intergovernmental Panel on Climate Change);
- "ועדת הפנים והסביבה" – ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת;
- "ועדת המומחים" – ועדת מומחים מהאקדמיה לעניין שינוי אקלים שמונתה לפי סעיף 30;
- "חוק אויר נקי" – חוק אויר נקי, התשס"ח-2008¹;
- "יעדים" – היעדים להפחתת פליטות של גזי החממה שנקבעו לפי סעיף 3;
- "המועצה להשכלה גבוהה" – כמשמעותה בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958²;
- "מועצת האקלים" – המועצה שהוקמה לפי סעיף 20;
- "פתרונות מבוססי טבע" – פעולות להגנה, לניהול בר קיימא או לשיקום של מערכות אקולוגיות, לשם מתן מענה לאתגרים ולסיכונים הנובעים משינוי האקלים או המוגברים בשל שינוי האקלים, תוך הבטחת רווחתו של האדם ויתרונות המגוון הביולוגי;
- "שינוי אקלים" – שינוי של האקלים הנגרם במישרין או בעקיפין מפעילות אנושית המשפיעה על הרכב האטמוספירה, מעבר לתנודות טבעיות בו, ותופעות הנלוות לשינוי זה, ובכלל זה עליה בטמפרטורה הממוצעת של פני שטח כדור הארץ, שינוי במשטר המשקעים, שינוי בגובה פני הים, שינויים בתכיפות אירועי מזג אוויר קיצוניים ופגיעה במערכות אקולוגיות;

¹ ס"ח התשס"ח, עמ' 752.
² ס"ח התשי"ח, עמ' 191.

"השר" – השר להגנת הסביבה;

"תוכנית היערכות", "תוכנית היערכות לשינוי אקלים" – תוכנית היערכות לשם צמצום או מניעת הנזקים הצפויים משינוי האקלים, למעט תוכנית להפחתת פליטות גזי חממה הנערכת לפי סעיף 4.

פרק ב': הפחתת פליטות גזי חממה, היערכות לשינוי אקלים והערכת סיכון אקלימי

סימן א': הפחתת פליטות גזי חממה

3. יעדים להפחתת פליטות גזי חממה (א) בסעיף זה –

"הכמות השנתית של פליטות גזי חממה" – כמות גזי החממה הנפלטת מכלל מקורות הפליטה בישראל בשנה אחת, המחושבת בהתאם להנחיות הבין-לאומיות ומפורסמת על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה;

"הכמות השנתית של קליטת גזי חממה" – הכמות השנתית של גזי חממה הנקלטים בחזרה מהאטמוספירה, באמצעים טכנולוגיים או טבעיים, המיוחסת לישראל ומחושבת בהתאם להנחיות הבין-לאומיות;

"מקור פליטה" – כהגדרתו בחוק אויר נקי;

"נטו" – הכמות השנתית של פליטות גזי חממה, בקיזוז הכמות השנתית של קליטת גזי חממה ומכסות הפליטה שנרכשו באותה שנה, בהתאם להנחיות הבין-לאומיות ובכפוף למגבלות שנקבעו באמנת האקלים, ככל שנקבעו;

"שנת הבסיס" – שנת 2015.

(ב) אלה הם יעדי הממשלה בעניין הכמות השנתית של פליטות גזי חממה:

(1) החל משנת 2030 – לא תעלה כמות הפליטות השנתית של פליטות גזי חממה על 70% מכמות הפליטות השנתית בשנת הבסיס;

(2) שנת 2050 ואילך – אפס נטו.

(ג) הממשלה רשאית לשנות בצו את היעד הקבוע בסעיף קטן (ב)(1), וכן רשאית היא לשנות בצו את שנת הבסיס, בשים לב להחלטות שיתקבלו מזמן לזמן על ידי המדינות החברות באמנת האקלים בהתאם לאמנה האמורה, ולנסיבות הלאומיות של ישראל.

(א) הממשלה תאשר, לפי הצעת השר, לאחר שהוצגה בפניו חוות דעתה של ועדת המומחים, ולאחר היוועצות עם מועצת האקלים תוכנית להפחתת פליטות גזי חממה (בחוק זה – התוכנית הלאומית להפחתה); הממשלה רשאית לאשר את התוכנית הלאומית להפחתה שהוגשה כאמור, או לאשרה בשינויים שתדרוש; אין בסעיף זה כדי לגרוע מסמכויות וחובות הממשלה, השר או הממונה לפי חוק אוויר נקי, לפי העניין, ובפרט לפי סעיפים 5 ו-20(ב) לחוק האמור.

4. תוכנית לאומית להפחתת פליטות גזי חממה

(ב) כל משרד ממשלתי רשאי להכין, תוך שקילת אמצעים לעמידה ביעדים ומשמעויות אמצעים אלה, תוכנית משרדית להפחתת פליטות גזי חממה; תוכנית משרדית שהוכנה כאמור תועבר לשר, והוא יביא אותה בחשבון בעת גיבוש התוכנית הלאומית להפחתה.

(ג) לפני הגשת התוכנית הלאומית להפחתה לממשלה –

(1) השר יפרסם את טיוטת התוכנית הלאומית להפחתה להערות הציבור;

(2) השר יעביר את הטיוטה כאמור בפסקה (1) לשר האנרגיה, לקבלת חוות דעתו על השפעתה של התוכנית הלאומית להפחתה על הרציפות התפקודית של משק האנרגיה בישראל; שר האנרגיה יעביר לשר את חוות דעתו, בתוך חודשיים מיום שהועברה אליו הטיוטה האמורה, וכן יפרסם את חוות דעתו לציבור; השר, בהסכמת שר האנרגיה, רשאי לקבוע בתקנות הוראות לעניין פרסום חוות הדעת לציבור לפי פסקה זו;

(3) השר יעביר את הטיוטה כאמור בפסקה (1) לוועדת המומחים לקבלת חוות דעתה; ועדת המומחים תמסור לשר את חוות דעתה על התוכנית הלאומית להיערכות בתוך שלושה חודשים מיום שהועברה אליה.

(ד) נתגלעה מחלוקת בין השר לבין שר אחר, בעניין הנכלל או הקשור בתוכנית הלאומית להפחתה, יביאה השר להכרעת ראש הממשלה בטרם יגיש השר את התוכנית הלאומית להפחתה לאישור הממשלה לפי סעיף קטן (א), בצירוף עמדתו של השר שבתחום משרדו העניין שבמחלוקת.

השר יגיש לממשלה ולוועדת הפנים והסביבה, לא יאוחר מיום 1 בנובמבר של כל שנה, דוח שנתי בדבר יישום התוכנית הלאומית להפחתה בשנה הקלנדרית שקדמה למועד הגשת הדוח, אשר יכלול, בין השאר, התייחסות לשיעור הפחתת פליטות גזי החממה בתקופת הדיווח ותחזיות של שיעור פליטות גזי החממה בשנים הבאות שלגביהן נקבעו יעדים בתוכנית הלאומית להפחתה; דוח כאמור יפורסם באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה.

5. דוח שנתי בדבר יישום התוכנית הלאומית להפחתה

סימן ב': היערכות לשינוי אקלים

(א) תוכנית היערכות לשינוי אקלים המוגשת לפי סעיפים 7 עד 9 תכלול את כל אלה:

6. תוכנית היערכות לשינוי אקלים

(1) מיפוי הסיכונים הנובעים משינוי האקלים הדורשים היערכות, פירוט ההיערכות הנדרשת, סקירה של מצב ההיערכות הקיים, הפערים לעומת ההיערכות הנדרשת כאמור, ויעדי היערכות;

(2) פירוט דרכי הפעולה, השיטות והאמצעים לביצוע תוכנית ההיערכות;

(3) פירוט אופן המעקב אחר יישום תוכנית ההיערכות, ובכלל זה האמצעים לניטור ולבקרה הנוגעים ליישום התוכנית כאמור;

(4) עניינים נוספים הנוגעים להיערכות לשינוי אקלים בתחומי פעילותו של מכין התוכנית, ככל שמצא לנכון לכוללם בתוכנית כאמור.

(ב) בהכנת תוכנית היערכות ייתן מכין התוכנית. משקל משמעותי לפתרונות מבוססי טבע ולהשפעת התוכנית על בריאות הציבור.

כתוך שנתיים מיום פרסומו של חוק זה יכין כל משרד ממשלתי תוכנית היערכות לשינוי אקלים בתחומי פעילותו; תחליך הכנת תוכנית ההיערכות לפי סעיף זה ייעשה בשיתוף הציבור.

7. תוכנית היערכות של משרד ממשלתי

השר, בהסכמת שר הפנים, רשאי להורות לרשות מקומית, לאחר שניתנה לרשות המקומית הזדמנות להביא את עמדתה בפניו, להכין תוכנית היערכות לשינוי אקלים בתחומי האחריות והסמכות של הרשות המקומית לפי דין, במתכונת ובתוך פרק הזמן שיוורה, אם נוכח כי הכנת תוכנית כאמור חיונית למניעת נזקים משמעותיים לציבור, ובכלל זה לבריאות הציבור ולסביבה.

8. תוכנית היערכות של רשות מקומית

בתוך שנתיים מיום פרסומו של חוק זה, יכין כל תאגיד שהוקם לפי חוק, המנוי בתוספת השנייה, תוכנית היערכות לשינוי אקלים בתחומי פעילותו; השר רשאי להוסיף או לגרוע תאגיד שהוקם לפי חוק מהתוספת השנייה, בצו, בהסכמת השר האתראי על התאגיד כאמור.

9. תוכנית היערכות של תאגיד שהוקם לפי חוק

10. העברת תוכניות ההיערכות לשר
- משרד ממשלתי, רשות מקומית או תאגיד שהוקם לפי חוק, המנוי בתוספת השניה, יעבירו לשר את תוכנית ההיערכות שהכינו לפי סעיפים 7 עד 9, בהתאמה, לשם הכנת תוכנית ההיערכות לאומית כמשמעותה בסעיף 11.
11. תוכנית לאומית להיערכות לשינוי אקלים
- (א) עד ליום י"א בטבת התשפ"ו (31 בדצמבר 2025), תוגש לאישור הממשלה תוכנית לאומית להיערכות לשינוי אקלים, המרכזת את תוכניות ההיערכות שהוכנו לפי סעיפים 7 עד 9 (בחוק זה – התוכנית הלאומית להיערכות); הממשלה רשאית לאשר את התוכנית הלאומית להיערכות שהוגשה כאמור, או לאשרה בשינויים שתדרוש.
- (ב) התוכנית הלאומית להיערכות תכלול, בין השאר, את כל אלה:
- (1) יעדי היערכות לשינוי האקלים בהתאם לתוכניות ההיערכות שהוכנו לפי סעיפים 7 עד 9;
- (2) פירוט בדבר מנגנוני בקרה ומעקב אחר יישום תוכניות ההיערכות שהכינו משרדי הממשלה לפי סעיף 7;
- (3) פירוט בדבר מנגנוני בקרה ומעקב, בכפוף לסמכויות על פי כל דין, אחר יישום תוכניות ההיערכות שהכינו הרשויות המקומיות לפי סעיף 8.
12. הוראות לעניין הכנת התוכנית הלאומית להיערכות, על ידי השר
- (א) בתהליך הכנת התוכנית הלאומית להיערכות, יפעל השר ל –
- (1) ריכוז וליווי עבודת המטה של משרדי הממשלה בהכנת תוכניות ההיערכות שלהם, ובכלל זה הצגת חלופות אפשריות להיערכות;
- (2) התאמת התוכנית הלאומית להיערכות, ככל הנדרש, להערכת המצב הרב שנתי של המטה לביטחון לאומי לפי סעיף 2(א)(6) לחוק המטה לביטחון לאומי, התשס"ח-2008.
- (ב) השר רשאי להורות על קיום הליך שיתוף ציבור לגבי התוכנית הלאומית להיערכות, כולה או חלקה, בהתאם להוראות לפי סעיף 40.
- (ג) לפני הגשתה לאישור הממשלה יעביר השר את התוכנית הלאומית להיערכות לועדת המומחים לקבלת חוות דעתה; ועדת המומחים תמסור לשר את חוות דעתה על התוכנית הלאומית להיערכות בתוך שלושה חודשים מיום שהועברה אליה.
13. הגשת התוכנית הלאומית להיערכות לאישור הממשלה
- התוכנית הלאומית להיערכות תוגש לממשלה על ידי השר, לאתר שהוצגה בפניו חוות דעתה של ועדת המומחים, ולאחר היוועצות עם מועצת האקלים; השר יצרף לתוכנית הלאומית להיערכות את התייחסותו לחוות הדעת של ועדת המומחים כאמור, וכן רשאי הוא לצרף את חוות דעתו לגבי תוכניות ההיערכות שהכינו משרדי ממשלה ושהועברו אליו לפי סעיף 7.
14. חובת עדכון התוכנית הלאומית להיערכות
- הממשלה תעדכן את תוכנית ההיערכות הלאומית מזמן לזמן ולפחות אחת לחמש שנים, ויחולו לעניין העדכון ההוראות החלות לפי פרק זה על הכנת התוכנית הלאומית להיערכות ועל אופן הגשתה לממשלה ואישורה, בשינויים המחויבים.
15. דוחות דו שנתיים בדבר יישום התוכנית הלאומית להיערכות
- (א) שר הממונה על משרד ממשלתי יכין ויעביר לשר, אחת לשנתיים ולא יאוחר מיום 31 במרס, דוח בדבר הפעולות שנקטו על ידי משרדו במסגרת ההיערכות לשינוי האקלים, לפי התוכנית הלאומית להיערכות, במהלך השנתיים הקלנדריות שקדמו למועד העברת הדוח כאמור; דוח כאמור יפורסם באתר האינטרנט של המשרד הממשלתי.

(ב) השר ירכז את הדוחות שהועברו אליו לפי סעיף קטן (א) ויגישם לממשלה בדוח מרכז בדבר יישום התוכנית הלאומית להיערכות, לא יאוחר מיום 30 באפריל שלאחר מועד העברת הדוחות כאמור באותו סעיף קטן; כן יעביר השר את הדוח המרכז לועדת המומחים שתחוה דעתה בהתאם לסעיף 32(א)(3).

16. ההוראות לפי פרק זה לא יחולו על תוכנית היערכות להתמודדות עם מצבי חירום, הנקבעת על ידי גוף מבין הגופים שהממשלה קבעה לעניין זה.

סימן ג': הערכת סיכון אקלימי

17. (א) משרד ממשלתי המבקש להגיש לאישורה של הממשלה או שר משריה, אחד מסוגי התוכניות כפי שיקבעו בסעיף קטן (ב), אשר יש ביישומה כדי להשפיע באופן ניכר על פליטות גזי חממה או על היערכות לשינוי אקלים, או שלשינוי אקלים צפויה להיות השפעה ניכרת על התוכנית, יערוך מסמך שנועד להעריך את השפעותיה האמורות של התוכנית או את השפעות שינוי האקלים עליה, לפי העניין (להלן – מסמך הערכת סיכון אקלימי), והכל כפי שנקבע בהחלטת הממשלה לפי סעיף קטן (ב); ערך משרד ממשלתי מסמך הערכת סיכון אקלימי כאמור, יצרף אותו לתוכנית במועד הגשתה לאישור לפי סעיף זה; לעניין זה –

”משרד ממשלתי” – לרבות יחידת סמך שלו;

”תוכנית” – למעט תוכנית כהגדרתה בחוק התכנון והבנייה, התשכ”ה-1965.

(ב) בתוך שנה מיום פרסומו של חוק זה תקבע הממשלה בהחלטה הוראות לעניין מתכונת והיקף מסמך הערכת הסיכון האקלימי, ולרבות:

(1) סוגי התוכניות או תחומי הפעולה שעליהם חלה החובה לערוך ולצרף מסמך הערכת סיכון אקלימי; הממשלה רשאית לקבוע הוראות בדבר תחולה הדרגתית או חלקית של החובה לערוך ולצרף עריכת מסמך הערכת סיכון אקלימי לפי פסקה זו, וכן, סוגי תוכניות או תחומים שיהיו פטורים מהחובה האמורה;

(2) תהליך חכנת מסמך הערכת הסיכון האקלימי, אשר יכלול בין השאר שקילת חלופות להשגת מטרות התוכנית, שיש בהן כדי לקדם עמידה ביעדים והיערכות לשינוי אקלים לפי חוק זה;

(3) הוראות לעניין פירוט ממצאי הערכת הסיכון האקלימי;

(4) הוראות לעניין שיתוף הציבור בתהליך הערכת הסיכון האקלימי;

(5) הנסיבות שבהן נדרש להכין מסמך הערכת סיכון אקלימי נוסף לתוכנית.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א) ובהחלטת הממשלה לפי סעיף קטן (ב), רשאית הממשלה או שר שלאישורם מוגשת תוכנית, לפי העניין, לפטור משרד ממשלתי מהחובה לערוך או לצרף לתוכנית מסמך הערכת סיכון אקלימי, כולה או חלקה, אם התקיים אחד מאלה:

(1) התוכנית נועדה להתמודד עם אירוע אשר עולה ממנו חשש לפגיעה ממשית בזכות יסוד או באינטרס ציבורי ומחייב טיפול באופן דחוף;

(2) התוכנית נועדה להתמודד עם מצב חירום; לעניין זה, ”מצב חירום” – אחד מאלה:

(1) מצב מיוחד בעורף שהוכרו לפי סעיף 9' לחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951⁵;

(2) אירוע חירום אזרחי כהגדרתו בסעיף 90א לפקודת המשטרה (נוסח חדש) התשל"א-61971, שהוכרו לפי סעיף 90ב לפקודה האמורה;

(3) אירוע חריג המחייב נקיטת פעולות מיידיות.

(3) התוכנית דומה במהותה לתוכנית אחרת אשר הוגשה לאישור הממשלה או שר משריה בצירוף מסמך הערכת סיכון אקלימי בשלוש השנים שקדמו להגשת התוכנית, או לתוכנית כאמור אשר ניתן לה פטור מחובת עריכת או צירוף מסמך הערכת סיכון אקלימי בשלוש השנים שקדמו להגשת התוכנית.

פרק ג': ועדת שרים לענייני אקלים, מועצת האקלים, ועדת המומחים ומכון האקלים

סימן א': ועדת שרים לענייני אקלים

ועדת שרים לענייני אקלים 18. (א) הממשלה רשאית לפעול, לעניין הסמכויות שיפורטו להלן, באמצעות ועדת שרים לענייני אקלים שתמנה ובלבד שראש הממשלה יהיה יושב ראש ועדת השרים, ואחד מחבריה יהיה השר.

(ב) מינתה הממשלה ועדת שרים לפי הוראות סעיף קטן (א), תהיה הוועדה רשאית להפעיל את סמכויות הממשלה המפורטות להלן:

(1) לדון בתוכנית הלאומית להפחתה שהוגשה לפי סעיף 4(א) ובעדכונים לתוכנית כאמור, לאשר אותה או את העדכונים האמורים, לפי העניין, או לדרוש שינוי שלהם לאחר התייעצות עם השר שהשינוי נוגע לענייני המשרד הממשלתי שעליו הוא ממונה;

(2) לדון בתוכנית הלאומית להיערכות שהוגשה לפי סעיף 11(א) ובעדכונים לתוכניות כאמור, לאשר אותה או את העדכונים האמורים, לפי העניין, או לדרוש שינוי שלהם לאחר התייעצות עם השר שהשינוי נוגע לענייני משרד הממשלתי שעליו הוא ממונה;

(3) לעקוב אחר יישום התוכנית הלאומית להפחתה ואחר יישום התוכנית הלאומית להיערכות;

(4) לאשר מינויה של ועדת מומחים לפי הצעת השר, לפי סעיף 30(א);

(5) סמכויות נוספות בתחומי העיסוק של הוועדה כפי שייקבעו על ידי הממשלה.

סימן ב': מועצת האקלים

מועצת האקלים 19. (א) בתוך שישה חודשים מיום פרסומו של חוק זה ימנה השר מועצת אקלים למילוי התפקידים שנקבעו לה לפי חוק זה.

(ב) מועצת האקלים תהיה בת 34 חברים אלה:

(1) המנהל הכללי של המשרד להגנת הסביבה, והוא יהיה יושב ראש מועצת האקלים;

⁵ דמ"י (נוסח חדש) התשל"א, 17, עמ' 390.

(2) נציג אחד מבין העובדים של כל אחד ממשרדי הממשלה המנויים להלן, שימנה השר על פי המלצת המנהל הכללי של המשרד הנוגע בדבר: משרד ראש הממשלה, משרד האנרגיה, משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, משרד הכלכלה והתעשייה, משרד הבריאות, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, משרד הבינוי והשיכון, משרד החוץ, משרד האוצר, משרד הפנים, משרד העבודה והרווחה, המשרד לביטחון הפנים, משרד הביטחון והמשרד לשיתוף פעולה אזרחי;

(3) נציגים אלו, שימנה השר כמפורט להלן:

(א) נציג אגף התקציבים במשרד האוצר, לפי הצעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר;

(ב) נציג גוף המייצג את מרבית העיריות והמועצות המקומיות, לפי הצעת היושב בראש הגוף האמור;

(ג) נציג גוף המייצג את מרבית המועצות האזוריות, לפי הצעת היושב בראש הגוף האמור;

(ד) נציג רשות מקרקעי ישראל, לפי הצעת מנהל רשות מקרקעי ישראל;

(ה) נציג התאחדות התעשיינים בישראל לפי הצעת המנהל הכללי של התאחדות התעשיינים;

(ו) נציג איגוד רופאי בריאות הציבור, לפי הצעת יושב ראש האיגוד האמור;

(ז) עובד המועצה להשכלה גבוהה, לפי הצעת המנהל הכללי של המועצה להשכלה גבוהה;

(ח) איש סגל אקדמי בכיר מהמוסדות להשכלה גבוהה בתחום בריאות הציבור, לפי הצעת המועצה להשכלה גבוהה;

(ט) נציג ארגון הגג של הגופים הציבוריים שעניינם בשמירת איכות הסביבה, לפי הצעת המנהל הכללי של הארגון האמור;

(י) נציג הדור הצעיר, לפי הצעת התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל;

(יא) נציג הדור הצעיר, לפי הצעת מועצת התלמידים הארצית;

(4) המנהל הכללי של מינהל התכנון במשרד הפנים או נציגו;

(5) מנהל רשות החירום הלאומית במשרד הביטחון או נציגו;

(6) יושב ראש רשות החשמל או נציגו;

(7) עובד בנק ישראל, שימנה השר לפי הצעת נגיד בנק ישראל;

(8) מנהל הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים או נציגו;

(9) מנהל הרשות הממשלתית למים ולביוב או נציגו;

(10) הסטטיסטיקן הלאומי או נציגו;

(11) מנהל רשות הגז הטבעי או נציגו.

20. סייג למינוי חבר מועצת האקלים
לא ימונה לחבר מועצת האקלים מי שהורשע בעבירה פלילית או בעבירת משמעת שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן כחבר מועצת האקלים, או שהוגש נגדו כתב אישום או קובלנה בעבירה כאמור וטרם ניתן פסק דין סופי בעניינו.

21. תפקידי מועצת האקלים
אלה תפקידי מועצת האקלים:

(1) ייעוץ לשר ולמשרדי הממשלה בגיבוש התוכנית הלאומית להפחתה לפי סעיף 4 ובחינה, מזמן לזמן ולפחות אחת לחמש שנים, של הצורך בעדכון היעדים ובעדכון האמצעים הנדרשים ליישום התוכנית הלאומית להפחתה;

(2) ייעוץ לשר ולמשרדי הממשלה בגיבוש התוכנית הלאומית להיערכות ובגיבוש התוכניות המשרדיות להיערכות לפי סעיפים 11 ו-7, בהתאמה, בין השאר בהתאם להנחיות להכנת תוכניות כאמור; ככל שנקבעו על ידי הממשלה, משרד ממשלתי או גורם אחר מטעמו, ובהתאם לתרחישי ייחוס אקלימיים; לעניין זה, "תרחיש ייחוס אקלימי" – הערכת מצב המפורסמת על ידי משרד הביטחון או גוף שהממשלה הסמיכה לכך, או גוף ממשלתי אחר, בעניין ניתוח האיומים הקיימים וסך כל השפעתם על המרחב בישראל, בזיקה לאקלים ולשינויים בו;

(3) ייעוץ למשרדי הממשלה בסוגיות הנוגעות ליישומן של התוכנית הלאומית להפחתה לפי סעיף 4 ושל התוכנית הלאומית להיערכות לפי סעיף 11, ובעניין הנחיות לעריכת מסמך הערכת סיכון אקלימי לפי סעיף 18.

22. תקופת כהונה
תקופת כהונתו של חבר מועצת האקלים שמונה לפי סעיף 20(ב)(3)(ה) עד (יא) תהיה ארבע שנים ורשאי השר להאריך את תקופת כהונתו לתקופת כהונה נוספת, ובלבד שלא יכהן יותר משתי תקופות כהונה רצופות.

23. הפסקת כהונה לפני תום תקופת כהונה
(א) חבר מועצת האקלים יחדל לכהן לפני תום תקופת כהונתו, בהתקיים אחד מאלה:

(1) הוא התפטר במסירת כתב התפטרות לשר;

(2) הוא חדל להיות עובד המשרד הממשלתי או עובד או חבר הגוף שאותו הוא מייצג במועצת האקלים, ואם הוא נציג ציבור – התמנה לעובד המדינה.

(ב) התקיימה נסיבה מהנסיבות כמפורט להלן לגבי חבר מועצת האקלים, יעבירו השר מכהונתו לפני תום תקופת הכהונה ובסמוך למועד התקיימות הנסיבה, בהודעה בכתב:

(1) הוא הורשע בעבירה פלילית או בעבירת משמעת שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן כחבר מועצת האקלים, או הוגש נגדו כתב אישום או קובלנה בעבירה כאמור;

(2) נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו;

(3) חדל להתקיים בו תנאי מהתנאים הדרושים למינויו כחבר מועצת האקלים.

(ג) השר, בהתייעצות עם יושב ראש מועצת האקלים, רשאי להעביר את חבר מועצת האקלים מכהונתו לפני תום תקופת הכהונה אם חבר מועצת האקלים נעדר בלא סיבה מוצדקת משלוש ישיבות רצופות של מועצת האקלים.

(ד) השר לא יפסיק כהונתו של חבר מועצת האקלים לפי סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) אלא לאחר שנתן לו הזדמנות לטעון טענותיו לעניין זה.

- (ה) הפסיק חבר מועצת האקלים לכהן לפי הוראות סעיף זה, יפעל השר בהתאם להוראות סעיף 20 למינוי חבר אחר במקומו, בהקדם האפשרי.
24. תקופת פעולת קיום מועצת האקלים, סמכויותיה ותוקף החלטותיה ופעולותיה לא ייפגעו בשל הפסקת כהונתו של חבר מתברי מועצת האקלים, או מחמת ליקוי במינויו או בהמשך כהונתו, ובלבד שמכהנים בה רוב חבריה.
25. (א) מועצת האקלים תתכנס ארבע פעמים בשנה קלנדרית לפחות.
- (ב) המניין החוקי בישיבות מועצת האקלים הוא שליש חבריה ובהם יושב ראש מועצת האקלים.
- (ג) יושב ראש מועצת האקלים יכנס את מועצת האקלים ויקבע את סדר יומה; סדר היום של מועצת האקלים יפורסם באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה.
- (ד) מועצת האקלים תקבע את דרכי עבודתה וסדרי דיוניה ככל שלא נקבעו לפי חוק זה; דרכי עבודת מועצת האקלים יפורסמו באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה.
- (ה) חבר מועצת האקלים רשאי ביוזמתו להציע נושא לסדר היום; עשה כן, יקבע יושב ראש מועצת האקלים דיון בנושא בתוך שלושה חודשים לכל היותר.
26. חברי מועצת האקלים שאינם עובדי המדינה, דינם, בפעולתם כחברי מועצת האקלים, כדין עובדי המדינה, לעניין חיקוקים אלה ולעניין פעולותיהם במועצת האקלים:
- (1) חוק שירות הציבור (מתנת), התש"ס-1979⁷;
 - (2) חוק העונשין, התשל"ז-1977⁸ – ההוראות הנוגעות לעובדי הציבור;
 - (3) חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), התשכ"ט-1969⁹;
 - (4) חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשי"ט-1959¹⁰ – ההוראות הנוגעות לכלל עובדי המדינה;
 - (5) פקודת הראיות (נוסח חדש), התשל"א-1971¹¹ – ההוראות הנוגעות לתעודת עובד הציבור;
 - (6) חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשכ"ט-1969¹².
27. (א) בסעיף זה –
- "בן משפחה" – בן זוג, הורה, הורה הורה, בן או בת ובני זוגם, אח או אחות וילדיהם, גיס, גיסה, דוד או דודה וילדיהם, חותן, חותנת, חם, חמות, נכד או נכדה, לרבות קרוב כאמור שהוא שלוב;
- "בעלי עניין" – כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968¹³;
- "טיפולי" – לרבות קבלת החלטה, העלאת נושא לדיון, נוכחות בדיון, השתתפות בדיון או בהצבעה, או עיסוק בנושא מחוץ לדיון;

⁷ ס"ח התש"ס, עמ' 86.

⁸ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

⁹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 144.

¹⁰ ס"ח התשי"ט, עמ' 190.

¹¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 18, עמ' 421.

¹² ס"ח התשכ"ט, עמ' 103.

¹³ ס"ח התשכ"ח, עמ' 234.

"ניגוד עניינים", של חבר מועצת האקלים – ניגוד עניינים בין מילוי תפקידו במועצת האקלים לבין עניין אישי או תפקיד אחר, שלו או של קרובו;

"קרוב", של חבר מועצת האקלים – כל אחד מאלה:

(1) בן משפחה של חבר מועצת האקלים;

(2) אדם שלחבר מועצת האקלים יש עניין במצבו הכלכלי;

(3) תאגיד שחבר מועצת האקלים, בן משפחתו או אדם כאמור בפסקה (2) הם בעלי עניין בו;

(4) גוף שחבר מועצת האקלים, בן משפחתו או אדם כאמור בפסקה (2) הם מנהלים או עובדים אחראים בו.

(ב) לא ימונה לחבר מועצת האקלים ולא יכהן כחבר כאמור מי שבשל כהונתו יימצא, באופן תדיר, במצב של ניגוד עניינים אשר יימנע ממנו למלא את עיקר תפקידו במועצת האקלים.

(ג) חבר מועצת האקלים לא יטפל במסגרת תפקידו בנושא שהטיפול בו יגרום לו להימצא במצב של ניגוד עניינים.

(ד) נודע לחבר מועצת האקלים כי הוא עלול להימצא במצב של ניגוד עניינים כאמור בסעיפים קטנים (ב) או (ג), יודיע על כך בהקדם האפשרי ליושב ראש מועצת האקלים; היה חבר מועצת האקלים האמור היושב ראש – יודיע על כך לשר.

(ה) על אף האמור בסעיף זה, רשאי חבר מועצת האקלים שמונה לפי סעיף 20 להביא בחשבון גם את ענייניו של הגוף שהוא נציגו, ככל שהם קשורים לתפקידי מועצת האקלים, ולא יראו אותו כמצוי במצב של ניגוד עניינים בשל כך בלבד.

(א) מועצת האקלים רשאית למנות, מבין חבריה, ועדות משנה קבועות או לעניין מסוים, ולאצול להן מתפקידיה ומסמכויותיה; ועדת משנה תדווח למועצת האקלים על המלצותיה, סמוך לאחר קבלתן.

ועדות משנה של מועצת האקלים 28

(ב) אצלה מועצת האקלים מסמכויותיה לוועדת משנה כאמור בסעיף קטן (א), יראו את המלצות ועדת המשנה כאילו הן המלצותיה לכל דבר ועניין, ואולם שני חברים לפחות של מועצת האקלים רשאים, בתוך שבעה ימים מיום קבלת המלצה של ועדת המשנה לידיהם, להגיש ליושב ראש מועצת האקלים דרישה מנומקת בכתב לקיים במליאת מועצת האקלים דיון בעניין שלגביו התקבלה ההמלצה בוועדת המשנה; נתקבלה הדרישה כאמור, תקיים מועצת האקלים דיון בעניין והחלטתה תהיה סופית.

סימן ג': ועדת המומחים

(א) בתוך שישה חודשים מיום פרסומו של חוק זה, ימנה השר באישור הממשלה ועדת מומחים רב תחומית בת 12 חברים בעלי מומחיות אקדמית; חברי ועדת המומחים ימונו מתוך רשימת מועמדים כאמור בסעיף קטן (ב) ובהתאם להוראת סעיף קטן (ג); לעניין סעיף זה, "בעלי מומחיות אקדמית" – חברי סגל אקדמי בכיר במוסדות המוכרים על ידי המועצה להשכלה גבוהה בישראל.

ועדת מומחים 29

(ב) האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, בשיתוף המועצה להשכלה גבוהה והוועדה לתכנון ותקצוב של המועצה להשכלה גבוהה, תגבש רשימת מועמדים שמתוכה ימונו חברי ועדת המומחים, ותציג לשר את רשימת המועמדים שגיבשה כאמור; רשימת המועמדים תכלול מועמדים בעלי מומחיות אקדמית בתחומים הבאים, ובלבד שלגבי כל תחום ייכללו ברשימה שלושה מועמדים בעלי מומחיות אקדמית בתחום האמור, לפחות: בריאות, כלכלה, אנרגיה, סביבה, חקלאות, הפחתת פליטות גזי חממה, היערכות לשינוי אקלים, תחבורה, תעשייה, פסולת, תעסוקה, תכנון, תשתיות ואקולוגיה.

(ג) אלה הם חברי ועדת המומחים שימנה השר באישור הממשלה, מתוך רשימת המועמדים כאמור בסעיף קטן (ב):

(1) שבעה חברים בעלי מומחיות אקדמית באחד מבין שבעת התחומים הבאים: בריאות, כלכלה, אנרגיה, סביבה, חקלאות, הפחתת פליטות גזי חממה, והיערכות לשינוי אקלים, ובלבד שמכל תחום ימונה חבר אחד;

(2) חמישה חברים בעלי מומחיות אקדמית באחד מבין שבעת התחומים הבאים, לפי בחירת השר: תחבורה, תעשייה, פסולת, תעסוקה, תכנון, תשתיות ואקולוגיה, ובלבד שלא ימונו חברים בעלי מומחיות באותו תחום.

לא ימונה לחבר ועדת המומחים מי שהורשע בעבירה פלילית או בעבירת משמעת, שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן כחבר ועדת המומחים, או שהוגש נגדו כתב אישום או קובלנה בעבירה כאמור וטרם ניתן פסק דין סופי בעניינו.

30. סייג למינוי חבר ועדת מומחים

(א) אלה תפקידי ועדת המומחים:

31. תפקידי ועדת המומחים

(1) הגשת חוות דעתה לשר לעניין התוכנית הלאומית להפחתת האמורות בסעיף 4(ג)3) ולעניין התוכנית הלאומית להיערכות כאמור בסעיף 12(ג), ופרסום חוות דעת האמורות לציבור;

(2) הגשת חוות דעת למועצת האקלים ולוועדת הפנים והסביבה בעניין הדוח השנתי בדבר יישום התוכנית הלאומית להפחתת שהגיש השר כאמור בסעיף 5, ופרסום חוות הדעת האמורה לציבור; חוות הדעת תוגש לא יאוחר מיום 31 במרס שלאחר מועד הגשת הדוח השנתי האמור;

(3) הגשת חוות דעת למועצת האקלים ולוועדת הפנים והסביבה בעניין הדוח המרכזי בדבר יישום התוכנית הלאומית להיערכות, כאמור בסעיף 15(ב); חוות הדעת תוגש לא יאוחר מיום 31 במרס שלאחר מועד הגשת הדוח המרכזי לממשלה, כאמור באותו סעיף קטן;

(4) סיוע למועצת האקלים ולמשרדי הממשלה בהבנת המשמעויות וההשלכות של תרחישי ייחוס אקלימיים, וההיערכות אליהם; לעניין זה, "תרחיש ייחוס אקלימי" – כהגדרתו בסעיף 22(2);

(5) ביצוע מחקר שאינו אקדמי ובכלל זה סקירת דוחות ומידע, ניתוח נתונים, היוועצות במומחים שונים מישראל ומהעולם וכתובת דוחות, בנושאים הנוגעים לתחום פעולתה;

(6) דיון בכל ענין אחר שוועדת המומחים סברה כי נדרש לשם ביצוע תפקידיה.

(ב) לשם ביצוע תפקידיה רשאית ועדת המומחים להיוועץ במומחים שאינם חברי הוועדה.

ועדת המומחים תפעל מתוך עצמאות ואי תלות, וחבריה יפעילו את שיקול דעתם על בסיס אמות מדה מקצועיות ובלתי תלויות.

32. עצמאות ועדת המומחים

(א) ההוראות לפי סעיפים 23, 24 למעט סעיף קטן (א)2), 27 ו-28, לעניין תקופת כהונה והפסקת כהונה לפני תום תקופת כהונה, החלת דינים וניגוד עניינים, החלים על חבר מועצת האקלים, יחולו על חבר ועדת המומחים, בשינויים המחויבים ובשינויים אלה:

33. החלת הוראות

(1) יקראו את סעיף 24(ה) כך שבו, במקום "בהתאם להוראות סעיף 20" יבוא "בהתאם להוראות סעיף 30";

(2) יקראו את סעיף 28(ה) כך שבו, במקום "לפי סעיף 20" יבוא "לפי סעיף 30".

(ב) הוראות סעיף 25 לעניין תוקף פעולות מועצת האקלים יחולו, בשינויים המחויבים, לעניין תוקף פעולות ועדת המומחים.

34. (א) ועדת המומחים תבחר מבין חבריה את יושב הראש. סדרי עבודת ועדת המומחים

(ב) ועדת המומחים תקבע את דרכי עבודתה וסדרי דיוניה ככל שלא נקבעו לפי חוק זה; דרכי עבודת ועדת המומחים וסדרי דיוניה יפורסמו באתר האינטרנט של ועדת המומחים.

35. תקציב ועדת המומחים ייקבע לתקופה של ארבע שנים, וימומן במסגרת הקצאה לתחום פעולה נפרד – "ועדת מומחים חוק האקלים" בסעיף תקציב המשרד להגנת הסביבה בחוק תקציב שנתי; התקציב ישמש בין השאר לצורך גמול למומחים נוספים ככל שיידרשו לוועדת המומחים מזמן לזמן לצורך מילוי תפקידה; בסעיף זה – "סעיף תקציב" ו"תחום פעולה" – כהגדרתם בחוק תקציב שנתי, כמשמעותו בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.¹⁴

סימן ד': מכון האקלים והסביבה

36. (א) מוקם בזה במשרד להגנת הסביבה, מכון אקלים וסביבה, אשר יפעל באופן שוטף לאיסוף מידע מישראל וממדינות העולם בעניין האקלים ואיכות הסביבה, לשם בניית תשתית מידע כאמור ואספקת הידע המקצועי למשרדי הממשלה, למועצת האקלים ולוועדת המומחים, הנדרש להם לשם ביצוע תפקידיהם לפי חוק זה; אין באמור בסעיף קטן זה כדי לגרוע מהוראות כל דין לעניין תפקידם של גופים מייעצים לממשלה, ובכלל זה רשות החשמל, או מזכות הממשלה להתבסס, לפי בחירתה, על מידע או ידע ממקורות זולת מכון האקלים והסביבה.

(ב) המדען הראשי במשרד להגנת הסביבה יהיה ראש המכון.

(ג) לשם ביצוע חוק זה ובכפוף להוראות כל דין, רשאי מכון האקלים והסביבה למסור מידע שברשותו למשרד ממשלתי או לגוף אחר, לפי בקשתם, אם המידע דרוש להם לשם ביצוע תפקידיהם לפי חוק זה.

פרק ד': הוראות שונות

37. (א) בסעיף זה, "גוף ציבורי" – הממשלה ומשרדי הממשלה, לרבות יחידותיהם ויחידות הסמך שלהם, ותאגיד שהוקם לפי חוק המנוי בתוספת השלישית; השר רשאי לתקן את התוספת השלישית, להוסיף או לגרוע תאגיד שהוקם לפי חוק מהתוספת האמורה, בצו, בהסכמת השר האחראי על התאגיד כאמור, ולעניין בנק ישראל – בהסכמת נגיד בנק ישראל.

(ב) גוף ציבורי ימסור למשרד להגנת הסביבה, לבקשתו, מידע הנדרש לצורך עמידה בחובות הדיווח החלות על מדינת ישראל לפי אמנת האקלים וההחלטות מכוחה, המצוי ברשותו והנוגע לתחומי פעילותו.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב) –

(1) גוף ציבורי לא ימסור למשרד להגנת הסביבה מידע שהוא אחד מאלה:

(א) מידע כהגדרתו בסעיף 7 לחוק חגנת הפרטיות, התשמ"א-1981,¹⁵ וידיעה על ענייניו הפרטיים של אדם, כמשמעותה באותו חוק, אף שאינה בגדר מידע;

¹⁵ ס"ח התשמ"א, עמ' 128.

(ב) מידע שהוא סוד מסחרי כהגדרתו בסעיף 5 לחוק עוולות מסחריות, התשנ"ט-1999¹⁶, למעט מידע שהוא אחד מאלה:

- (1) מידע על חומרים שנפלטו, שנשפכו, שסולקו או שהושלכו לסביבה;
- (2) תוצאות של מדידות רעש, ריח וקרינה, שלא ברשות היחיד;
- (ג) מידע שגילויו אסור לפי כל דין.

(2) גוף ציבורי אינו חייב למסור למשרד להגנת הסביבה מידע שהוא אחד מאלה:

(א) מידע שהוא סוד מקצועי או שהוא בעל ערך כלכלי, שמסירתו למשרד להגנת הסביבה עלולה לפגוע פגיעה ממשית בערכו, וכן מידע הנוגע לעניינים מסחריים או מקצועיים הקשורים לעסקיו של אדם, שמסירתו למשרד להגנת הסביבה עלולה לפגוע פגיעה ממשית באינטרס מקצועי, מסחרי או כלכלי, למעט מידע שהוא אחד מאלה –

- (1) מידע על חומרים שנפלטו, שנשפכו, שסולקו או שהושלכו לסביבה;
- (2) תוצאות של מדידות רעש, ריח וקרינה, שלא ברשות היחיד;

(ב) מידע שמסירתו למשרד להגנת הסביבה מעלה חשש ממשי לפגיעה מהותית במילוי תפקידי הגוף הציבורי לפי דין;

(ג) מידע שנוצר, נאסף או מוחזק על ידי גוף ציבורי מכוח סמכות חקירה על פי דין לצורכי חקירה או מידע מודיעיני.

(3) על מסירת מידע מגוף בטחוני כהגדרתו בסעיף 10 לחוק הגנת הסביבה (סמכויות פיקוח ואכיפה), התשע"א-2011¹⁷. יחולו הוראות סעיף 16 לחוק האמור.

(ד) הוגשה בקשת חופש מידע לפי הוראות חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998¹⁸ לגבי מידע גולמי שמסר גוף ציבורי למשרד להגנת הסביבה לפי הוראות סעיף קטן (ב) או לגבי מידע שהוא תוצר של עיבוד מידע גולמי מהגוף הציבורי, ידחה אותה המשרד להגנת הסביבה ויפנה את המבקש לגוף הציבורי אשר בידיו נוצר המידע.

(ה) אין באמור בסעיף קטן (ב) כדי לגרוע מהוראות דין המתייחסות לגילוי או לפרסום מידע, לרבות לאופן הגילוי או הפרסום.

השר הממונה	38.	השר הוא השר הממונה על ביצוע חוק זה.
תקנות לעניין שיתוף הציבור	39.	השר רשאי לקבוע בתקנות הוראות לעניין שיתוף הציבור בתהליך גיבוש התוכנית הלאומית להפחתת לפי סעיף 4, ובתהליך גיבוש התוכנית הלאומית להיערכות לפי סעיף 11.
סייג לתחולת סעיף 17 לפקודת הסטטיסטיקה [נוסח חדש], התש"ל"ב-1972 ¹⁹	40.	(א) על אף האמור בסעיף 17 לפקודת הסטטיסטיקה [נוסח חדש], התש"ל"ב-1972 ¹⁹ (בסעיף זה – הפקודה), ההוראות בעניין סודיות הקבועות בסעיף האמור לא יחולו על פרסום של נתונים בעניין פליטות גזי חממה שנאספו לפי הפקודה האמורה, בכפוף להוראות סעיף קטן (ב).

¹⁶ ס"ח התשנ"ט, עמ' 146.
¹⁷ ס"ח התשע"א, עמ' 738.
¹⁸ ס"ח התשנ"ח, עמ' 226.
¹⁹ דמ"י (נוסח חדש) מס' 24, עמ' 500.

(ב) ביקשה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לפרסם נתונים כאמור בסעיף קטן (א) בהתאם להוראות סעיף זה, אשר יש בפרסומם כדי לגלות מידע סודי לפי סעיף 17 לפקודה, תמסור את טיוטת דבר הפרסום לראש הממשלה, שר החוץ, שר הביטחון או שר הכלכלה, שלושה שבועות לפני פרסומו, לפחות; ואולם, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לא תפרסם לציבור נתונים כאמור בסעיף קטן זה אם

(1) ראש הממשלה או שר הביטחון הורה שלא לפרסמו בשל עניינים הנוגעים לביטחון המדינה;

(2) ראש הממשלה או שר החוץ הורה שלא לפרסמו בשל עניינים הנוגעים ליחסי החוץ של המדינה;

(3) ראש הממשלה או שר הכלכלה הורה שלא לפרסמו בשל עניינים הנוגעים ליחסי סחר החוץ של המדינה;

(4) ראש הממשלה הורה שלא לפרסמו בשל אינטרס חיוני של המדינה, שאינו מנוי בפסקאות (1) עד (3).

41. שמירת תוקף דינים אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מהוראות לפי כל דין, ואין בסמכויות ובתפקידים לפי חוק זה כדי לפגוע בסמכויות ובתפקידים הנתונים לאתר, לפי כל דין.

42. עצמאות המוסדות האקדמיים אין בחוק זה בכדי לגרוע מעצמאות המוסדות האקדמיים לפי סעיף 15 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958²⁰ ומעצמאות וסמכויות המועצה להשכלה גבוהה וועדותיה בהתאם לחוק האמור.

43. תחילתו של סעיף 17 ביום פרסומה של החלטת הממשלה לפי סעיף 18.

תוספת ראשונה

(סעיף 2, ההגדרה "גז חממה")

Carbon dioxide (CO2)	פחמן דו חמצני
Methane (CH4)	מתאן
Nitrous oxide (N2O)	חמצן דו חנקני
Hydrofluorocarbons (HFCs)	הידרופלואורופחמנים
Perfluorocarbons (PFCs)	פלואורופחמנים
Sulphur hexafluoride (SF6)	גופרית שש פלואורידית

תוספת שנייה

(סעיף 9)

תאגידים שהוקמו לפי חוק הנדרשים בהכנת תוכנית היערכות לשינוי אקלים

(1) הרשות לפיתוח ירושלים שהוקמה בחוק הרשות לפיתוח ירושלים, התשמ"ח-1988²¹;

(2) אגודת מגן דוד אדום שהוקמה בחוק מגן דוד אדום, התשי"ו-1950²²;

²⁰ ס"ח התשי"ח, עמ' 191.

²¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 168.

²² ס"ח התשי"ו, עמ' 175.

(3) הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים שהוקמה בחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998²³ (להלן – הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים);

(4) רשות נחל הירקון שהוקמה בצו לפי סעיף 2 לחוק רשויות נחלים ומעיינות, התשכ"ה-1965²⁴;

(5) רשות נחל הקישון שהוקמה בצו לפי סעיף 2 לחוק רשויות נחלים ומעיינות, התשכ"ה-1965²⁵;

(6) רשות נחל באר שבע שהוקמה בצו לפי סעיף 2 לחוק רשויות נחלים ומעיינות, התשכ"ה-1965²⁶;

(7) הרשות לפיתוח הגליל שהוקמה בחוק הרשות לפיתוח הגליל, התשנ"ג-1993²⁷;

(8) הרשות לפיתוח הנגב שהוקמה בחוק הרשות לפיתוח הנגב, התשנ"ב-1991²⁸;

(9) רשות שדות התעופה שהוקמה בחוק רשות שדות התעופה, התשל"ז-1977²⁹ (להלן – רשות שדות התעופה) – לעניין תשתיות הרשות בלבד.

תוספת שלישית

(סעיף 38)

תאגידיים שהוקמו לפי חוק הנכללים בהגדרה "גוף ציבורי"

(1) בנק ישראל – לעניין מסירת מידע מצרפי בלבד;

(2) רשות שדות התעופה;

(3) הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים.

דברי הסבר

כללי שינוי האקלים והנוזקים חנובעים ממנו הם עובדה שאינה שנויה במחלוקת כיום. בין מומחים ומדענים קיים קונצנזוס מדעי כי שינוי האקלים הניכר בעשורים האחרונים הוא תוצר לוואי של הפעילות האנושית, ובעיקר של שריפת דלק פחמני. כך עולה ממסמכי קבוצות העבודה של הצוות הבין-ממשלתי לשינוי אקלים שהוקם על ידי ארגון האומות המאוחדות (IPCC).

הסכנות הנובעות משינוי האקלים חולשות על כל תחומי החיים ובאות לידי ביטוי בשורה ארוכה של תופעות גלובליות ואזוריות. בין השאר, המסת קרחונים הרריים גדולים המזינים נהרות גדולים בעולם; אסונות טבע כדוגמת בצורות, סופות טיפון והוריקן אשר תדירותם נמצאת בעלייה מאז שנות ה-90; הרחבה דרמטית של תפוצת חרקים; הגדלת סכנת ההידבקות במחלות זיהומיות ומגפות, ועליית מפלס האוקיינוסים, אשר עלולה לגרום להצפת שטחי יבשת והמלחה של נהרות ושכבות קרקע הנושאות מים מתוקים בקרבת החוף, שעליהן מתבססים אנשים ברחבי העולם לצורך מי שתייה.

²³ ס"ח התשנ"ח, עמ' 202.

²⁴ ס"ח התשכ"ה, 159; ק"ת התשמ"ח, עמ' 855.

²⁵ ס"ח התשכ"ה, 159; ק"ת התשנ"ה, עמ' 6.

²⁶ ס"ח התשכ"ה, 159; ק"ת התשע"א, עמ' 680.

²⁷ ס"ח התשנ"ג, עמ' 138.

²⁸ ס"ח התשנ"ב, עמ' 26.

²⁹ ס"ח התשל"ז, עמ' 182.

אמנת המסגרת של האומות המאוחדות בנושא שינוי אקלים - United Nations Framework Convention on Climate Change (להלן – אמנת האקלים), נחתמה בשנת 1992, נכנסה לתוקף בשנת 1994, ואושרה על-ידי ישראל בשנת 1996. האמנה נועדה לקדם שיתוף פעולה בין-לאומי במטרה להגביל את העלייה בטמפרטורה הגלובלית ולמנוע את שינוי האקלים כתוצאה מההתחממות. היעד הסופי שהוגדר בעת החתימה על האמנה הוא להביא את ריכוז גזי החממה באטמוספירה לרמה שבה לא נגרמות הפרעות המסכנות את מערכת האקלים. לצורך כך הגדירה האמנה את מסגרת הפעילות העולמית להפחתת פליטות גזי חממה (Mitigation). כמו כן, מהווה האמנה מסגרת לשיתוף פעולה בין-לאומי בנושא היערכות לשינוי האקלים (Adaptation).

מכות אמנת האקלים, התקבלה בשנת 2015 החלטה 1/CP.21 בדבר אימוץ הסכם פריז (Adoption of the Paris Agreement) (להלן – החלטת הסכם פריז). הסכם פריז נחתם על ידי ישראל ביום ע"ז בסיוון התשע"ו (22 באפריל 2016), ואושרר על ידה במסגרת החלטת ממשלה מס. 2041 מיום י"ג בחשוון התשע"ז (14 בנובמבר 2016) – אשרור הסכם פריז בדבר התמודדות בינלאומית עם שינויי האקלים.

מכות הסכם פריז, מוטלות על ישראל ועל שאר המדינות החברות באמנת האקלים שורה של מחויבויות. ביניהן, החובה להגיש למזכירות אמנת האקלים מדי חמש שנים יעד לאומי להפחתת פליטות גזי חממה, קידום אסטרטגיה לאומית להפחתת פליטות גזי חממה, נקיטה באמצעים לאומיים להיערכות לשינוי אקלים ותמיכה הדדית של המדינות החברות בהשגת יעד גלובלי להיערכות לשינוי אקלים.

בהתאם למחויבויות אלה, ולאור המודעות הגוברת בארץ לחיוניות הטיפול בנושא, לקחה על עצמה ישראל, במספר החלטות ממשלה, לפעול להפחתת פליטות גזי חממה ולקידום היערכות לשינוי אקלים, ובין השאר: להביא להתייעלות אנרגטית; להרחיב את השימוש באנרגיות מתחדשות; להיערך לנוקי שינוי האקלים ולהביא להפחתת פליטות גזי חממה. בשנת 2015, הגישה ישראל למזכירות אמנת האקלים את היעדים הראשוניים שקבעה להפחתת פליטות גזי חממה לשנת 2030. יעדים אלה עוגנו בהחלטת ממשלה מס. 542 מיום ז' בתשרי התשע"ז (20 בספטמבר 2015) בדבר הפחתת פליטות גזי חממה וייעול צריכת האנרגיה במשק. בעקבותיה, אישרה הממשלה בשנת 2016, במסגרת החלטת ממשלה מס' 1403, תוכנית לאומית ליישום היעדים להפחתת פליטות גזי חממה ולהתייעלות אנרגטית, ובה פירוט האמצעים להשגת יעדי ההפחתה שנקבעו לשנת 2030.

בשני העשורים האחרונים החלו מדינות רבות בעולם לחוקק חוקי אקלים, אשר מגדירים את דרכי הפעולה של כל מדינה במאבק נגד משבר האקלים. ישנה שונות רבה בין החוקים במדינות השונות, הן ביעדים הלאומיים שקבעו לעצמן והן בהיבטים הנוגעים לפעולות להשגת יעדים אלו. יחד עם זאת, קיימים מספר מרכיבים מרכזיים במרבית החוקים, והם כוללים קביעת יעדים לאומיים בחקיקה, הקמת ועדות מומחים עצמאיות לליווי הממשלה בנושא, קביעת מנגנונים לתמחור פחמן ככלי לצמצום פליטות, וכן קביעת מנגנונים לדיווח ובקרה.

מטרת החוק המוצע הוא לקבוע בחקיקה את היעדים לצמצום פליטות של גזי חממה ופעולות להיערכות לשינוי אקלים, ויצירת מסגרת ארגונית מתכללת להתמודדות מדינת ישראל עם משבר האקלים.

פרק א': מטרה והגדרות

סעיף 1 סעיף 1 המוצע קובע את מטרת החוק המוצע, תוך שימת דגש על שני ההיבטים המרכזיים של ההתמודדות הנדרשת במישור הלאומי עם משבר האקלים. היבטים אלה כוללים, בראש ובראשונה, מניעה וצמצום של פליטות גזי חממה על פי יעדים ותוכניות מובנות, בין היתר לצורך יישום התובלותיה הבין-לאומיות של מדינת ישראל מכוח אמנת האקלים. היבט זה, שתכליתו מניעת התרפה של תהליכי שינוי האקלים, כרוך במעבר הדרגתי לכלכלה "דלת פחמן". כלומר, פיתוח המשק באמצעות תחליפים בני-קיימא, המבוססים על אנרגיות מתחדשות.

ההיבט השני הנכלל במטרות החוק הוא קידום היערכות להשפעות הנובעות משינוי אקלים ולנוקי משבר האקלים. פעולה במישורים אלה נועדה להגן על הציבור, בריאותו ורווחתו מפני השלכות משבר האקלים, ובפרט על חדרות הבאים אשר יאלצו להתמודד עם ההתרפה הצפויה של שינויי האקלים אשר כתוצאה מהם ומשינויי מזג האוויר הקיצוני, יכולים להתרחש אירועי חירום קיצוניים, כמו עלייה בתדירות שריפות היער, שיטפונות והצפות ועוד. החוק המוצע נועד לקדם פיתוח בר קיימא של הכלכלה, חברה והסביבה בישראל, לרבות משאבי הטבע, המערכות האקולוגיות והמגוון הביולוגי.

החוק יפעל למען השגת מטרות אלו, תוך כדי שמירה והגנה על האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל הכוללים את שימור כושר התחרות בישראל, עמידה בהתחייבויות ישראל במסגרת הסכמי סחר חוץ והבטחת אספקת תשתיות לטובת הציבור.

סעיף 2 מוצע להגדיר מונחים שונים שבהם נעשה שימוש בחוק המוצע, ובהם המונחים המוסברים להלן: להגדרות "אמנת האקלים" ו"ההנחיות הבין-לאומיות" – מוצעות הגדרות מקצרות לאמנת המסגרת של האומות המאוחדות ולכללי ארגון האומות המאוחדות המתווים את המסגרת הבין-לאומית שעל בסיסה מוצעת האסדרה בחוק זה; ההנחיות הבין-לאומיות מתוות, בין השאר, את הבסיס המדעי של שינויי האקלים, השפעותיו, הסיכונים העתידיים ואפשרויות הפחתת פליטת גזי חממה. אמנת האקלים קוראת למדינות החברות בה לפעול באופן גלובלי על בסיס עקרונות אחידים ומשותפים בכדי לפעול בשיתוף פעולה להפחית את פליטות גזי החממה. להגדרה "גזי חממה" – גזי חממה הם תומרים שמצויים בטבע במצב צבירה גזי, אשר ידועים כחומרים הגורמים ל"אפקט חממה". חומרים אלה בולעים או מחזירים קרינה תת-אדומה הנפלטת מכדור הארץ, ובכך גורמים להתחממות של האטמוספירה ועלייה הדרגתית של הטמפרטורה בפני כדור הארץ. ההגדרה המוצעת מפנה לתוספת הראשונה המוצעת לחוק, המונה 6 חומרים בעלי השפעה מוכחת על שינוי האקלים, שהוגדרו בפרוטוקול קיוטו (Kyoto Protocol) לאמנת האקלים.

להגדרה "ועדת המומחים" – מוצע, בסימן ג' לפרק ג', להקים ועדת מומחים עצמאית ובלתי תלויה שתרכיב את הידע המדעי העדכני בסוגיית שינוי האקלים. מוצע להגדיר את ועדת המומחים שתפקידה מפורטים בסימן ג' האמור. להגדרה "יעדים" – מוצע להפנות ליעדים שנקבעו לפי סעיף 3 לחוק המוצע, בעניין הפחתת פליטות גזי החממה בישראל עד לאפס נטו בשנת 2050. השגת היעדים הללו הינה ממטרותיו העיקריות של החוק המוצע ומשך הוראות רבות המוצעות במסגרתו מתייחסים למונח זה, ומכאן הצורך בהגדרה.

להגדרה "מועצת האקלים" – מוצע להקים, בסימן ב' לפרק ג', מועצת אקלים שחבריה נציגי הממשלה והציבור, אשר תייעץ למשרדי הממשלה בגיבוש התוכניות הלאומיות לפי חוק זה. בהתאם מוצע להגדיר את מועצת האקלים בסעיף ההגדרות.

להגדרה "פתרונות מבוססי טבע" – מוצע בחוק כי בקביעת האמצעים להפחתת פליטות גזי חממה ולהתמודדות עם נזקי האקלים, תינתן עדיפות לפתרונות מבוססי טבע. פתרונות מסוג זה מבטאים גישה של ניהול מקיים של מערכות אקולוגיות, אשר לפיה שימוש באמצעי הטבע או באמצעים המדמים תהליכים טבעיים, מביא לתוצאות טובות יותר. זאת, בין השאר, משום שלשימוש יתרונות סביבתיים, חברתיים וכלכליים נלווים, לרבות חיזוק חוסן של המערכות האקולוגיות, שמירה על שירותי המערכת האקולוגית לאדם, שמירה על המגוון הביולוגי והעשרת הטבע העירוני. להגדרה "שינוי אקלים" – מוצע להגדיר שינוי אקלים על בסיס ההגדרה באמנת האקלים: "שינוי באקלים המיוחס ישירות או בעקיפין לפעילות האדם המשנה את הרכב האטמוספירה העולמית ואשר נצפה בנוסף לגיוון הטבעי באקלים לאורך תקופת זמן בנות השואה".

אקלים הוא מכלול של תופעות והיבטים ובהם טמפרטורה, משטר משקעים וגובה פני הים. לאקלים תפקיד מרכזי במערכות האקולוגיות הגלובליות והמקומיות גם יחד. שינוי של האקלים גורם לשינויים גלובליים ובא לידי ביטוי בעלייה של גובה פני הים עד כדי הצפה של איזורי יבשת, המסה של קרחונים ואירועי מזג אוויר קיצוניים ברחבי העולם. כמו כן, שינוי האקלים נכרך גם בשינוי של תפוצת מינים מזיקים ברחבי העולם, ולהפצת מחלות שבעבר היו מוכרות באזורים מסוימים בלבד.

בשל המורכבות של התופעות האקלימיות, לאורך שנים רבות היו מחלוקות בין מומחים בדבר השפעת הפעילות האנושית על האקלים. יחד עם זאת, כיום קיים קונצנזוס מדעי על כך שלפעילות האנושית קיימת השפעה מובחנת על האקלים, שהיא מעבר לתנודות טבעיות. השפעה זו מיוחסת בעיקר לפליטות של גזי חממה שהצטברותם באטמוספירה גורמת לתופעת ההתחממות הגלובלית, שהיא חלק ממכלול תופעות שינוי האקלים.

להגדרה "השר" – כמוצע בחוק, השר הממונה על ביצוע החוק הוא השר להגנת הסביבה. מוצע להגדירו בהתאם להגדרה "תוכנית היערכות", "תוכנית היערכות לשינוי אקלים" – מוצע להגדיר את התוכניות העומדות בבסיס מטרות העיקריות הנוספות של החוק, פרט להפחתת פליטות גזי החממה, שהיא היערכות לצמצום או מניעת נזקים הצפויים משינוי האקלים. החוק המוצע קובע הוראות שונות לעניין הכנת תוכניות היערכות מטעם גופים שונים – משרדי ממשלה, רשויות מקומיות ותאגידים שהוקמו לפי חוק, וכן תוכנית לאומית המבוססת על התוכניות כאמור, ויישומן של תוכניות כאמור, הכל בהתאם להוראות לפי סימן ב' לפרק ב' המוצע.

פרק ב': הפחתת פליטות גזי חממה, היערכות לשינוי אקלים והערכת סיכון אקלימי

סימן א': הפחתת פליטות גזי חממה

מוצע לייחד סימן זה לנושא הפחתת פליטות גזי החממה, ולכלול בו תוראות בדבר יעדים להפחתת פליטות גזי חממה, תכנית לאומית בעניין זה ודוח שנתי בעניין יישום התכנית האמורה, כלהלן.

סעיף 3 מוצע לקבוע בחוק שלממשלה יהיו יעדים להפחתת פליטות גזי חממה החל משנת 2030 ועד ליעד המטרה בשנת 2050. זאת, כדי לקדם את המשק לעבר כלכלה דלת פחמן ובכך לקרב את ישראל ליעדים של שאר המדינות המפותחות כמו בריטניה, צרפת, יפן, ניו זילנד וסין, אשר קבעו אף הן בחקיקה יעדים שאפתניים להפחתת פליטות גזי חממה עד לשנת 2050.

לפיכך, מוצע לקבוע יעד להפחתת פליטות גזי חממה החל משנת 2030 לפיו הכמות השנתית של פליטות גזי חממה תעמוד על 70% לכל היותר מכמות פליטות גזי חממה בשנת 2015 אותה מוצע לקבוע בחוק כשנת הבסיס לחישוב שיעורי הפחתת פליטות גזי חממה.

אין באמור כדי לגרוע מסמכותה של הממשלה לקבוע בהחלטתה כאמור יעדים לתקופות ביניים בתקופה האמורה בסעיף זה.

עוד מוצע לקבוע כיעד להפחתת פליטות גזי חממה, כי בשנת 2050 ואילך, כמות הפליטות השנתית תעמוד על אפס.

נטו. לצורך קביעה זו מוצע להגדיר זה את המונחים העומדים בבסיס חישוב כמות הפליטות השנתית נטו:

להגדרה "כמות שנתית של פליטות גזי חממה" – כמות פליטות גזי חממה בישראל מכלל מקורות הפליטה בשנה אחת, המחושבת על פי ההנחיות הבין-לאומיות (כהגדרתן בסעיף 2), ומפורסמת על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן – הלמ"ס). הפרסומים שעשויים להתעדכן מעת לעת, לאור שכלולן של שיטות מדידה וקבלה של נתונים חדשים. לעניין הגדרה זו מוצע להגדיר "מקור פליטה" כהגדרתו בחוק אויר נקי, התשס"ח-2008 (להלן – חוק אויר נקי) – "מיתקן או מערך מיתקנים, נייח או נייד, לרבות מכונה, מכשיר או חפץ, וכן מקום, שנפלים מהם מזהמים לאוויר או הגורמים או העלולים לגרום לפליטת מזהמים לאוויר, עקב פעולה או תהליך המתבצעים בהם או באמצעותם, לרבות כל פעולה או תהליך נלווים שיש להם או שעלולה להיות להם השפעה על פליטת מזהמים, ולמעט אם זיהום האוויר הנגרם או העלול להיגרם מהם זניח".

להגדרה "הכמות השנתית של קליטת גזי חממה" – מדינת ישראל קולטת בחזרה מהאטמוספירה, באמצעים טכנולוגיים או טבעיים, גזי חממה, בשיעור וכמות המחושבים בהתאם להנחיות הבין-לאומיות.

להגדרה "נטו" – מוצע להגדיר "נטו" כחישוב הכמות השנתית של פליטות גזי חממה בקיזו הכמות השנתית של קליטת גזי חממה וכמות מכסות הפליטה שנרכשו באותה השנה; מנגנונים לרכישת מכסות פליטה בין מדינות לא מוכרים כיום, ומוצע לכלול התייחסות למנגנונים כאמור, ככל שיהיו כאלה בעתיד, וקיזו מכסות פליטה שירכשו ייעשה בהתאם להנחיות הבין-לאומיות ובכפוף למגבלות שייקבעו באמנת האקלים ובהסכמים מכוחה שישראל היא צד להם, אם ייקבעו.

להגדרה "שנת הבסיס" – מוצע להגדיר את שנת 2015 כשנת הבסיס לחישוב שיעורי הפחתת הכמות השנתית של פליטות גזי חממה, ועל פי המידע שנאסף על ידי המשרד להגנת הסביבה, כמות הפליטות השנתית של גזי חממה בישראל לשנת 2015 היא 79 מיליון טון.

בסעיף קטן (ג) מוצע כי הממשלה תהיה רשאית לעדכן, באמצעות צו, את כמות הפליטות השנתית של גזי חממה החל משנת 2030 לעומת הכמות שנקבעה בסעיף קטן (ב)(1). כן תהיה רשאית הממשלה לעדכן אף שנת הבסיס, וזאת תוך הבניית שיקול דעתה של הממשלה בקביעת היעד, כך שקביעתו תהיה בשים לב להחלטות בעניין יעדים שיקבלו על עצמן המדינות החברות באמנת האקלים וכן לנסיבות המקומיות של ישראל, למשל, מאפייני האוכלוסייה, תנאי אקלים, מקורות האנרגיה הזמינים והנסיבות הגיאוגרפיות. זאת, בהתאם לסעיף 4 לאמנת האקלים, המאפשר להתחשב "בתחומי האחריות המשותפים אך הנבדלים ובסדרי העדיפויות, ביעדים ההתפתחותיים, ביעדים ובתנאים הלאומיים ואזוריים שלהם".

כך, תהיה הממשלה רשאית לקבוע יעד שאפתני יותר ביחס לזה שכבר נקבע, וזאת בעקבות הערכה מחודשת של יעד ההפחתה החל משנת 2030 כדי לקבוע הפחתה נוספת, כגון אם תתברר הזמינות של טכנולוגיות לייצור ולאגירה של אנרגיה שאינה כרוכה בפליטות גזי חממה.

סעיף 4 לצורך השגת היעדים בסעיף 3, נדרש תכנון לאומי לטווח ארוך. מוצע לקבוע כי השר להגנת הסביבה יביא לאישור הממשלה תוכנית לאומית להפחתת פליטות גזי חממה (להלן – התוכנית הלאומית להפחתה). התוכנית הלאומית להפחתה תכלול אמצעים ודרכים לעמידה ביעדים שיושמו על-ידי משרדי הממשלה הרלוונטיים. יש לציין כי תוכנית כאמור בסעיף זה לא תפגע בעקרונות הכרך הרביעי לנספח 16 לאמנת שיקו להפחתת פליטות גזי חממה בתחום התעופה, או בהסכמים ואמנות בין-לאומיים בתחום התעופה והספנות, הנוגעים להפחתת פליטות גזי חממה או

להיערכות לשינוי אקלים.

יודגש כי אין באמור כדי לפגוע בסמכויות וחובות הממשלה, השר להגנת הסביבה או הממונה לפי חוק אוויר נקי, לפי העניין, ובפרט לפי סעיפים 5 ו-20(ב), המעגנים את התכנית הלאומית למניעה ולצמצום של זיהום אוויר, ואת השפעתה האפשרית על השיקולים שבמתן היתרי הפליטה.

בסעיף קטן (ב) מוצע לקבוע כי כל משרד ממשלתי יהיה רשאי להכין תוכנית להפחתת פליטות גזי חממה, אשר תילקח בחשבון בעת הכנת התוכנית הלאומית. ככל שמשרד ממשלתי לא הכין תוכנית משרדית כאמור, רשאי השר לכלול התייחסות לתחומי פעילות של אותו משרד בתוכנית הלאומית להפחתה שיגיש לאישור הממשלה.

בסעיף קטן (ג) מוצע לקבוע כי בטרם הגשת התוכנית הלאומית להפחתה לאישור הממשלה, יפרסם השר את טיוטת התוכנית הלאומית להערות הציבור, ויעבירה לשר האנרגיה לצורך הכנת חוות דעת שנועדה לוודא כי התוכנית הלאומית להפחתה אינה פוגעת ברציפות התפקודית של משק האנרגיה במדינת ישראל. חוות דעת זו תפורסם לציבור, ובצירוף חוות דעת של ועדת המומחים (כמפורט בסעיף 32(א1)), תועבר לממשלה יחד עם התוכנית הלאומית להפחתה.

בסעיף קטן (ד) מוצע כי במקרה של מחלוקת בין השר לבין שר אחר, תובא המחלוקת להכרעת ראש הממשלה עם הגשת התוכנית הלאומית להפחתה, בצירוף עמדת השר שבתחום משרדו העניין שבמחלוקת. הליך זה נועד לוודא כי בטרם תאשר הממשלה את התוכנית הלאומית להפחתה, תוצג בפניה תמונת המצב המלאה על בסיס עמדות הגורמים המקצועיים הרלוונטיים לקביעת התוכנית הלאומית להפחתה. התוכנית תובא לעדכון בממשלה מזמן לזמן ולפחות אחת לחמש שנים.

סעיף 5 רכיב מרכזי בחקיקת האקלים בעולם הוא הקמה של מנגנון דיווח ובקרה, במסגרתו מדווחת הממשלה לפרלמנט או לרשות מחוקקת מקבילה על עמידה ביעדי-החוק ויישום הוראותיו. דיווח זה מתפרסם לידיעת הציבור, ומעודד שקיפות הן לגבי המידע הרלוונטי לכלל הציבור, והן לעניין קבלת החלטות מדיניות ארוכות טווח.

לפיכך, מוצע כי השר יגיש לממשלה ולוועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת, דוח שנתי בדבר יישום התוכנית הלאומית להפחתת פליטות גזי חממה. עוד מוצע כי הדיווח יציג את שיעור הפחתת פליטות גזי החממה שהושג בשנת הדיווח, וכן תחזית לשיעור הצפוי של פליטות גזי החממה בשנים הבאות. בהתאם ליעדים אשר נקבעו בתוכנית הלאומית להפחתה. מוצע כי הדוח יפורסם לעיון הציבור באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה וזאת כדי להנגיש לציבור מידע עדכני בדבר ההתקדמות הלאומית להשגת היעדים. לצורך איסוף, עיבוד וניתוח הנתונים של פליטות גזי החממה ועריכת הדוח השנתי באופן מלא, נדרש פרק זמן משמעותי, ומשכך מוצע כי הדוח השנתי יוגש עד ליום 1 בנובמבר שלאחר השנה שלגביה הוא מוגש.

סימן ב': היערכות לשינוי אקלים

במסגרת החלטות הממשלה מספר 474(חמ/1) מיום ג' בתמוז התשס"ט (25 ביוני 2009) ומס' 1504 מיום כ"ח באדר התש"ע (14 במרס 2010), בדבר "היערכות ישראל לשינוי אקלים – היערכות ומוכנות לשינוי אקלים והפחתת פליטות גזי חממה" (להלן – החלטות הממשלה בדבר היערכות לשינוי אקלים), הורתה הממשלה לוועדת מנכ"לים בראשות המשרד להגנת הסביבה להכין תוכנית לאומית להיערכות והסתגלות לשינוי אקלים. בעקבות החלטות הממשלה האמורות, הוכן מסמך מדיניות בעניין "היערכות ישראל להסתגלות לשינוי אקלים: המלצות לממשלה לאסטרטגיה ותוכנית פעולה לאומית". המלצות מסמך המדיניות אומצו על ידי הממשלה בהחלטה מספר 4079 מיום י"ז באב התשע"ח (29 ביולי 2018) שעניינה "היערכות ישראל להסתגלות לשינוי אקלים: יישום ההמלצות לממשלה לאסטרטגיה ותוכנית פעולה לאומית".

בפרק זה מוצע להסדיר את נושא היערכות לשינוי אקלים, ולקבוע הוראות בעניין הכנה וההגשה של תוכניות היערכות לשינוי אקלים מטעם משרדי הממשלה, רשויות מקומיות ותאגידים מסויימים שהוקמו לפי חוק, וכן את גיבושה של תכנית לאומית להיערכות לשינוי אקלים בהתבסס על התכניות האמורות. כן מוצעות הוראות בעניין עדכון תכניות היערכות ודרישות דיווח בדבר יישומן.

סעיף 6 סעיף זה נועד ליצור מסגרת לתוכניות היערכות שליכנו הגופים השונים המנויים בסימן זה (משרדי ממשלה, רשויות מקומיות ותאגידים שהוקמו לפי חוק המנויים בתוספת השניה). מוצע לקבוע את הנושאים שנדרש לכלול בתוכנית היערכות לשינוי אקלים. בהתאם, וכדי להיערך לשינוי אקלים בצורה יעילה, כל גוף המכין תוכנית היערכות כאמור, יערוך בראשונה מיפוי של הסיכונים הנובעים משינוי האקלים, הנמצאים בתחום אחריותו ויקבע יעדי היערכות. כמו כן, יפרט את דרכי הפעולה לביצוע תוכנית היערכות ואת אופן המעקב והניטור. אחר יישום התוכנית, ועניינים נוספים שסבר כי יש לכלול בת. לצורך ביצוע ניטור ובקרה אחר יישום התוכנית, ניתן להיעזר בגורמים או בגופים אחרים שאינם הגוף מכין התוכנית.

עוד מוצע לקבוע כי בעת הכנת תוכנית ההיערכות יש ליתן משקל משמעותי לפתרונות מבוססי טבע ולהשפעת התוכנית על בריאות הציבור.

יצוין כי לצורך הכנת תוכנית כאמור, ניתן להיעזר בעקרונות המדריך שפורסם על ידי מינהלת ההיערכות לשינוי אקלים שהוקמה בהחלטת הממשלה בדבר ההיערכות לשינוי אקלים, וכן בתחזיות האקלים של השירות המטאורולוגי. סעיף 7 מוצע לקבוע בסעיף זה את חובת משרדי הממשלה להכין, בתוך שנתיים מיום פרסום החוק, תוכניות היערכות לשינוי אקלים. לאור ההשפעה הרבה של שינוי האקלים על הציבור, ולנוכח התייחסותן של תוכניות ההיערכות לכל מגזר במשק ולא רק לפעילות הישירה של כל משרד ממשלתי, מוצע לקבוע כי הכנת תוכניות ההיערכות על ידי משרדי הממשלה תיעשה בשיתוף הציבור.

סעיף 8 מוצע להסמיך את השר להגנת הסביבה לדרוש מכל רשות מקומית, בהסכמת שר הפנים, להכין תוכנית היערכות לשינוי אקלים, לאחר ששמע את עמדת ראש הרשות המקומית ואם נוכח כי תוכנית כאמור חיונית למניעת נזקים משמעותיים לציבור, לבריאותו ולסביבה והיא בתחומי אחריותה של אותה רשות מקומית. הסעיף נועד להטיל חובה זו על רשויות מקומיות שהשר זיהה כי תוכניות ההיערכות שלהן חיוניות, מבלי להטיל על כל הרשויות המקומיות חובה זו באופן גורף.

סעיף 9 והתוספת השניה מוצע לקבוע בתוספת השנייה לחוק רשימת תאגידים שהוקמו לפי חוק אשר יידרו אף הם, בתוך שנתיים מיום פרסום החוק, להכין תוכנית היערכות בתחומי פעילותם, וביניהם: מגן דוד אדום, רשות נחל הקישון, רשות נחל הירקון, הרשות לפיתוח ירושלים ועוד, וכן רשות שדות תעופה – לעניין תשתיותיה בלבד. זאת לנוכח ההשפעה שיש לתאגידים אלה על הסביבה בתחומי פעילותם ואפשרותם להשפיע על התמודדות מדינת ישראל עם שינוי האקלים. מוצע להסמיך את השר להגנת הסביבה לתקן את התוספת בצו בהסכמת השר האחראי על התאגיד, להוסיף עליה תאגידים שהוקמו לפי חוק אף לגרוע ממנה תאגידים כאמור.

סעיפים 10 ו-11 לצורך הכנת תוכנית לאומית להיערכות לשינוי אקלים, מוצע כי הגופים אשר הכינו תוכניות להיערכות כמפורט לעיל, לפי סעיפים 7 עד 9, יעבירו אותן לשר; השר ירכז את תוכניות ההיערכות שהועברו אליו ויכין תוכנית לאומית להיערכות שאותה יגיש לאישור הממשלה עד תום שנת 2025. הממשלה תהיה רשאית לדרוש הכנסת שנויים בתוכנית הלאומית להיערכות, או לאשרה. סעיף 11 המוצע מפרט את תוכן התוכנית הלאומית להיערכות, בהתאם לתוכניות ההיערכות שהכינו משרדי הממשלה, הרשויות המקומיות והתאגידים המנויים בתוספת השנייה.

סעיף 12 מוצע להתוות את תהליך הכנת התוכנית הלאומית להיערכות על ידי השר, שיכלול ריכוז וליווי עבודת המטה של משרדי הממשלה ובחינת הערכת המצב הרב שנתית של המטה לביטחון לאומי שנערכת אחת לשנה. ככל שימצא כי נקבעו בהערכת מצב זו תרחישי ייחוס לאומיים לאירועים שעלולים לנבוע ממשבר האקלים, תכלול התוכנית הלאומית התייחסות להיערכות לתרחישים אלה.

בדומה למוצע בעניין התוכנית הלאומית להפחתה, גם לעניין התוכנית הלאומית להיערכות מוצע לקבוע כי בטרם תוגש לממשלה יעבירה השר לוועדת המומחים המוקמת לפי סעיף 30 לחוק, כדי שתחווה דעתה לגביה בתוך שלושה חודשים מיום שהועברה אליה. בנוסף, מוצע כי ככל שימצא לנכון, יהא השר רשאי להורות על שיתוף הציבור בתהליך גיבוש תוכנית ההיערכות הלאומית, בנוסף לשיתוף הציבור שנעשה בשלב גיבוש תוכניות ההיערכות של משרדי הממשלה כאמור בסעיף 7 לעיל. זאת, למשל, אם נערכו שינויים משמעותיים הדורשים התייחסות נוספת מטעם הציבור.

סעיף 13 הגשת תוכנית ההיערכות הלאומית לממשלה תיעשה לאחר היוועצות במועצת האקלים המוקמת לפי סעיף 20, ובצירוף חוות דעת המומחים כאמור בסעיף 12. בשל החשיבות הרבה שיש לייחס להמלצות המדעיות של ועדת המומחים על מתווה התוכנית הלאומית, מוצע לקבוע כי השר יצרף לתוכנית הלאומית להיערכות גם את התייחסותו לחוות דעת ועדת המומחים, וככל שיימצא לנכון יהא רשאי לצרף התייחסותו גם בנוגע לתוכניות ההיערכות המשרדיות שהועברו אליו ממשרד הממשלה לפי סעיף 7. כל זאת במטרה להניח בפני הממשלה לאישור את מלוא המידע המקצועי שיאפשר לה קבלת החלטות מושכלת ומבוססת.

סעיף 14 בדומה לקביעה בדבר עדכון לגבי התוכנית הלאומית להפחתה (כחלק מעדכון התוכנית הלאומית לפי חוק אור נקי), מוצע לקבוע כי הממשלה תעדכן את תוכנית ההיערכות הלאומית מזמן לזמן ולפחות אחד לחמש שנים, וזאת כדי לשמור על התוכנית הלאומית מותאמת לשינויי האקלים המתרחשים באופן תדיר. באופן דומה להליך אישור התוכנית הלאומית להיערכות, גם הליך עדכונה ייעשה בשילוב עבודות הגופים המכונים תוכניות היערכות מטעם; דהיינו, משרדי הממשלה, הרשויות המקומיות והתאגידים המנויים בתוספת השנייה יידרשו לעדכן את התוכניות בתחומן, ככל שחל שינוי המצריך עדכון התוכנית מטעמם, ולהעביר את העדכונים לשר שירכזם לכדי עדכון כולל של התוכנית הלאומית להיערכות ויגישו לאישור הממשלה לאחר היוועצות במועצת האקלים וקבלת חוות דעת ועדת

המומחים לפי הוראות סימן זה.

סעיף 15 לשם בקרה על יישום תוכניות ההיערכות, מוצע לקבוע כי שרי הממשלה ידווחו אחת לשנתיים, עד 31 במרס, על יישום הפעולות שנקטו במשרדיהם בהתאם לתוכניות הלאומית להיערכות. יובהר כי מטרת מנגנוני הבקרה והמעקב בסעיף זה היא מעקב אחר יישום תוכניות ההיערכות של משרדי הממשלה ושל הרשויות המקומיות באמצעות דרישת מידע, ואינם כוללים הפעלת סמכויות מעבר לכך. דיווחים אלה יועברו לשר להגנת הסביבה שירכום ויגישם לממשלה בדוח מרכזי עד ליום 30 באפריל באותה שנה, וכן יעבירו לוועדת המומחים לצורך הכנת חוות דעת מטעמה. המטרה ביצירת דוח מרכזי היא בייעול הליך הבקרה הנעשה מול הממשלה ומול ועדת המומחים, ובגיבוש תמונת מצב לאומית על אופן יישום החוק.

סעיף 16 מוצע להתריג מהוראות הפרק תוכניות היערכות להתמודדות עם מצבי חירום הנקבעות על ידי הגופים שהממשלה הסמיכה לעניין זה בהחלטת ממשלה, בין השאר רשות החירום הלאומית ומשק לשעת חירום. מכוח הסמכתם בהחלטות הממשלה, מכינים גופים אלו תוכניות היערכות להתמודדות עם מצבי חירום, שעשויים לכלול גם תופעות אקלים קיצוניות. החרגתם מהוראות הפרק נדרשת לשם מניעת כפל אסדרה בעניין הכנת תוכניות היערכות מטעמים.

סימן ג': הערכת סיכון אקלימי

הליך בחינת ההשפעות של תוכניות ומסמכי מדיניות מסוימים על הסביבה באופן כללי ועל שינוי אקלים בפרט, מקובל במדינת שוונת ברחבי העולם, לרבות בדירקטיבה 2001/42/EC של האיחוד האירופי בעניין הערכת השפעות של תוכניות על הסביבה Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment. הליך בחינה מעין זה מאפשר להעמיד בפני מקבלי ההחלטות את המידע הנדרש להם כדי לגבש החלטה מושכלת ומבוססת בנוגע לתוכנית המובאת לאישורם, תוך שקילת השפעה של התוכנית על משבר האקלים ועל יכולתה של הממשלה ליישם את יעדי הפחתת גזי החממה ולהיערך לשינויי אקלים, ובהתאם לכך להחליט האם לאשר את התוכנית או המדיניות, לבטלה, לשנות אותה או להתנותה בתנאים. הליך כאמור יבוצע פעם אחת עבור כל תוכנית המוגשת לאישור, גם אם מוגשת למספר גורמים שונים בטרם אישורה.

מוצע בסימן זה לקבוע את חובת הממשלה לקבוע הוראות לענין ביצוע הליך כאמור, שעניינו "הערכת סיכון אקלימי", בהתייחס לתוכניות שמתקיים לגביהן האמור בסעיף 17 המוצע, ובהתאם להחלטת ממשלה שתקבע לעניין זה, והכל כמפורט להלן.

סעיף 17 כחלק מעבודתם השוטפת מגבשים משרדי ממשלה וכן יחידות סמך שלהם תוכניות שונות, אשר יכול שתהיה להן השפעה ניכרת על נושא פליטות גזי החממה או היערכות לשינוי אקלים, או שתהיינה מושפעות משינוי האקלים באופן ניכר. מוצע לקבוע כי גוף המגיש תוכנית כאמור לאישור הממשלה או שר משריה, שחלה עליו או שחלה לגבי התכנית המוגשת החלטת הממשלה לפי סעיף 17 (ב), יידרש לצרף לה מסמך שעניינו הערכת סיכון אקלימי, המפרט את ההשפעות האמורות, כאשר מתכונת והיקף המסמך ייקבעו בהחלטת ממשלה. מוצע כי חובת צירוף המסמך תחול על תוכנית כאמור המוגשת לאישור הממשלה או שר משריה, למעט תכנית כהגדרתה בחוק התכנון והבנייה, התשכ"ח-1965, לנוכח הרגולציה המפורטת הקיימת לגבי תוכנית כזו לפי החוק האמור. מוצע לקבוע כי תחילתו של סעיף זה תהא מותנית בקבלתה של החלטת ממשלה לפי סעיף 17(ב).

מוצע כי הממשלה תקבע בהחלטתה, בתוך שנה מיום פרסומו של החוק, את ההוראות לעניין תהליך עריכת מסמך הערכת סיכון אקלימי הנלווה לתוכנית כאמור.

החלטת הממשלה תקבע את סוגי התוכניות שלגביהם תלה חובת עריכת וצירוף מסמך הערכת סיכון אקלימי. כן תקבע החלטת הממשלה את תהליך הכנת המסמך אשר יכלול בחינה של ההשפעות האקלימיות הצפויות מיישום התוכנית על פליטות גזי חממה ועל ההיערכות לשינוי אקלים, ואת חשפעות של שינוי האקלים על התוכנית, וכן בחינת חלופות ליישום התוכנית. בנוסף, יקבעו בהחלטת הממשלה הוראות לעניין פירוט ממצאי מסמך הערכת סיכון אקלימי והוראות לעניין שיתוף הציבור בתהליך הכנת המסמך,

לנוכח העובדה כי תהליך הערכת השפעות אקלימיות אינו קיים היום בממשלה, מוצע כי הממשלה תהא רשאית לקבוע מתווה מדורג לתחולת חובת עריכת מסמך וצירופו לפי סוגים שונים של תוכניות או תחומי פעילות, ובכלל זה האפשרות לפטור סוגי תוכניות או תחומי פעילות מהחובה האמורה.

בנוסף, מוצע בסעיף קטן (ג) לקבוע אפשרות מתן פטור למשרד ממשלתי מהחובה לבצע הערכת סיכון אקלימי

ולצרפה לתוכנית, במקרים מסוימים שבהם נדרשת נקיטת פעולות דחופות אשר לא היה ניתן לצפותן מראש, המצדיקות את הפטור לצורך התמודדות עם האירוע החריג או עם מצב החירום. כן ניתן ליתן פטור במקרים שבהם לתוכנית דומה במהותה אשר הוגשה בשלוש השנים שקדמו להגשת התוכנית הנוכחית, נערך מסמך הערכת סיכון אקלימי, או שהתקבל פטור מהליך זה.

פרק ג': ועדת שרים לענייני אקלים, מועצת האקלים, ועדת המומחים ומכון האקלים

בפרק זה מוצע להקים מוסדות מקצועיים ומייעצים לממשלה בתהליכי בניית ויישום התוכניות הלאומיות לפי חוק זה, ולכוון מנגנונים לעבודתם השוטפת.

סימן א': ועדת שרים לענייני אקלים

סעיף 18 לשם השגת מטרותיו של חוק זה נדרשות פעולות בתחומים שונים. לפיכך, החלטות מדיניות בענייני אקלים ויישומן, ובכלל זה יישום התוכניות הלאומיות, המטילות חובות על משרדי הממשלה לפעול בתחומי אחריותם, מחייבים שיתוף פעולה ותיאום ממשלתי.

בסעיף 18 מוצע לקבוע כי הממשלה תוכל לפעול לעניין סמכויותיה לפי החוק באמצעות ועדת שרים לענייני אקלים, אשר תשמש כמסגרת תיאום בין כלל הגורמים הממשלתיים העוסקים במשבר האקלים, כדי לטייב את פעולותיה של הממשלה בכל הנוגע להשלכות המשבר על המשק, החברה והסביבה בישראל.

תפקידי ועדת השרים יהיו לדון, לאשר ולעדכן את התוכניות הלאומיות המוגשות על-ידי השר להגנת הסביבה על בסיס התייחסותם של משרדי הממשלה הרלוונטיים, לעקוב אחר יישומן, ותפקידים נוספים, כפי שתקבע הממשלה. עבודה משותפת של הממשלה במסגרת ועדת השרים לענייני אקלים תאפשר קיומה של מסגרת ארגונית מתכללת אפקטיבית יותר, שתוכל גם לגשר על פערים בין משרדי הממשלה.

יובהר כי ככל שתוקם ועדת שרים לענייני אקלים, היא תמונה מכות סמכות הממשלה לפי סעיף 31(ה) לחוק-יסוד: הממשלה, ובהתאם לשיקול-דעתה. אין מדובר בוועדת שרים שהקמתה מחויבת לפי החוק, וכפועל יוצא מכך, תהיה לכל שר זכות ערר על החלטותיה של ועדת השרים, כקבוע בתקנון עבודת הממשלה, והן יקבלו תוקף של החלטת ממשלה רק בתום תקופת הערר. במידה שתחליט הממשלה לפעול באמצעות ועדת שרים לענייני אקלים, הסמכויות הנתונות לוועדת השרים לא יגרעו מסמכות הממשלה לדון בנושאים אלה.

סימן ב': מועצת האקלים

סעיף 19 כדי לגבש מדיניות לאומית שבכוחה להתמודד-כראוי עם משבר האקלים, נדרשת הבנה מעמיקה של מבנה המשק והחברה, כמו גם של האתגרים הפוליטיים, הכלכליים והמבניים בישראל. לפיכך, מוצע בסעיף 19 להקים מועצת אקלים, לצורך גיבוש מדיניות האקלים של ישראל, המורכבת מנציגי משרדי הממשלה הרלוונטיים, וכן נציגי קבוצות בעלות עניין מהציבור, כמו נציגי התאחדות התעשייתיים בישראל, נציגי ארגוני הסביבה, נציגי הדור הצעיר ועוד.

סעיף 20 מוצע לקבוע כי בתפקיד של חבר מועצת האקלים לא יכהן מי שהורשע או שהוגש נגדו כתב אישום בעבירה פלילית או בעבירה משמעת אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן בה. תכליתו של הסעיף להבטיח כי בתפקיד זה, שהוא תפקיד ציבורי, בעל חשיבות, יכהן אדם הראוי לכהונה זו, וזאת לרבות בהיבט הערכי-נורמטיבי, בין היתר כדי להבטיח את אמון הציבור במערכת השלטונית (לעניין זה ר' בג"ץ 4646/08 לביא נ' ראש הממשלה, פסקה 11 (ניתן ביום 12.10.2008)).

סעיף 21 מוצע להטיל על מועצת האקלים שלושה תפקידים עיקריים. הראשון, ייעוץ לשר ולמשרדי הממשלה בגיבוש התוכנית הלאומיות להפחתה לפי סעיף 4, המתעדכנת מדי חמש שנים, ובעדכון האמצעים הנדרשים ליישומה. במסגרת זו, יהיה על מועצת האקלים להעמיד בפני המשרדים את מכלול השיקולים שעליהם לשקול בעת גיבוש התוכנית והעדכונים לה; השני, ייעוץ למשרדי הממשלה בעניין הכנת תוכניות היערכות לשינוי אקלים, בהתאם לתרחישי ייחוס אקלימיים המפורסמים על ידי המשרד להגנת הסביבה וגופים אחרים; השלישי, ייעוץ למשרדי הממשלה בכל סוגיה הקשורה ביישום התוכניות הלאומיות ובעניין ההנחיות לעריכת מסמך הערכת סיכון אקלימי.

סעיפים 22 ו-23

בסעיף 22, מוצע להגביל את תקופת כהונתם של חברי מועצת האקלים שהם נציגי ציבור, למעט נציגי הממשלה וחברי מועצת האקלים שמונו מכות תפקידם (Ex officio), או נציגיהם. מגבלת תקופת הכהונה נועדה לאפשר ריענון שורות ולהבטיח החלפה בין חברי המועצה. הדבר חיוני הן בכדי לאפשר גיוון דעות ועמדות והן בשל העובדה שחברות במועצת האקלים, שהיא ועדה ציבורית, מהווה משאב ציבורי שאין מקום להקנותו לגורם בלעדי למשך תקופה ממושכת מדי.

בסעיף 23, מוצע להסדיר את הנסיבות שבהן תסתיים כהונתו של חבר מועצת האקלים בטרם הגיע מועד סיומה. סיום כהונה כאמור יעשה מקום שבו חדלו להתקיים בחבר במועצת האקלים הנסיבות שבשלחן מונה, וכן אם התפטר באמצעות הגשת כתב התפטרות לשר. בנוסף, מוצע כי כהונתו של חבר מועצת האקלים תובא אל סיומה בדרך של העברתו מהכהונה על-ידי השר אם הורשע או הוגש נגדו כתב אישום בעבירה אשר מחמת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לשמש עוד כחבר מועצת האקלים, או אם נבצר ממנו לשמש בתפקיד דרך קבע.

כמו כן, מוצע להסדיר בסעיף קטן (ג) את האפשרות שלפיה יכול השר להעביר את חבר מועצת האקלים מכהונתו כאשר הוא נעדר בלא סיבה מוצדקת משלוש ישיבות רצופות של המועצה, וזאת לאחר שהתייעץ ביושב ראש מועצת האקלים (ברי כי כאשר יושב ראש מועצת האקלים נעדר מישיבות, לא תתקיים התייעצות עמו מעבר לזכות הטיעון שניתן לו). מטרת סעיף קטן זה, לתת בידי השר סמכות להעביר מכהונתו חבר מועצת האקלים שאינו ממלא את תפקידו כנדרש, כאשר אינדיקציה אפשרית לכך היא העדר השתתפותו בישיבות מועצת האקלים שבה הוא חבר. כדי לוודא את שלמות הרכב מועצת האקלים ושלא להותירה בלא איש באופן העלול לפגוע בתפקודה, מוצע לקבוע כי עם הפסקת כהונה של חבר מועצת האקלים לפי הוראות סעיף זה, יפעל השר בהקדם האפשרי למנות חבר אתר תחתיו, בהתאם לסעיף 19.

סעיף 24 למען שמירה על רצף תפקודה ותוקף החלטותיה של מועצת האקלים, מוצע לקבוע כי לא תפגע פעילות המועצה במקרה שבו נתפנה מקומו של מי מחבריה, וזאת כל עוד מכהנים בה רוב חבריה.

סעיף 25 מוצע לקבוע הוראות בעניין סדרי עבודת מועצת האקלים: ראשית, מוצע לקבוע כי על מועצת האקלים להתכנס ארבע פעמים בשנה לפחות. קביעה זו נועדה להבטיח את תקינות עבודת המועצה. מאחר שהרכבה רחב ומייצג את כלל הגורמים העשויים להיות רלוונטיים, ישנה חשיבות לרציפות פעולתה, מבלי שתיפגע עקב קשיים טכניים בכינוס מספר נציגים גדול. לפיכך, מוצע לקבוע כי המניין החוקי המזערי שבו יכולה מועצת האקלים לפעול ולקבל החלטות הוא שליש חבריה, הכולל גם את יושב ראש הוועדה; שנית, מוצע לקבוע כי יושב ראש מועצת האקלים יכנס את המועצה ויקבע את הנושאים העולים על סדר יומה. סדר היום יפורסם באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה; חבר מועצת האקלים המעוניין בהעלאת נושא לסדר היום, רשאי להציע זאת ביוזמתו, והנושא יקבע בתוך שלושה חודשים לכל היותר על ידי יושב ראש המועצה; לבסוף, וככל שלא נקבעו לפי חוק זה, מוצע כי מועצת האקלים תקבע את דרכי עבודתה וסדרי דיוניה.

לאור החשיבות הרבה בשקיפות עבודתה של מועצת האקלים, בניגוש מדיניות תקדימית ונרחבת בתחום האקלים, מוצע כי דרכי עבודתה וסדר יומה יפורסמו באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה.

סעיף 26 מוצע להחיל על חברי מועצת האקלים, שאינם עובדי מדינה, שורה של דינים החלים על עובדי המדינה, ואשר מטרתם היא ככלל שמירה על טוהר המידות בשירות הציבורי ושמירה על העצמאות המקצועית של העוסקים בו.

מוצע להחיל את הוראות חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ם-1979, לפיהן יחול על חבר מועצת האקלים וכן על בן או בת זוגו ומי שסמוך על שולחנו איסור על קבלת מתנה הניתנת לו נוכח חברתו במועצת האקלים. זאת כדי למנוע פגיעה בטוהר המידות, ובכלל זה למנוע תופעות פסולות של הענקת מתנה או גמול לחבר מועצת האקלים כדי להטות את שיקול דעתו ולהשפיע על הליך קבלת ההחלטות.

כן מוצע להחיל את הוראות חוק העונשין, התשל"ז-1977 הנוגעות לעובדי ציבור – הוראות אלה עוסקות הן בעבירות המיוחדות לעובדי ציבור, ביניהן, עבירות של מרמה והפרת אמונים, גילוי בהפרת חובה ושימוש לרעה בכוח המשרה, והן בהגנה מוגברת לעובדי ציבור, בין השאר, לעניין תקיפה של עובד ציבור, הפרעה לעובד ציבור והעלבת עובד ציבור.

כמו כן, מוצע להחיל את הוראות חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), תשכ"ט-1969 – חוק זה קובע שורה של מגבלות על מעבר של פורש משירות הציבור אל גופים אשר הפורש עסק בעניינם או היה מעורב במתן זכות להם במסגרת תפקידו הציבורי. זאת, בהתאם למטרתו של החוק, שהיא שמירה על טוהר המידות ואמון הציבור במערכת, ומניעת תופעות שליליות הכרוכות בניצול קשרים אישיים של עובד הציבור שרכש בתוקף תפקידו לפני פרישתו.

עוד מוצע להחיל את הוראות חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), תשי"ט-1959 – לפיו יחולו על חברי מועצת האקלים החובות והאיסורים החלים מכוח חוק זה על כלל עובדי המדינה – איסור על השתתפות בבחירות (למעט חשאיות) ב"גוף בוחר" (סעיף 3א); איסור לעסוק בפעילות מפלגתית בתחומם של נכסי הציבור (סעיף 3ב); איסור לארגן הפגנה או תהלוכה בעלת אופי מדיני (סעיף 4); איסור להתרים כספים זולת לאוצר המדינה (סעיף 5).

עוד מוצע להחיל את פקודת הראיות [נוסח חדש], התשלי"א-301971 לעניין ההוראות הנוגעות ל"תעודת עובד ציבור", כפי שבאה לידי ביטוי בסימן ג' בפרק ב' לפקודה האמורה; שם נקבע בין השאר כי בית המשפט רשאי לקבל כראיה תעודה על דבר שנרשם במסמך רשמי, וכי התעודה תהיה תחומה בידי עובד הציבור שעשה את הרישום או את המעשה (סעיף 23 לפקודה), וכי דין תעודת עובד הציבור כדיון עדות, כלומר, עובד הציבור לא נדרש להתייצב לעדות בבית המשפט, אלא אם כן יידרש להיחקר בחקירה נגדית (סעיף 25 לפקודה). תכליתן של ההוראות העוסקות בתעודת עובד ציבור היא לחסוך מעובדי הציבור את הצורך להגיע לבתי משפט באופן תכוף ולטלטל את המסמכים לבית המשפט, וכך למנוע שיבוש של עבודת המנהל.

לבסוף, מוצע להחיל את סעיף 56(ב) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 – לפיו תופסק חברותו של חבר מועצת האקלים המתמודד בבחירות לכנסת, וזאת מיום הגשת רשימת המועמדים עד יום הבחירות לכנסת, ואם יבחר לכנסת – כל זמן היותו חבר כנסת.

סעיף 27 מוצע לקבוע איסור על חברי מועצת האקלים להימצא במצב של ניגוד עניינים. האיסור על ניגוד עניינים מתייחס למצב שבו קיים חשש סביר שחבר מועצת האקלים יימצא בניגוד עניינים – הן כאשר מדובר בעניין אישי שלו או של קרובו והן כאשר מדובר בתפקיד אחר שאותו הוא ממלא.

סעיף קטן (א) קובע את ההגדרות הדרושות לסעיף המוצע. הסעיף יוצק תוכן להגדרת המונח "ניגוד עניינים", ומבהיר כי יש לבחון קיומו של ניגוד עניינים ביחס למילוי תפקידו של חבר מועצת האקלים, בהתחשב בענייניו האישיים או בתפקיד אחר, שלו או של קרובו, וכן קובע מי ייחשב "קרוב" לעניין זה. משמעות הדברים היא כי חבר מועצת האקלים עשוי להיות במצב של ניגוד עניינים גם כאשר אין לו עצמו עניין אישי, אך יש לו עניין במצב של אדם אחר, הנכלל בהגדרת "קרוב" (ובכלל זה, כאשר מדובר בחבר קרוב). הסעיף קובע הגדרה רחבה ומקיפה של גורמים אשר יש לבחון את ענייניהם ביחס לתפקידו של חבר מועצת האקלים אך יש להדגיש כי לא בכל מקרה שיש לקרוב עניין אישי אכן מתעורר חשש סביר לניגוד עניינים, ויש לבחון את פוטנציאל ההשפעה של העניין האישי בהתחשב גם במידת הקרבה.

בסעיף קטן (ב), מוצע לאסור את מינויו של אדם לחבר מועצת האקלים אם הוא עלול להימצא באופן תדיר במצב של ניגוד עניינים, שימנע ממנו למלא את עיקר תפקידו. על פי סעיף קטן זה, רק אם חבר מועצת האקלים יימצא במצב של ניגוד עניינים שלא ניתן למנוע אותו במסגרת הסדר ניגוד עניינים, או שהסדר ניגוד העניינים ימנע ממנו למלא את עיקר התפקיד, לא יהיה ניתן למנותו.

סעיף קטן (ג) מתייחס לאופן שבו יש לנהוג במקרה של חשש לניגוד עניינים במהלך הכהונה, וקובע כי חבר מועצת האקלים לא יטפל בנושאים שהטיפול בהם יגרום לו להימצא במצב של ניגוד עניינים. בהתאם להגדרת "טיפול" בסעיף קטן (א), על חבר מועצת האקלים להימנע מכל סוג של מעורבות באותו נושא, לרבות נוכחות בדיון לעניין אותו נושא. לצד זאת, יובהר כי סעיף קטן זה אינו מייחד את הצורך בעריכת הסדר למניעת ניגוד עניינים, אשר במסגרתו יש להתייחס לכל הזיקות הרלוונטיות ולקבוע כיצד על חבר מועצת האקלים לנהוג כדי להימנע מלהימצא במצב של ניגוד עניינים. הסדר ניגוד עניינים עשוי לכלול צעדים אישיים (כגון התפטרות ממילוי תפקיד מקביל או שינוי באופן הפעילות) או הימנעות מטיפול באותו עניין, כאמור בסעיף קטן זה. לצד זאת, במקרים המתאימים ניתן לנקוט בצעדים אחרים שאינם שוללים את הטיפול באותו עניין, כגון קבלת החלטות בשיתוף עם גורם אחר, גילוי נאות, מתן הנמקה מיוחדת וכיוצא בזה.

סעיף קטן (ד) מתייחס לחובת ההודעה המוקדמת המוטלת על חבר מועצת האקלים כאשר הוא עלול להימצא במצב של ניגוד עניינים. על פי הסעיף, בכל מצב שבו נודע לחבר המועצה על אפשרות להימצאות במצב של ניגוד עניינים, הוא נדרש לעדכן את הגורם הממנה, ובהתאם יהיה מקום לגבש בעניינו הסדר למניעת ניגוד עניינים כמפורט לעיל.

סעיף קטן (ה) עוסק בנסיבות שבהן הרכב מועצת האקלים כולל חבר אשר מונה מתוקף תפקידו כבעל תפקיד בגוף מסוים או כמייצג גוף או מגזר מסוים. במקרה זה, ההנחה היא כי חברותו של חבר זה במועצה היא חשובה ובעלת תועלת, בין השאר כדי שייצג ויביא בפני חברי המועצה גם את זווית הראייה של אותו מגזר או אוכלוסייה שאותם הוא מייצג. לכן, במצב כאמור אין לראות ניגוד עניינים בעצם העובדה שחבר מועצת האקלים מייצג גוף או ציבור מסוים. ואולם, לא מן הנמנע שעניין אישי של אותו נציג יעורר חשש לניגוד עניינים אישי, גם אם עניין זה קשור לעניינו הכללי של המגזר.

סעיף 28 בשל הרכבה הרחב של מועצת האקלים (34 חברים), ולצורך מילוי תפקידיה המגוונים של הוועדה,

⁸⁰ דמ"י נוסח חדש 18, עמ' 421.

החולשים על תחומי עניין שונים תחת תחום שינוי האקלים – הפחתת פליטות גזי חממה והיערכות לשינוי אקלים – מוצע לקבוע כי הוועדה תהיה רשאית למנות ועדות משנה קבועות או לעניין מסוים, ולאצול להן מתפקידיהן וסמכויותיהן.

סימן ג: ועדת המומחים

מערכת האקלים והשינוי המתחולל בה, היא מערכת מורכבת, אשר המחקר על אודותיה מתפתח בקצב מהיר בשנים האחרונות. לפיכך קיימת חשיבות לקידום הידע והמחקר המדעי בנושא שינוי אקלים על-ידי האקדמיה, בייחוד בסוגיות רלוונטיות לתכנון ויישום אמצעי ההתמודדות עם משבר האקלים. כן קיימת חשיבות לביקורת מדעית אוניברסיטאית בדבר המדיניות הנקבעת על-ידי מקבלי ההחלטות והצורך בעדכונה.

מדינות שונות, ביניהן בריטניה, ניו זילנד וקליפורניה, הקימו גופי ידע ובקרה מדעיים ועצמאיים לעניין זה. סקירה שנערכה עבור המשרד להגנת הסביבה מלמדת כי לוועדת מומחים בלתי תלויה צפויה תרומה משמעותית בגיבוש מדיניות אקלימית יציבה, שכן היא מספקת בסיס מדעי עם ראייה ארוכת טווח לתהליך קבלת ההחלטות, וכן מחזקת את אמון הציבור במדיניות וביעדים הלאומיים. עוד נמצא כי המלצותיהן של ועדות מומחים זוכות לתהודה תקשורתית, ציבורית ופוליטית ומאפשרות לקדם ביקורת ומוסדית עניינית על פעילות הממשלה. לאור האמור, מוצע בסימן זה להקים ועדת מומחים רב תחומית לעניין שינוי אקלים ולהסדיר את פעולתה, כמפורט להלן.

סעיף 29 מוצע לקבוע כי בתוך ששה חודשים מפרסום החוק ימנה השר להגנת הסביבה, באישור הממשלה, ועדת מומחים בת 12 חברים, שאותם יבחר מתוך רשימת מועמדים בעלי מומחיות אקדמית, במגוון תחומים כמפורט בסעיף, שתוצג לו על ידי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בשיתוף המועצה להשכלה גבוהה והוועדה לתכנון ותקצוב של המועצה להשכלה גבוהה. חברי הוועדה יהיו חברי סגל אקדמי בכיר במוסדות להשכלה גבוהה בישראל. בהתאם לסעיף קטן (ג) המוצע, רשימת המועמדים תכלול שלושה מועמדים לפחות מכל תחום, בכדי לאפשר לשר להגנת הסביבה לבחור מבין מספר מועמדים פוטנציאליים ולהפעיל את שיקול דעתו בהתאם להמלצות גורמי המקצוע המדעיים. מתוכם, שבעה חברים בעלי מומחיות אקדמית הכרחית לניהול מגוון מבחינה מקצועית ומדעית: בריאות, כלכלה; אנרגיה, סביבה, חקלאות, הפחתת פליטות גזי חממה והיערכות לשינוי אקלים. בנוסף, חמישה חברים בעלי מומחיות אקדמית נוספות, בתחומים שיבחר השר מבין שבעה תחומים המנויים בסעיף. יש לציין כי מכל תחום ימונה לכל היותר חבר ועדה אחד לכהן בוועדת המומחים.

סעיף 30 בדומה לקבוע בעניין סייג למינוי חבר מועצת האקלים ולהסדיר החקיקה המקובלים בנושא, מוצע לקבוע כי לא ימונה כחבר ועדת המומחים מי שהורשע או שהוגש נגדו כתב אישום בעבירה פלילית או בעבירת משמעת אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן בה. תכלית קביעה זו הינה, כאמור לעיל, להבטיח כי בתפקיד זה, שהוא תפקיד ציבורי, בעל חשיבות, יכהן אדם הראוי לכהונה זו, וזאת לרבות בהיבט הערכי-נורמטיבי, בין היתר כדי להבטיח את אמון הציבור במערכת השלטונית.

סעיף 31 מוצע לקבוע את תפקידי ועדת המומחים, ובהם, הגשת חוות דעתה לשר את חוות דעתה לעניין התוכניות הלאומיות להפחתת פליטות גזי חממה ולהיערכות לשינוי אקלים, וחוות דעת אלו יפורסמו לציבור; הגשת חוות דעת למועצת האקלים ולוועדת ההגנת הסביבה של הכנסת, בכל שנה, בעניין הדוח השנתי בדבר יישום התוכנית הלאומית להפחתת פליטות גזי חממה, ובכל שנתיים בעניין הדוח בדבר יישום התוכנית הלאומית להיערכות. גם חוות דעת אלה יפורסמו לציבור. מטרת תפקידים אלה להבטיח שיהי ציבורי פתוח, המבוסס על עובדות מדעיות ושקופות, בכל הנוגע לסוגיה מורכבת זו; תפקיד נוסף של ועדת המומחים, בהיותה הגוף המקצועי המרכזי לעניין זה, יהא לסייע למועצת האקלים ולמשרדי הממשלה בחבנת ההשלכות של תרחישי הייחוס האקלימיים וההיערכות אליהם; כמו כן תפעל ועדת המומחים לביצוע מחקרים וניתוח מידע בנושאים שבתחומי פעולתה, ולדון בעניינים נוספים הנוגעים לתחומי פעולתה ככל שתמצא לנכון.

בסעיף קטן (ב) מוצע לאפשר לוועדה לצורך מילוי תפקידיה, להסתייע גם במומחים נוספים, שאינם חברי הוועדה עצמה.

סעיף 32 מוצע לקבוע כי ועדת המומחים תפעל באופן עצמאי ובלתי תלוי ממקבלי ההחלטות, ובכלל זה תקבע את סדר יומה ואת הנושאים שבהם תדון לשם קידום הידע והמחקר המדעי בנושא שינוי אקלים. זאת לצורך שמירה על מהימנות מקצועית ומדעית בעריכת חוות דעתה על התוכניות הלאומיות ויישומן.

סעיף 33 מוצע כי ההוראות החלות על חברי מועצת האקלים לעניין תקופת כהונה, הפסקת כהונה לפני תום תקופת כהונה, החלת דינים וניגוד עניינים יחולו, בשינויים המחויבים גם על חברי ועדת המומחים, למעט ההוראה שלפיה חבר הוועדה יחדל לכהן לפני תום תקופת כהונה במידה שחדל להיות עובד המשרד הממשלתי או עובד או חבר

הגוף שאותו הוא מייצג בוועדת המומחים. מאחר שחברי ועדת המומחים אינם עובדי מדינה או נציגים של מוסדות ההשכלה הגבוהה שבהם הם חברי סגל, אין הצדקה להפסיק את כהונתם אם הפסיקו את חברותם במוסד. אקדמי זה. כן מוצע להחיל על ועדת המומחים את הוראת סעיף 24 שלפיה "קיום מועצת האקלים, סמכויותיה ותוקף החלטותיה ופעולותיה לא ייפגעו בשל הפסקת כהונתו של חבר מתברי מועצת האקלים, או מחמת ליקוי במינויו או בהמשך כהונתו, ובלבד שמכהנים בה רוב חבריה", למען שמירה על רצף תפקודה ותוקף החלטותיה כאמור לעיל בדברי ההסבר לסעיף 24.

סעיף 34 מוצע כי ועדת המומחים תקבע את דרכי עבודתה וסדרי דיונה, ותבחר מבין חבריה את יושב הראש. לאור החשיבות הרבה בשקיפות עבודתה של ועדת המומחים לציבור, מוצע כי סדרי דיונה ודרכי עבודתה יפורסמו באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה.

סעיף 35 כדי להבטיח קיומה והמשכיות פעולתה של ועדת המומחים ומחויבותם של המומחים בוועדה זו לקיום הוועדה, מוצע לחקצות לוועדה תקציב נפרד מתוך תקציב המשרד להגנת הסביבה אשר יממן את פעולתה, בין השאר לצורך גמול למומחים נוספים שונים ככל שיידרש.

סימן ד': מכון האקלים והסביבה

ההתמודדות עם משבר האקלים מחייבת קבלת החלטות וגיבוש מדיניות בתנאי אי-ודאות מדעית. לפיכך, קיימת חשיבות רבה להנגשה מתעדכנת של מידע בנושא האקלים למקבלי ההחלטות, ובכלל זה לוועדת השרים לענייני אקלים, לשר ולמועצת האקלים. לצורך כך מוצע בסימן ד' להקים מכון בנושא סביבה ואקלים, שיפעל במשרד להגנת הסביבה לאיסוף ובניית תשתיות הידע והמידע בנושא, כמפורט להלן.

סעיף 36 מוצע להקים במשרד להגנת הסביבה ובמסגרת תקציבו, תחת המדען הראשי של המשרד, מכון בנושא סביבה ואקלים, אשר יפעל לאיסוף מידע מהארץ ומהעולם על אודות איכות הסביבה והאקלים. המכון יפעל בשיתוף פעולה הדוק עם הגופים הרלוונטיים לכך, לרבות השירות המטאורולוגי הישראלי, האמון מטעם המדינה על ניטור וחיזוי האקלים באזורנו. מידע כאמור יכול להיות מדעי, מידע בענייני מדיניות או מחקר השוואתי. מטרת המכון היא לספק למשרדי הממשלה, למועצת האקלים ולוועדת המומחים מידע שוטף בנושא אקלים וכן את הידע המדעי הקונקרטי הנדרש להם לצורך קבלת החלטות שבמדיניות. מידע כאמור יימסר למשרד ממשלתי או גוף אחר, בהתאם לבקשתו, ככל שהמידע דרוש להם ביצוע תפקידם לפי חוק זה. למען הסר ספק מוצע לקבוע כי אין בהקמת המכון ותפקידיו כדי לפגוע בתפקידים של גופי ייעוץ אחרים לממשלה או באפשרות הממשלה להתבסס על מקורות מידע נוספים בנושאים שבהם עוסק המכון.

פרק ד': הוראות שונות

סעיף 37 והתוספת השלישית לשם חשגת מטרותיו של חוק זה, נדרשים באופן שוטף מידע ומסמכים הנוגעים לפליטות של גזי חממה. כמו כן, נדרשת תמונת מצב מהימנה בעניין מידת המוכנות לתופעות הכרוכות בשינוי אקלים, בין השאר לצורך הדיווח לאו"ם לפי הסכמי האקלים הבין-לאומיים שישראל צד להם, לעניין פליטות גזי חממה ויישום התוכנית להפחתת הפליטות. לפיכך, מוצע לקבוע כי גופים ציבוריים כפי שהוגדרו בסעיף (משרדי ממשלה, יחידותיהם ויחידות סמך שלהם, ותאגידים שהוקמו לפי חוק, המנויים בתוספת השלישית – בנק ישראל, רשות שדות התעופה והרשות לשמירת הטבע והגנים), ימסרו למשרד להגנת הסביבה, מידע הנוגע לתחומי פעילותם והמצוי בידיהם שיידרש לו לצורך הכנת דיווחים של ישראל לפי אמנת האקלים והחלטות מכוחה. מידע כאמור יכול שיקלו, בין השאר: מידע על צריכת אנרגיה; דיווח על פליטות ישירות ממפעלים וצרכנים; צריכת אנרגיה בתחבורה ובתשלום לפי מגזרים; צריכת של גזי קירור; פעולות להפחתת פליטות של גזי חממה; מידע על השקעות בטכנולוגיות אקלים, ועוד. בהקשר של בנק ישראל מוצע לסייג את מסירת המידע למידע מצרפי בלבד.

לצד החובה למסור את המידע האמור, קובע הסעיף סוגי מידע שגוף ציבורי לא ימסור למשרד להגנת הסביבה, וכן מקרים שבהם הגוף הציבורי רשאי למסור את המידע אך לא חלה עליו חובה לעשות כן. כמו כן מוצע לקבוע שמסירת מידע מגוף בטחוני בהתאם לסעיף 16 לחוק הגנת הסביבה (סמכויות פיקוח ואכיפה), התשע"א-2011, תיעשה בהתאם להוראות החלות לפי הסעיף האמור. אבחנות אלה נועדו לאזן בין הצורך ביישום החוק ביעילות אל מול החשש מפגיעה באינטרסים מוגנים.

מוצע להסמיך את השר להגנת הסביבה לתקן את התוספת השלישית בצו, לגרוע ממנה או להוסיף לה תאגידים שהוקמו לפי חוק, בהסכמת השר האחראי על התאגיד, ולעניין בנק ישראל – בהסכמת נגיד בנק ישראל.

סעיף 38 מוצע לקבוע כי השר להגנת הסביבה הוא השר הממונה על חוק זה.

סעיף 39 מאחר שמוצע בהצעת חוק זו כי הציבור יהיה שותף בגיבוש התוכניות הלאומיות להפחתת פליטות

גזי חממה, לאור חשיבותן ורוחב היריעה שהן מבטאות – מוצע כי האופן והעקרונות שלפיהם יבוצע הליך שיתוף הציבור, ובכלל זה קבלת ובחינת הערותיו לתוכניות הלאומיות, יקבע על-ידי השר להגנת הסביבה בתקנות.

סעיף 40 מוצע לסייג את האמור בסעיף 17 לפקודת הסטטיסטיקה [נוסח חדש], התשל"ב-1972 (להלן – פקודת הסטטיסטיקה). נתונים שאוספת הלמ"ס לצורך ביצוע תפקידיה מוגנים בסודיות רחבה לפי הוראות סעיף 17 לפקודה ולכן הלמ"ס אינה רשאית לפרסם או להעביר נתונים מזוהים על אודות אדם, תאגיד או עסק, וזאת ללא הבחנה כלשהי בקשר לסוג המידע, בין אם מדובר במידע פרטי כמשמעותו בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן – חוק הגנת הפרטיות) או סוד מסחרי, ובין אם לאו. חובת הסודיות שבה מחויבת הלמ"ס אינה רנטית לעבודתה ונועדה להבטיח את אמון הציבור בה ואת שיתוף הפעולה של הציבור בעת איסוף הנתונים לצורך הפקת סטטיסטיקה. ואולם, המבנה הריכוזי במשק הישראלי יצר מקרים שבהם חובת הסודיות הקבועה בפקודת הסטטיסטיקה, שנועדה להגן על זכויות של אנשים ושל תאגידים, מונעת פרסום נתונים שיש אינטרס ציבורי מובהק לפרסמם על אודות ענפי המשק שבהם מוטל על הלמ"ס לפרסם סטטיסטיקה. הסיבה לכך היא שלעיתים קיים שחקן ריכוזי אחד, או מיעוט שחקנים בעלי מאפיינים מובהקים, מצב שאינו מאפשר פרסום נתון של מצאי פליטת גזי החממה בענף, מבלי לגלות מידע סודי על העוסקים בתחום.

לאור האינטרס הציבורי המובהק בפרסום נתוני פליטת גזי חממה, כאמצעי להוביל להפחתת זיהום האוויר, ולאור חובות הדיווח שנטלה על עצמה מדינת ישראל באמנות בינלאומיות, יחא זה מוצדק לאפשר את פרסום הנתונים בדבר פליטת גזי החממה שאספה הלמ"ס, על אף חובת הסודיות שבה היא מחויבת לפי הפקודה. בנסיבות אלה, באיזון בין האינטרס הציבורי בפרסום המידע לבין אינטרס העוסקים בתחום לשמירת סודיות המידע על פליטת גזי החממה שלהם, גובר האינטרס הציבורי.

כדי להבטיח שבפרסום הנתונים לא יהיה כדי לגרום נזק לאינטרס ציבורי אחר, מוצע כי במקרים של צורך מיוחד הנוגע לביטחון, ליחסי חוץ או לאינטרס אחר, יהיה השר הנוגע בדבר או ראש הממשלה מוסמך להורות שלא לפרסמו. הסעיף יסמיק את הלמ"ס להפיק ולפרסם כל נתון על אודות פליטת גזי חממה הנדרש למשרד להגנת הסביבה כדי לקדם את הפחתת זיהום האוויר בהתאם לסמכויותיו, וכן יאפשר למדינת ישראל לעמוד בסטנדרט הדיווח הבינלאומי המקובל בעולם.

בנסיבות שבהן פרסום נתון עלול לגלות מידע סודי-על תאגיד או מוסד מדינה, מוצע להטיל על הלמ"ס למסור, שלושה שבועות לפני הפרסום את טיוטת הפרסום לגורמים המנויים בסעיף. מובהר כי מקרים של התנגשות בין האינטרס הציבורי בפרסום לבין חובת הסודיות נוגעים לתהליכי ייצור עסקיים ועל כן מובהר, למען הסר ספק, כי אין בהוראות הסעיף המוצע כדי להתיר פרסום נתון העולה כדי מידע כמשמעותו לפי חוק הגנת הפרטיות או פרסום של ידיעה על ענייניו הפרטיים של אדם, אף שאינה בגדר מידע כאמור.

סעיף 12 מוצע להבהיר כי אין בהוראות החוק המוצע כדי לגרוע מהוראות כל דין אחר וכי אין בסמכויות ובתפקידים לפי החוק המוצע כדי לפגוע בסמכויות הנתונות לאחר, לרבות משרדי ממשלה ורשויות שונות, לפי כל דין קיים או עתיד.

סעיף 42 לנוכח הוראות החוק המוצעות בדבר מינוי ועדת המומחים מקרב חברי סגל אקדמיה בכירים, תפקידי ועדת המומחים ותפקידי מכון האקלים המוקם בחוק זה, מוצע להבהיר כי אין בהוראות החוק כדי לגרוע מעצמאות המוסדות האקדמיים לפי סעיף 15 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958 או מסמכותה ועצמאותה של המועצה להשכלה גבוהה וועדותיה.

תוספת ראשונה בחמשך להגדרה "גז חממה" שבסעיף 2 המוצע, מוצע לעגן בתוספת הראשונה את רשימת גזי החממה המוכרים בהתאם להנחיות הבין-לאומיות והרלוונטיים לחוק זה.

מוגש על ידי השרה להגנת הסביבה

טי"ז בסיון התשפ"ג
4 ביוני 2023

מזכירות הממשלה

החלטה מספר חק/230 של ועדת השרים לענייני חקיקה מיום 30.04.2023.

טיוטת חוק האקלים, התשפ"ג-2023

חק/230.

יו"ר ועדת השרים פותח את הדיון.

בדיון משתתפים: השרים יריב לוין, עידית סילמן, עמיחי שיקלי ומר יוסי שלי.

השרה להגנת הסביבה עידית סילמן מסבירה את חשיבות נושא טיוטת החוק לנוכח אתגרי משבר האקלים.

המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה מר יוסי שלי מציג את עמדת ראש הממשלה ומבהיר כי מתקיים שיתוף פעולה בין המשרדים לצורך השגת הסכמות.

מניין קולות

המשך הדיון נדחה בשבוע.

הערה

טיוטת חוק

א. שם החוק המוצע

הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון מס' _____), התשפ"ג-2023

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו ועיקרי החוק המוצע

מטרת החוק היא לבצע מספר תיקונים בחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 (להלן – **חוק התכנון והבניה**) שמטרתם להגביר את יכולת השמירה של המדינה על דיני התכנון והבניה במקרקעין בישראל.

נוסח טיוטת החוק נכלל במסגרת טיוטת חוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023, אושרה על ידי ועדת שרים לענייני חקיקה ביום 14 במרס 2023 ואושרה בקריאה ראשונה בכנסת ביום 28 במרס 2023. לאחר אישורה בקריאה ראשונה, טיוטת החוק נדונה בוועדת הפנים והגנת הסביבה בכנסת אך מפאת לחץ הזמנים לא נכללה במסגרת חוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023 שאושר בקריאה שנייה ושלישית ביום 24 במאי 2023. נוכח האמור, מוגשת טיוטת החוק בשנית לוועדת השרים לענייני חקיקה.

עיקר 1 - מוצע להקנות את הסמכות לנתק מתשתית התשמל או המים יחידה של מסחר, שירותים, תעשייה או דיור גם לרשות לאכיפה במקרקעין במקרים בהם יש בנייה ללא חיתר או בסטייה מהיתר.

עיקר 2 - מוצע להאריך את תקופת האכלוס המאפשרת הריסת בנייה לא חוקית לתקופה של 45 יום במקום 30 יום, וכן להאריך את תוקף הצווים לתקופה של 90 יום במקום 60 יום, וזאת על מנת לאפשר היערכות הרשות לאכיפה ומשטרת ישראל למתן סיוע לביצוע הצווים.

ג. השפעת החוק המוצע על חוקים קיימים

יתוקן חוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965.

ד. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה

אין.

ה. השפעת החוק המוצע על התקן המינהלי

אין.

ו. הערות המשרדים

לא רלוונטי

ז. המשנה ליועצת המשפטית מממשלה (משפט אזרחי) מאשרת את טיוטת החוק המוצעת.

ח. הממונה על התקציבים במשרד האוצר תומך בטיטת החוק המוצעת.

מצורף נוסח טיוטת החוק המוצעת.

הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון מס'.....), התשפ"ג-2023

1. תיקון סעיף 157 בחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 157א(ו) בסופו יבוא "בוצעת

הסטייה מהיתר לפי סעיף קטן זה במקרקעין המפורטים בסעיף 243(א), רשאי גם מנהל הרשות לאכיפה

במקרקעין או מי שהוא הסמיכו לכך להורות כאמור בסעיף קטן זה."

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307; התשע"ט, עמ' 81.

2. תיקון סעיף 221 בסעיף 221 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), במקום "מ-30 ימים", יבוא "מ-45 ימים".
3. תיקון סעיף 222 בסעיף 222 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב), בכל מקום, במקום "בתוך 60 ימים", יבוא "בתוך 90 ימים".
4. תיקון סעיף 254 בסעיף 1254 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א) אחרי "לקופת הרשות האוכפת" יבוא "בהתאם לפירוט שלהלן:
- (1) לעניין ביצוע עבודה אסורה – חייב בתשלום הוצאות הביצוע מי שהורשע לפי סעיף 243(ג) לחוק;
- (2) לעניין שימוש אסור – חייב בתשלום הוצאות הביצוע מי שהורשע לפי סעיף 243(ו) לחוק;
- (3) אם הרשות האוכפת היא היחידה הארצית לאכיפה, על גביית הוצאות שלא שולמו במועד לפי סעיף זה יחולו הוראות חוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה-1995²;
- (4) אם הרשות האוכפת היא ועדה מקומית, רשות מקומית המוסמכת לאכיפה או רשות הטבע והגנים, על גביית הוצאות הביצוע לפי סעיף זה תחול פקודת המסים (גביה)".
5. תחילה תחילתו של סעיף 1254(א) לחוק העיקרי כנוסחו בסעיף 6166 לחוק זה, במועד תחילתו צו שקבע את סכום ההוצאות לביצוע צווים לפי סעיף 1254(ב) לחוק התכנון והבניה.
6. תיקון חוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה-1995³, בסעיף 1, בפסקה (16) להגדרה "חוב", במקום "קנס שהטיל בית משפט או קנס מינהלי, המשולם לקופת ועדה מקומית כמשמעותה בחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 (בחוק זה – ועדה מקומית)" יבוא "קנס שהטיל בית משפט, קנס מינהלי או הוצאות ביצוע לפי סעיף 1254 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, המשולמים לקופת ועדה מקומית כמשמעותה בחוק האמור (בחוק זה – ועדה מקומית)", במקום "לגבותו" יבוא "לגבותם" ובמקום "לא ייגבה הקנס" יבוא "לא ייגבו הקנס או ההוצאות, לפי העניין".

ד ב ר י ה ס ב ר

טיטות החוק נכללה במסגרת טיטות חוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023, אושרה על ידי ועדת שרים לענייני חקיקה ביום 14 במרס 2023 ואושרה במסגרת הצעת החוק בקריאה ראשונה בכנסת ביום 28 במרס 2023. לאחר אישורה בקריאה ראשונה, טיטות החוק נדונה בוועדת הפנים והגנת הסביבה בכנסת אך מפאת לחץ הזמנים לא נכללה במסגרת חוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023 שאושר בקריאה שנייה ושלישית ביום 24 במאי 2023. נוכח האמור, מוגשת טיטות החוק בשנית לוועדת השרים לענייני חקיקה.

סעיף 1 סעיף 157א(ו) לחוק התכנון והבניה מאפשר כיום לרשות רישוי לנתק מתשתית החשמל או המים יחידה של מסחר, שירותים, תעשייה או דיור, אם בנייתה נעשתה בסטייה מהיתר. במסגרת תפקידה פועלת הרשות לאכיפה במקרקעין נגד עבירות לפי חוק התכנון והבניה שהן משמעותיות יותר בחיפויים ובייעודי הקרקע הרגישים יותר מאשר רשות חרישוי, על פי רוב. משכך, מוצע לאפשר את הסמכות גם לרשות לאכיפה במקרקעין במקרים של בנייה ללא היתר או בסטייה מהיתר, במקרקעין שהוגדרו בסעיף 243(א) כמקרקעין שאליהם התייחס המחוקק ברמת חומרה גבוהה יותר (מקרקעין המיועדים לתשתיות לאומיות; מקרקעין המצויים בסביבה החופית; מקרקעין שהוכרו כקרקע תקלאית; מקרקעין שהם גן לאומי או שמורת טבע, או מיועדים לכך, ומקרקעין המיועדים בתכנית לשטחים ציבוריים פתוחים).

סעיפים 2-3 הרשות לאכיפה במקרקעין מוציאה מדי שנה מאות צווים מנהליים. כך למשל, בשנת 2021 הוציאה הרשות 1,838 צווים מנהליים ובשנת 2022 הוציאה 2,026 צווים מנהליים. אחוז ביצוע הצווים בחמש השנים

² ס"ח התשנ"ה, עמ' 170.

³ ס"ח התשנ"ה, עמ' 170; התשפ"ב, עמ' 1010.

האחרונות עומד כעת על כ-70%. מוצע לתקן את סעיף 221(א) לחוק התכנון והבניה ולהאריך את תקופת האכלוס המאפשרת הריסת בנייה לא חוקית לתקופה של 45 יום במקום 30 יום, וכן לתקן את סעיף 222(ב) לחוק האמור ולהאריך את תקופת הצווים לתקופה של 90 יום במקום 60 יום, בכדי לאפשר היערכות הרשות לאכיפה ובעיקר משטרת ישראל למתן סיוע לביצוע הצווים. הארכת התקופה לביצוע הצווים תאפשר הוצאה לפועל של מספר גדול יותר של צווים מנהליים, בסיוע משטרת ישראל, מבלי להטיל על המשטרה עומס בלתי סביר, ובכך לחסוך בזמן שיפוטי מבתי המשפט בבקשות להארכת צווים.

סעיף 4 על פי ההסדר הקבוע בסעיף 1254 לחוק התכנון והבניה, הוצאות עלויות הריסה שמוציאה הרשות לאכיפה במקרקעין בשל הריסות בגין צווים מנהליים ושיפוטיים ייתבעו בתביעה אזרחית מול האחראי על הבנייה. הסדר זה מייצר מצב שבו לשם גביית ההוצאות נדרשת המדינה לתבוע אזרחים, באמצעות פרקליטות המדינה. התביעות עצמן דורשות זמן ומשאבים של המדינה לצורך ניהול הליכים שעניינם החזר הוצאות כנגד חשבוניות שהוצאו בפועל. התיקון המוצע מבוסס על מנגנון קיים בחקיקה אחרת (חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984), ומאפשר את חיובו של מי שאחראי על ביצוע עבודה או שימוש אסורים לפי החוק בתשלום ההוצאות שהוציאה הרשות לאכיפה במקרקעין בביצוע הצו. ההוצאות ישולמו לרשות לאכיפה במקרקעין ועל גביית ההוצאות תחול פקודת המיסים (גביה). עוד מוצע להסמיך את המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות (להלן – המרכז לגביית קנסות) לגבות את החוב בשל הוצאות שהוציאה הרשות לאכיפה לביצוע הצו, ככל שלא שולמו על ידי החייב בביצוע הצו. נכון להיום הליך גביית ההוצאות הינו כאמור בהגשת תביעת השבה כלפי החייב בביצוע הצו. הליך זה אינו יעיל או מוצדק בנסיבות העניין ועל כן, מוצע ליעל את תהליך הגביה כך שיבוצע על ידי גורם מנהלי ומיומן לכך, האמון על גביית חובות המדינה. לאחר שיקבעו בתקנות סכומים מוגדרים של ההוצאות שישולמו בגין ביצוע הצו, יוכל המרכז לגביית קנסות לגבות את החובות בשל ההוצאות, אם אלה לא ישולמו על ידי החייב בביצוע הצו, במועד כפי שיקבע.

סעיף 5 מוצע לקבוע את תחילת הסדרי גביית הוצאות בצוה הצו לפי סעיף 1254 המוצע למועד תחילת צו שיקבע על ידי שר הפנים באישור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת, בעניין סכום ההוצאות לביצוע צווים, מכוח סמכותו לפי סעיף 1254(ב) לחוק התכנון והבניה.

סעיף 6 בחוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה-1995 (בפרק זה – חוק המרכז לגביית קנסות) הוסמך המרכז לגביית קנסות לגבות עבור הוועדות המקומיות קנס שהטיל בית משפט או קנס מינהלי המשולם לוועדה מקומית כמשמעותה בחוק התכנון והבניה. כדי שלוועדות המקומיות תהיה אפשרות לגבות גם הוצאות שהוציאו בשל ביצוע צו לפי סעיף 1254 לחוק התכנון והבניה בנוסחו המוצע בפרק זה, מוצע לתקן את חוק המרכז לגביית קנסות, כך שהוועדה המקומית תוכל לפנות ולבקש את הסמכת המרכז גם באשר לחוב זה. תיקון זה יתן מענה מקיף לצורך הוועדות בגביית חובותיהם.

מוגש על ידי שר האוצר

י"ב בסיון התשפ"ג
01 ביוני 2023

מספר פנימי : 2197688

הכנסת העשרים וחמש

יוזם: חבר הכנסת ולדימיר בליאק

פ/742/25

הצעת חוק לקידום שירותים פיננסיים חברתיים (תיקוני חקיקה), התשפ"ג-2022

- מטרה 1. חוק זה מטרתו לקדם שירותים פיננסיים חברתיים בישראל, ולאפשר נגישות לאשראי זמין בעלות סבירה עבור מי שמתקשים לקבל אשראי או שירותים פיננסיים בתנאים סבירים.
- תיקון חוק הפיקוח 2. על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016 – על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים)

(1) בסעיף 1, אחרי ההגדרה "חבר בורסה" יבוא:

"חברה לתועלת הציבור" – כמשמעותה בחוק החברות, התשנ"ט-1999;";

(2) בסעיף 25א –

(א) אחרי ההגדרה "אשראי" יבוא:

"גוף פיקדון ואשראי חברתי" – תאגיד שנרשם כחברה לתועלת הציבור, אשר בין מטרותיו מתן אשראי ליחידים ולמשקי בית שהכנסתם נטו לנפש סטנדרטית נמצאת בעשירונים 1-5 לפי השנתון הסטטיסטי לישראל שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לעסקים קטנים ובינוניים ולתאגידים ללא כוונת רווח וכן קבלת פיקדונות שישמשו כמקור לאשראי האמור;";

(ב) בהגדרת "היקף פעילות בנקאית", אחרי המילים "מיליארד וחצי שקלים חדשים" יבוא: "לעניין אגודה, וחמשה מיליארד שקלים

חדשים לעניין גוף פיקדון ואשראי חברתי";

(3) בסעיף 25ב –

(א) במקום האמור בסעיף קטן (א) יבוא:

"(א) אגודה או גוף פיקדון ואשראי חברתי שאינם תאגיד בנקאי לא יעסקו במתן שירותי פיקדון ואשראי, בהיקף פעילות הנמוך מהיקף פעילות בנקאי, אלא אם כן בידם רישיון למתן שירותי פיקדון ואשראי ובהתאם לתנאי הרישיון.";

(ב) בסעיף קטן (ד) –

(1) במקום האמור ברישה לסעיף קטן (ד) יבוא:

"על אף הוראות סעיף קטן (א) והוראות סעיפים 21 ו-22א לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981², אגודה או גוף פיקדון ואשראי חברתי בעלי רישיון כאמור בסעיף קטן (א) שהוא רישיון מורחב, רשאים להמשיך ולעסוק במתן שירותי פיקדון ואשראי בהיקף פעילות בנקאי, אף שאינם תאגיד בנקאי, אם הגישו לנגיד בנק ישראל בקשה לקבלת רישיון לפי חוק הבנקאות (רישוי), לפני המועד שבו היקף פעילותם היה להיקף פעילות בנקאי, וכל עוד מתקיימים שניים אלה:";

(2) בפסקה (2) במקום "פעילותה" יבוא "פעילותם" ואחרי

"110%" יבוא "לעניין אגודה, ולעניין גוף פיקדון ואשראי חברתי

– 120%";

(4) בסעיף 25ה(א)(1) אחר "אגודה" יבוא "או חברה לתועלת הציבור";

(5) בסעיף 38א, אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א1) גוף פיקדון ואשראי חברתי יעסוק בעיסוקים אלה בלבד:

(1) קבלת פיקדונות מיחיד בסכום שלא יעלה על 100,000

שקלים חדשים או סכום גבוה יותר שקבע שר האוצר, או מתאגיד;

(2) מתן אשראי;

² ס"ח התשמ"א, עמ' 232.

- (3) ניהול תשלומים, לרבות גביית כספים, העברתם והמרתם;
- (4) קנייה ומכירה של מטבע חוץ;
- (5) השקעה בניירות ערך על פי הוראות שיורה המפקח לעניין זה;
- (6) שמירה וניהול של מסמכים סחירים, ניירות ערך, זכויות ונכסים אחרים, כשלוח, כשומר, כסוכן או כנאמן, ובלבד שניתן אישור מאת המפקח לעיסוק כאמור ושגוף פיקדון ואשראי חברתי לא ינהל במסגרת עיסוקו כאמור מפעל עסקי, ולמעט מתן התחייבות חיתומית, ניהול קופת גמל, ניהול קרן להשקעות משותפות בנאמנות וניהול תיקי השקעות;
- (7) ייעוץ כספי וכלכלי בתחום עיסוקיו;
- (8) ייעוץ פנסיוני, וכן ביצוע עסקה בעבור לקוח, כהגדרתם בחוק הייעוץ והשיווק הפנסיוני, כחלק מהייעוץ הפנסיוני ובהמשך לו, והכל בהתאם להוראות חוק הייעוץ והשיווק הפנסיוני;
- (9) ייעוץ השקעות – בהתאם להוראות חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות;
- (10) עיסוק אחר שהותר במפורש לבנק לפי חוק, באישור המפקח ובהסכמת המפקח על הבנקים;
- (11) פעילות למען הקהילה, ובלבד שאין בכך פעילות עסקית שאינה מותרת לגוף פיקדון ואשראי חברתי לפי סעיף זה.”;
- (6) בסעיף 38ב, האמור בו יסומן “(א)” ואחריו יבוא:
- ”(ב) על אף האמור בפסקה (א), גוף פיקדון ואשראי חברתי יהיה רשאי לשלוט בתאגיד עזר כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי).”
3. בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ”א-1981³ –
- תיקון חוק הבנקאות (רישוי)
- (1) בסעיף 1, בהגדרת “תאגיד בנקאי”, אחרי “עסקים” יבוא “בנק חברתי”;

³ ס”ח התשמ”א, עמ’ 232.

(2) בסעיף 4, לאחר פסקה (ו) יבוא:

"(ז) רישיון בנק חברתי";

(3) אחרי סעיף 19 יבוא:

"תחום פעולה של 19א. (א) לא יעסוק בנק חברתי אלא בנק חברתי בעיסוקים אלה:

(1) קבלת פיקדונות;

(2) מתן אשראי;

(3) ניהול מערכת תשלומים, לרבות גביית כספים, העברתם והמרתם;

(4) קנייה ומכירה של מטבע חוץ;

(5) השקעה בניירות ערך על פי הוראות שיורה המפקח לעניין זה;

(6) שמירה וניהול של מסמכים סחירים, ניירות ערך, זכויות ונכסים אחרים, כשלוח, כשומר, כסוכן או כנאמן, ובלבד שניתן אישור מאת המפקח לעיסוק כאמור ולמעט מתן התחייבות חיתומית, ניהול קופת גמל, ניהול קרן להשקעות משותפות בנאמנות וניהול תיקי השקעות;

(7) ייעוץ כספי וכלכלי בתחום עיסוקו;

(8) ייעוץ פנסיוני, וכן ביצוע עסקה ללקוח, כהגדרתם בחוק הייעוץ והשיווק הפנסיוני, כחלק מהייעוץ הפנסיוני ובהמשך לו, והכול בהתאם להוראות חוק הייעוץ והשיווק הפנסיוני;

(9) ייעוץ השקעות בהתאם

להוראות חוק הסדרת העיסוק
בייעוץ השקעות;

(10) עיסוק אחר שהותר במפורש
לבנק לפי חוק, באישור המפקח;

(11) פעילות למען הקהילה
בתחומי חינוך פיננסי, הדרכה ומתן
כלים להתנהלות כלכלית ולקידום
יזמות, ובלבד שאין בכך פעילות
עסקית שאינה מותרת לבנק חברתי
לפי סעיף זה.

(ב) המפקח יפרסם ברשומות הודעה על
מתן רישיון לבנק חברתי, תוך פירוט
העיסוקים שהותרו לו.

(ג) השר, בהתייעצות עם הנגיד, יקבע
הוראות לעניין בנק חברתי, ובכלל זה
הוראות לעניין דיווחים, יחס הון ונזילות,
ממשל תאגידי ומגבלות לעניין היקף
האשראי המרבי שיהא רשאי בנק חברתי
לתת בהלוואה בודדת או ללווה בודד.";

(4) בסעיף 22(א) –

(א) בסעיף קטן (א) אחרי "אגודה" יבוא "או גוף פיקדון ואשראי
חברתי", ובמקום "העוסקות" יבוא "העוסקים";

(ב) בסעיף קטן (ב) אחרי "אגודה" יבוא "גוף פיקדון ואשראי
חברתי";

(5) האמור בסעיף 53 יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

"(ב) השר, בהתייעצות עם הנגיד, יקבע הוראות להתאמת התקנות
שהותקנו לפי חוק זה ליחודיות של בנק חברתי.";

(6) בתוספת הראשונה, לאחר פרט "בנק לקידום עסקים" יבוא:

"בנק חברתי 3,000,000 שקלים".

תיקון פקודת תבנקאות, 4. בפקודת הבנקאות, 1941⁴ –

(1) בסעיף 4 –

(א) בפסקה (1), במקום "ולבנק" יבוא "לבנק" ולאחר "עסקים" יבוא "ולבנק חברתי";

(ב) בפסקה (4), המילה "או" תימחק, ואחרי "עסקים" יבוא "או בנק חברתי";

(2) בסעיף 5(ג2), בסופו יבוא:

"המפקח יפרסם הוראת ניהול בנקאי תקין לבנק חברתי, שתתאים את הוראות הניהול הבנקאי התקין שחלות על כלל הבנקים לבנק חברתי בנושאים שנוגעים לאשכול התאגידי אליו משתייך הבנק החברתי, לחובות דיווח, בקרות, יחסי הון, דרישות נזילות, ממשל תאגידי, שירות ללקוח, טכנולוגיות ושקיפות."

תיקון חוק מס ערך 5. בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו–1975⁵, בסעיף 1, בהגדרה "מוסד כספי" – מוסף

(1) בפסקה (1), בסופה יבוא "ולמעט גוף פיקדון ואשראי חברתי כהגדרתו בסעיף 25א לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו–2016"⁶;

(2) בפסקה (2), בסופה יבוא "ולמעט בנק חברתי כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א–1981"⁷.

תיקון פקודת מס הכנסה 6. בפקודת מס הכנסה⁸ – הכנסה

(1) בסעיף 18, בהגדרה "מוסד כספי" –

(א) בפסקה (1), בסופה יבוא "ולמעט גוף פיקדון ואשראי חברתי כהגדרתו בסעיף 25א לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו–2016"⁹;

⁴ ע"ר מס' 1134 מיום 9.10.1941, תוס' 1, עמ' (ע) 69, (א) 85.
⁵ ס"ח התשל"ו, עמ' 52.
⁶ ס"ח התשע"ו, עמ' 1098.
⁷ ס"ח התשמ"א, עמ' 232.
⁸ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.
⁹ ס"ח התשע"ו, עמ' 1098.

(ב) בפסקה (2), בסופה יבוא "ולמעט בנק חברתי כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981¹⁰;

(2) בסעיף 46, בסופו יבוא:

"(ה) (1) ההפרש השלילי שבין הריבית שנצברת על פיקדון אצל בנק חברתי או אצל גוף פיקדון ואשראי חברתי לבין ריבית הפריים שקובע בנק ישראל ייחשב תרומה לפי סעיף זה;

(2) בסעיף זה –

"בנק חברתי" – כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981;

"גוף פיקדון ואשראי חברתי" – כהגדרתו בסעיף 25א בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016¹¹;

"ריבית הפריים" – שיעור הריבית שנקבע על ידי הוועדה המונויטרית לפי סעיף 15 בחוק בנק ישראל, התש"ע-2010¹², בתוספת 1.5%.

תחילה 7. תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו.

הוראות מעבר 8. תקנות ראשונות והוראות ניהול בנקאי תקין לפי סעיף 3 יפורסמו בתוך שנה מיום פרסומו של חוק זה.

דברי הסבר

לפי "דוח תקופתי מצב העסקים הקטנים והבינוניים בישראל", שפורסם בדצמבר 2021 על ידי הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה והתעשייה, כ-625 אלף עסקים פועלים כיום בישראל, כאשר 99.6% מסך עסקים אלה הם עסקים קטנים ובינוניים. רבים מהעסקים הללו נמצאים במצוקת אשראי שאינה מאפשרת להם להמשיך להתפתח ולעיתים אף גוזרת עליהם התמוטטות כלכלית, גם במקרים של מאזן חיובי. עסקים רבים אחרים אינם צולחים את שלבי ההקמה בשל העדר נגישות לאשראי, ובכך המשק הישראלי מחמיץ את תרומתם הפוטנציאלית. לבעיית האשראי של עסקים כאמור, וכן של ארגונים ללא כוונת רווח, אין כיום פתרון ראוי במערכת הפיננסית. לצד אלו ישנם מאות אלפי משקי בית בישראל המודרים משוק האשראי בשל מצב כלכלי דחוק. בנקים, חברות כרטיסי האשראי וחברות אשראי חוץ-בנקאי מסרבים לתת להם אשראי, או לחלופין, מציעים להם אשראי בריביות נשך. כיום, המענה הקיים לבעיות אלה הוא באמצעות ארגון ללא כוונת רווח הפועל תחת רישיון למתן אשראי. עם זאת, תחת רישיון למתן אשראי אין אפשרות לספק מגוון רחב של שירותים פיננסיים, ובראשם קבלת פיקדונות אשר יאפשרו לנותן האשראי לגייס הון בחיפה הנדרש לפעילותו.

¹⁰ ס"ח התשמ"א, עמ' 232.

¹¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 232.

¹² ס"ח התש"ע, עמ' 452.

הצעת חוק זו מבקשת להסדיר את מעמדם של גופי פיקדון ואשראי חברתי ובנקים חברתיים, הפועלים ללא מטרת רווח לשם הכלתם בשוק האשראי, כך שיוכלו לקבל פיקדונות מהציבור ולספק מגוון שירותים פיננסיים אשר כיום ניתנים רק על ידי המערכת הפיננסית המסחרית.

לפיכך, מוצע לתקן את חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו–2016, כך שיאפשר פעילות של גוף פיקדון ואשראי חברתי. גוף פיקדון ואשראי חברתי יוגדר כגוף שמאוגד כחברה לתועלת הציבור, אשר בין מטרותיו מתן אשראי ליחידים ולמשקי בית שהכנסתם נטו לנפש נמצאת בעשירונים 1-5 לפי השנתון הסטטיסטי לישראל, לוח "הכנסה פנויה והכנסה מותאמת, לפי עשירונים של משקי בית (לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית)" שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לעסקים קטנים ובינוניים ולגופים ללא כוונת רווח וכן קבלת פיקדונות חברתיים שימשו כמקור לאשראי האמור.

מוצע להשוות את תחומי פעילותו ואת חובותיו של גוף פיקדון ואשראי חברתי לאלו המותרים לאגודת פיקדון ואשראי עבור חברה, וכן להגביל את גובה הפיקדון שיותר לו לקבל מיחיד לסכום של 100 אלף שקלים חדשים, כדי לגדר את הסיכון האפשרי של כספי הציבור.

כמו כן, מוצע לקבוע כי גוף פיקדון ואשראי חברתי שהיקף הפיקדונות שבידיו, עולה על היקף פעילות בנקאית יידרש לקבל רישיון בנק חברתי, ואולם גוף יהא רשאי לפנות לקבל רישיון בנק חברתי גם בהיקף פעילות נמוך יותר, לפי בחירתו. מוצע כי גוף פיקדון ואשראי חברתי שסך הפעילות שלו הגיע להיקף פעילות בנקאית, שלא בדרך של רכישה או מיזוג, יוכל להמשיך ולתת שירותים כגוף אשראי ופיקדון חברתי אם הגיש בקשה לרישיון מהמפקח על הבנקים וכל עוד המפקח על הבנקים לא נתן החלטה בבקשה כאמור, ובלבד שהיקף פעילותו לא עולה על 120% מהיקף פעילות בנקאי.

נוסף על כך, מוצע לקבוע את תחומי פעולתו של בנק חברתי, ולהסמיך את נגיד בנק ישראל לתת רישיון בנק חברתי. לפי המוצע, הפיקוח על בנק חברתי יהיה בהתאם לחוקי הבנקאות, בכפוף להוראות שייקבעו ביחס לבנק חברתי.

מוצע להסמיך את שר האוצר, בהתייעצות עם נגיד בנק ישראל, לקבוע בתקנות הוראות לעניין התאמת התקנות שנקבעו לפי חוקי הבנקאות לייחודיות של בנק חברתי ללא מטרת רווח, ובכלל זה התאמות לעניין חובות דיווח, בקורות, יחסי הון, דרישות נזילות וממשל תאגידי של בנק חברתי.

בנוסף, מוצע לתקן את פקודת הבנקאות, 1941, כך שבנק חברתי יהא רשאי לשאת את המילה "בנק" כחלק משמו, וכן מוצע להורות למפקח על הבנקים לפרסם הוראות ניהול בנקאי תקין לבנק חברתי, שיתאימו את הוראות הניהול הבנקאי התקין שחלות על כלל הבנקים בנושאים שנוגעים לאשכול התאגידי אליו משתייך הבנק, לחובות דיווח, בקורות, יחסי הון, דרישות נזילות, ממשל תאגידי, שירות ללקוח, טכנולוגיות ושקיפות.

עוד מוצע לתקן את חוק מס ערך מוסף, התשל"ו–1975, כך שיובהר בו כי גוף פיקדון ואשראי חברתי ובנק חברתי אינם נכללים בהגדרת "מוסד כספי".

מוצע לקבוע כי ההפרש השלילי שבין הריבית שנצברת על פיקדון בבנק חברתי או בגוף פיקדון ואשראי חברתי, לבין ריבית הפריים שקובע בנק ישראל, ייחשב תרומה למוסד ציבורי לעניין זיכוי במס הכנסה.

בנוסף, מוצע לקבוע כי תחילתו של חוק זה יהיה שישה חודשים מיום פרסומו. לפי המוצע, תקנות ראשונות והוראות ניהול בנקאי תקין יפורסמו בתוך שנה מיום פרסומו של חוק זה.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת ולדימיר בליאק (4060/24/פ).

הצעת החוק זהה לפ/4060/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ה בכסלו התשפ"ג (19.12.2022)

מספר פנימי: 2201038

הכנסת העשרים וחמש

יוזם: חבר הכנסת עידן רול

פ/25/2644

הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון – שלילת זכאות לקצבאות ולפיצויי פיטורים עקב ביצוע פעילות טרור), התשפ"ג–2023

1. תיקון סעיף 56 בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה–2005: (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 56(א), אחרי "36(א)" יבוא "57ג".
2. הוספת סעיף 57ג אחרי סעיף 57 לחוק העיקרי יבוא:

"שלילת זכאות 57ג. (א) בסעיף זה – לקצבה מקופת גמל עקב ביצוע מעשה טרור

"הרשעה במעשה טרור" – הרשעה במעשה טרור שבית המשפט ציין בפסק הדין שהוא מעשה טרור, לפי סעיף 37(ד) לחוק המאבק בטרור;

"הסדר ביטוחי" – תקנון קופת גמל או פוליסת ביטוח, לפי העניין;

"חוק המאבק בטרור" – חוק המאבק בטרור, התשע"ו–2016;

¹ סייח התשס"ה, עמ' 8896.
² סייח התשע"ו, עמ' 898.

"כיסוי ביטוחי לסיכוני מוות" – זכאות לקבלת קצבה או תגמולי ביטוח שלא בדרך של קצבה ממבטח, בשל פטירת עמית, לרבות מכוח תכנית ביטוח הנמכרת אגב קופת גמל לקצבה;

"כיסוי ביטוחי לסיכוני נכות" – זכאות לקבלת קצבת נכות לפי ההסדר הביטוחי, לרבות מכוח תכנית ביטוח הנמכרת אגב קופת גמל לקצבה;

"מעשה טרור" – כהגדרתו בחוק המאבק בטרור;

"עמית" – עמית בקופת גמל לקצבה וכן מי שמבוטח בכיסוי ביטוחי לסיכוני מוות או בכיסוי ביטוחי לסיכוני נכות;

"קצבת נכות" – תשלומים המשולמים לעמית מקופת גמל או ממבטח מדי חודש בחודשו באופן רציף, לפי ההסדר הביטוחי, בשל מקרה שבו איבד העמית את כושרו לעבוד, כולו או חלקו, לרבות תשלומים המשולמים לחשבון העמית בקופת הגמל.

(ב) הורשע עמית בביצוע מעשה טרור, העמית והמוטבים שלו לא יהיו רשאים למשוך כספים ממרכיב התגמולים מקופת גמל לקצבה בהתאם להוראות לפי סעיף 23(ב)(1).

(ג) (1) שלל המוסד לביטוח לאומי את זכאות שאיריו של העמית לגמלה בשל פטירת העמית, לפי הוראות סעיף 326 סיפה לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, לא יהיו מוטביו של העמית זכאים לקצבת שאירים או לתגמולי ביטוח בשל פטירתו.

(2) נודע לחברה המנהלת של קופת גמל או למבטח כי המקרה המזכה את העמית בקצבת נכות חל אגב ביצוע מעשה טרור, שהעמית הורשע בביצועו, בפסק דין שאין עליו ערעור עוד, לא יהיה העמית זכאי לקצבת נכות.

(ד) (1) נודע לחברה מנהלת של קופת גמל או למבטח כי התקיימו נסיבות כאמור בסעיף קטן (ג)(1) או (ג)(2) לאחר שהחלו בתשלום קצבת נכות, קצבת שאירים או תגמולי ביטוח בשל מקרה כאמור באותם סעיפים קטנים, רשאים החברה המנהלת או המבטח, לפי העניין, להפחית את סכום הקצבאות או התגמולים ששילמו מהסכום הצבור בקופת הגמל או בקופת הביטוח וימסרו הודעה על כך למי שהיה זכאי לקצבה או לתגמולי הביטוח.

(2) נודע לחברה המנהלת של קופת גמל או למבטח כי המקרה המזכה את העמית בקצבת נכות חל אגב ביצוע מעשה טרור, שהעמית הורשע בביצועו, אך פסק הדין ניתן לערעור, יעכבו החברה המנהלת או המבטח את תשלום הקצבאות או תגמולי הביטוח, לפי העניין, עד שפסק הדין לא יהיה ניתן לערעור עוד.

(ה) הוראות סעיף זה יחולו על כל קופת גמל ומבטח, על אף הוראות סעיף 23 והוראות ההסדר הביטוחי.

תיקון חוק פיצויי 3. בחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963 (להלן – חוק פיצויי פיטורים) – פיטורים

(1) בסעיף 17, האמור בו יסומן "א" ואחריו יבוא:

"(ב) על אף האמור בחוק זה ובכל צו הרחבה בעניין פיצויי פיטורים ובלי לגרוע מהוראות סעיף 16 וסעיף קטן (א), עובד שהורשע בביצוע מעשה טרור, כהגדרתו בחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016⁴, לא יהיה זכאי לפיצויי פיטורים לפי חוק זה בשל סיום העסקתו בקשר עם ביצוע המעשה."

(2) אחרי סעיף 18 יבוא:

"שליחת פיצויי 18.א. (א) על אף האמור בסעיף 5, נפטר עובד בנסיבות פיטורים עקב ביצוע עבירת ביטחון הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, ובשל כך לא שילם המוסד לשאיריו קצבת שאירים לפי סימן ד' לפרק י"א לחוק הביטוח הלאומי, לא יהיו זכאים שאיריו, כמשמעותם בסעיף 5, לפיצויי פיטורים.

(ב) על אף האמור בהוראות לפי סעיפים 14, 21 ו-26, כספי פיצויי פיטורים ששולמו לקופת גמל של עובד שתורשע בביצוע מעשה כאמור בסעיף קטן (א) או בסעיף 17(ב), יוחזרו למעסיק שהפקיד את הכספים בקופה; בהיעדר אפשרות להחזרת הסכומים למעסיק, הכספים יחולטו לטובת נפגעי פעולות האיבה בהתאם לתקנות שיקבע שר האוצר לאחר התייעצות עם שר המשפטים לעניין זה ובהיעדר תקנות – בהתאם להחלטת בית הדין האזורי לעבודה."

תיקון חוק הביטוח 4. בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995⁵ – הלאומי

⁴ ס"ח התשע"ו, עמ' 898.
⁵ ס"ח התשנ"ה, עמ' 210.

(1) בסעיף 325(ב1) רישה, במקום הקטע החל במילה "שהורשע" עד המילה "טרור" יבוא "שהורשע בעבירה שבית המשפט ציין בפסק הדין שהיא מעשה טרור, לפי סעיף 37(ד) לחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016⁶ (בסימן זה – חוק המאבק בטרור)";

(2) בסעיף 326 –

(א) בסעיף קטן (א), במקום "בוצע הפשע מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור" יבוא "היה הפשע מעשה טרור כהגדרתו בחוק המאבק בטרור, שבוצע";

(ב) בסעיף קטן (ב), במקום "אשר בוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור" יבוא "שבית המשפט ציין בפסק הדין שהיא מעשה טרור כאמור בסעיף 37(ד) לחוק המאבק בטרור";

(ג) בסעיף קטן (ג), במקום "בעבירת ביטחון חמורה כהגדרתה בחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016 שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור (בסימן זה – עבירת ביטחון)" יבוא "בעבירה שבית המשפט ציין בפסק הדין שהיא מעשה טרור כאמור בסעיף 37(ד) לחוק המאבק בטרור";

(ד) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ה) המוסד לביטוח לאומי רשאי למסור לחברה מנהלת של קופת גמל או למבטח, את החלטתו בדבר שלילת גמלה לפי סעיף קטן (א), לעניין עמית או מבוטח שלהם, לשם ביצוע הוראות סעיף 57(ג1) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005⁷."

תיקון חוק המידע הפלילי ותקנת השבים 5. בחוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2019⁸, בתוספת הראשונה, אחרי פרט (23) יבוא:

"(24) המנהל הכללי של המוסד לביטוח לאומי, או עובד המוסד לביטוח לאומי שהוא הסמיכו לכך, לעניין שלילת גמלה לפי סעיפים 325 ו-326 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995."

⁶ ס"ח התשע"ו, עמ' 898.
⁷ ס"ח התשס"ה, עמ' 889.
⁸ ס"ח התשע"ט, עמ'.

דברי הסבר

מדינת ישראל מצויה תחת איום טרור מתמשך ועליה לנקוט בפעולות הרתעה למניעת פעילות הטרור. בתוך כך, מדינת ישראל פועלת לשלילת ההכרה והלגיטימיות בקצבאות שמשלמת הרשות הפלסטינית למחבלים. בנוסף, בספר החוקים של מדינת ישראל קיימים כיום חוקים שונים השוללים זכויות וקצבאות ביטוח לאומי לאדם שמבצע פשע על רקע לאומני או בזיקה לפעילות טרור וזאת מתוך הבנה כי לא יעלה על הדעת שאזרחי המדינה יממנו מכיסם את קצבאותיהם של הפועלים באלימות וטרור כנגדם.

המפקידים כספים בקופות הגמל זוכים לתמיכות שונות מהמדינה בדמות הטבות מס והנפקת אגרות חוב מיועדות. כמו כן, בקרנות הפנסיה, קצבאות הנכות והשאיירים משולמים לזכאים על ידי כלל העמיתים בקרן הפנסיה, זאת כחלק ממארג הערבות ההדדית הקיים בקרנות הפנסיה. מכאן, שעמיתי קרנות הפנסיה עלולים לשלם, על חשבון הפנסיה שלהם, את קצבתו של אדם אשר פעל באלימות וטרור כנגדם וכנגד תושבי המדינה או את קצבת שאיריו של אדם כאמור. עמיתי קרן פנסיה, בה אחד העמיתים פעל פעילות טרור, הם עמיתים מוגדרים ומתוחמים ואינם "כיס עמוק" ואמורפי להיפרע ממנו.

זאת ועוד, יוער, דיני הביטוח מכירים כבר כיום בסייגים שונים לקבלת תקבולים מחברת ביטוח או קרן פנסיה, כך לדוגמה, מבוטח שפעל במרמה כלפי חברת הביטוח והסתיר מידע, מבוטח שהתאבד בתוך 12 חודשים ממועד כריתת תוזה ביטוח לא יהיה זכאי לביטוח תיים.

לפיכך, מוצע לתקן את חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005, כך שיורה לקופות הגמל לשלול את הזכאות לקצבת נכות ושאיירים בגין אירוע מזכה אשר אירע כתוצאה מפשע או ניסיון פשע שבוצע מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור (להלן – פשע בטחון). מובהר, כי בהתאם לסעיף 34 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, על חוק זה לחול גם במקרה של ניסיון, שידול, ניסיון לשידול או סיוע, לאותה עבירה.

זאת ועוד, במצב הנוכחי, עלול מעסיק להיות מחויב בתשלום פיצויי פיטורים לאדם אשר ביצע פשע בטחון או בתשלום לשאיירו בקשר לסיום העסקתו עקב ביצוע הפשע. על כן, מוצע לשלול את הזכאות לפיצויי פיטורים לשאיירו של עובד אשר פעל כאמור תוך השבת הכספים לידי המעסיק, ובהיעדרו – חילוט הכספים הצבורים בקופת הגמל בגין רכיב זה לטובת נפגעי פעולות האיבה בהתאם לתקנות שיקבע השר. שלילת הזכאות לפיצויים כאמור טעונה את אישורו של בית הדין האזורי לעבודה לאחר קבלת הודעת היועץ המשפטי לממשלה או מי שהסמיכו לכך כי אותו עובד אכן ביצע או ניסה לבצע פשע ביטחון. הצעת חוק זו נועדה להגביר את ההרתעה ומהווה השלמה של מהלך לשלילת הזכויות של המחבלים בביטוח הלאומי, גם במסגרת השוק הפנסיוני.

הצעת חוק דומה בעיקרה הונחה על שולחן הכנסת העשרים על ידי חבר הכנסת יעקב פרי וקבוצת חברי הכנסת (3181/20/9).

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חבר הכנסת עידן רול וקבוצת חברי הכנסת (1514/23/9) ועל שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת עידן רול (934/24/9).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ו' באדר התשפ"ג (27.02.2023)

מזכירות הממשלה

סעיף מספר חק/333 של ועדת השרים לענייני חקיקה מיום 28.05.2023.

חק/333. הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון - שלילת זכאות לקצבאות ולפיצויי פיטורים עקב ביצוע פעילות טרור), התשפ"ג-2023 של חה"כ עידן רול (פ/2644)

יו"ר ועדת השרים פותח את הדיון.

בדיון משתתפים: השר יריב לוין וה"ח עומר רחמים ושרון אפק.

מניין קולות

המשך הדיון נדחה בשבועיים שבמהלכם מגיש הצעת החוק יבוא בדברים עם משרד המשפטים.

הערה

מספר פנימי : 2198228

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים : חברי הכנסת
משה גפני
ינון אזולאי
אופיר כץ
נעמה לזימי
אחמד טיבי
מיכאל מרדכי ביטון
ניסים ואטורי
אימאן ח'טיב יאסין
אלי דלל
שלום דנינו
אורי מקלב
משה ארבל
יעקב אשר

פ/25/1322

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – שיעור הריבית על הלוואה לדיור), התשפ"ג–2023

הוספת סעיף 3ח9.1. בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א–1981¹, אחרי סעיף 2ח9 יבוא :

3ח9. (א) שיעור הריבית שתאגיד בנקאי גובה על הריבית על הלוואה לדיור עבור דירה יחידה לא יעלה בשל עליית השיעור של ריבית בנק ישראל; ואולם עלה השיעור של ריבית בנק ישראל ב-1% בשנה לפחות, רשאי תאגיד בנקאי להעלות את שיעור הריבית שהוא גובה על הלוואה לדיור כאמור בשיעור שלא יעלה על מחצית השיעור שעלה.

(ב) בסעיף זה –

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 258.

"דירה יחידה" – כהגדרתה בסעיף 9(ג1)(4) לחוק

מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-

1963²;

"הלוואה לדיור" – הלוואה שניתנה לשם רכישת

דירת מגורים;

"ריבית בנק ישראל" – הריבית שקובע בנק ישראל

במסגרת ההחלטות המוניטריות

התקופתיות, המשמשת את הבנק לצורך

מתן הלוואות לתאגידים הבנקאיים או

לשם קבלת הלוואות מתאגידים בנקאיים,

כשיעורה מזמן לזמן, המתפרסמת באתר

האינטרנט של בנק ישראל, והידועה במועד

כריתת חוזה ההלוואה."

תחילה 2. תחילתו של חוק זה באחד בחודש שלאחר יום פרסומו (להלן – יום התחילה),

והוא יחול על הלוואה שניתנה ביום התחילה ואילך.

דברי הסבר

בעת קבלת הלוואה לדיור מתאגיד בנקאי, נקבע שיעור הריבית על ההלוואה (ריבית קבועה או משתנה) במסגרת הסכם בין התאגיד הבנקאי לבין הלקוח. ריבית זו מושפעת מהריבית הנקבעת על ידי הוועדה המוניטרית שבבנק ישראל בהתאם להוראות סעיף 15 לחוק בנק ישראל, התש"ע-2010, וכתוצאה מכך נגזר גם גובה ההחזר החודשי שעל הלווה לשלם לתאגיד הבנקאי.

במהלך השנה האחרונה, עלה שיעור הריבית האמורה באופן ניכר ביחס לשנים הקודמות, דבר שהביא לעלייה בגובה ההחזרים החודשיים שנטלו הלווים. מדובר בנטל נוסף על גבם של לווים לאור עליית המחירים במשק.

כדי להקל על הנטל הכספי, מוצע לקבוע כי שיעור הריבית שנקבע בהלוואה לדיור לרכישת דירה יחידה לא יעלה בעקבות החלטה על העלאת הריבית כאמור, ואם הוחלט להעלות את הריבית בשיעור שנתי העולה על 1% לפחות, יהיה רשאי התאגיד הבנקאי להעלות את הריבית שהוא גובה על ההלוואה בשיעור שלא יעלה על מחצית השיעור שעלה, וזאת לשם הקלה על הנטל הכלכלי שמוטל על הלווים.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט' בטבת התשפ"ג (02.01.2023)

² ס"ח התשכ"ג, עמ' 156.

מזכירות הממשלה

החלטה מספר חק/113 של ועדת השרים לענייני חקיקה מיום 05.03.2023.

חק/113. הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון - שיעור הריבית על הלוואה לדיור), התשפ"ג-2023 של חה"כ משה גפני ואחרים (פ/1322)

יו"ר ועדת השרים פותח את הדיון.

בדיון משתתפים: השר יריב לוין ונציג משרד האוצר.

מניין קולות

המשך הדיון נדחה בשבועיים.

הערה

הכנסת העשרים וחמש

יוזם: חבר הכנסת ניסים ואטורי

פ/25/2561

הצעת חוק זכויות התורמים למדינה, התשפ"ג–2023

הגדרות 1. בחוק זה –

"גוף ציבורי" – המדינה, משרד ממשלתי ויחידת סמך, רשות מקומית, תאגיד שהוקם לפי חוק, רשות מקרקעי ישראל, או הקרן הקיימת לישראל;
"חייל משוחרר", "שירות לאומי" ו"שירות לאומי-אזרחי" – כהגדרתם בחוק קליטת חיילים משוחררים, התשנ"ד–1994;¹
"שירות מילואים" – כהגדרתו בחוק שירות המילואים, התשס"ח–2008;²
"תורם למדינה" – כל אחד מאלה:

(1) חייל משוחרר שטרם חלפו 7 שנים ממועד שחרורו מהשירות;

(2) מי ששירת בשירות מילואים לא פחות מ-14 ימים במהלך השנה הקודמת;

(3) מי שטרם חלפו 7 שנים מהמועד שבו נדחתה בקשתו להתנדב לשירות לאומי או לשירות לאומי-אזרחי.

2. תיקון חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח–1988,³ בסעיף 2, אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

ההזדמנויות בעבודה

"(ד) בלי לפגוע בהוראות סעיף קטן (א), התחשבות בהיותו של אדם תורם למדינה כהגדרתו בחוק זכויות התורמים למדינה, התשפ"ג–2023, כחלק ממכלול השיקולים הנוגעים להחלטה בעניין קבלתו לעבודה, אין בה הפליה; אין בהוראת סעיף קטן זה כדי לשנות מן הדין החל על קבלה לעבודה לפי חוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט–1959.⁴"

¹ ס"ח התשנ"ד, עמ' 132.

² ס"ח התשס"ח, עמ' 502.

³ ס"ח התשמ"ח, עמ' 38.

⁴ ס"ח התשי"ט, עמ' 86.

3. תיקון חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים

"(4) במתן הטבה בקבלת שירות במקום ציבורי, לחייל במדים; לעניין זה, "חייל" – לרבות חייל מילואים בשירות מילואים, כהגדרתם בחוק שירות המילואים, התשס"ח-2008;".

4. תיקון חוק קליטת חיילים משוחררים

(1) האמור בו יסומן "א" ובו, אחרי "קדם אקדמית" יבוא "(בסעיף זה – מוסד לימוד)";

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(ב) מוסד לימוד המעניק זכות לדיור במעונות, אשר נבנו במישרין או בעקיפין בתמיכת המדינה, או הנתמכים במישרין ובעקיפין על ידי המדינה, ייתן משקל הולם, לעניין חלוקת הזכות האמורה, להיותו של אדם תורם למדינה כהגדרתו בחוק זכויות התורמים למדינה, התשפ"ג-2023."

5. העדפה בהקצאת מקרקעין

(א) נערך על ידי גוף ציבורי מכרז להקצאת מקרקעין למטרת מגורים, בדרך של מכרז למרבה במחיר, רשאי עורך המכרז לקבוע, לגבי לא יותר מ-30% מהמקרקעין המוקצים על ידו כאמור בשנה מסוימת, כי לעניין קביעת הזוכה במכרז, יראו את הצעתו של תורם למדינה כגבוהה בשיעור שיצוין במסמכי המכרז, ואשר לא יעלה על 15% מהסכום שנקב על ידו בהצעתו או על 100,000 שקלים חדשים מהסכום שנקב על ידו בהצעתו, הנמוך מבין השניים.

(ב) נקבע התורם למדינה כזוכה במכרז כאמור בסעיף קטן (א), לא יפחת הסכום שישולם על ידו מהסכום הגבוה ביותר שהוצע במכרז.

(ג) תורם למדינה שזכה במכרז אך נדרש לשלם יותר מכפי הצעתו בהתאם לאמור בסעיף קטן (ב), רשאי לוותר על זכייתו בתוך 14 ימים מקבלת הודעת הזכייה וכל ערבות שהפקיד בקשר לכך תוחזר לו.

⁵ ס"ח התשס"א, עמ' 58.
⁶ ס"ח התשנ"ד, עמ' 132.

ביצוע ותקנות 6. שר הביטחון ממונה על ביצועו של חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

דברי הסבר

מטרת חוק זה היא להבטיח כי מי שתורם למדינה יקבל את הזכויות המגיעות לו. מדינת ישראל מצויה במאבק קיומי מתמיד, אשר כל אזרחיה אמורים ליטול בו חלק ולסייע בהגנת המדינה ובחילווקה. אולם, זה שנים ארוכות מתקיים חוסר שוויון הולך וגדל בנשיאה בנטל ההגנה על המדינה ובתרומה לה, כאשר יש מי שנמנעים במכוון מליטול חלק במאבק זה ומגלים חוסר נאמנות למדינה וחוסר מחויבות להגן על עצם קיומה.

בצד מציאות חמורה זו, התקדש במדינת ישראל עקרון שוויון הזכויות האבסולוטי, תוך שבשורה של דברי חקיקה עוגנו הוראות המונעות מתן העדפה כלשהי למי ששירתו את המדינה והקריבו למענה. יתרה מכך, כיום אף מחייבות הוראות חוק שונות ליתן העדפה, מתקנת כביכול, לאוכלוסיות שאינן לוקחות במאבק על הגנת המדינה ואינן תורמות לה את תרומתן המתחייבת, תוך העדפת עקרון שוויון זכויות אבסולוטי המבטא הפליה פסולה ובלתי צודקת של מי שאינם תורמים למדינה, על פני עקרון שוויון ריאלי, הלוקח בחשבון גם את תרומתו של אדם למדינה.

עקרון השוויון האבסולוטי וההעדפה, המתקנת כביכול, לאוכלוסיות שאינן תורמות למדינה הביאו למצב אבסורדי בו צעירים שאינם משרתים בצבא מגיעים למוסדות להשכלה גבוהה בגיל 18, נהנים מהעדפה במעונות, מסיימים את התואר הראשון בגיל 21 ואף נהנים לאחר מכן בהעדפה בקבלה לעבודה. בה בעת, מי שמשרתים בצבא או בשירות לאומי, מגיעים למוסדות להשכלה גבוהה בגיל מאוחר וללא אמצעים כספיים, נאלצים לשכור דירות במחיר גבוה בהיעדר מקום במעונות הסטודנטים, ולאחר מכן מוצאים את עצמם אף מופלים לרעה בקבלה לעבודה בשירות המדינה.

הצעת חוק זו באה לעגן בחקיקה עקרון שוויון ריאלי המבטא שוויון אמיתי, במסגרתו מוענקות זכויות למי שממלאים חובות, וניתנת הכרה הולמת למי שתרמו למדינה ופעלו להגנתה ולחילווקה. החוק המוצע מעניק מעמד מיוחד של "תורם למדינה" למי ששירת בשירות צבאי, בשירות לאומי או בשירות לאומי-אזרחי,

על פי הצעת החוק המוצעת, התחשבות בהיותו של אדם תורם למדינה, כחלק ממכלול השיקולים הנוגעים להחלטה בדבר קבלתו לעבודה או מתן הטבה בקבלת שירות במקום ציבורי לחייל במדים, לא ייחשבו כהפליה אסורה.

כמו כן, על פי הצעת החוק יינתן משקל הולם להיותו של אדם תורם למדינה בקבלה למעונות סטודנטים שנבנו על ידי המדינה או נתמכים על ידה, ותוענק הטבה בקשר להקצאת קרקעות למגורים. הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חבר הכנסת יריב לוין (פ/19/1569).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ו' באדר התשפ"ג (27.02.2023)

מוזכירות הממשלה

סעיף מספר חק/257 של ועדת השרים לענייני חקיקה מיום 07.05.2023.

חק/257. הצעת חוק זכויות התורמים למדינה, התשפ"ג-2023 של חה"כ ניסים ואטורי (פ/2561)

יו"ר ועדת השרים פותח את הדיון.

מניין קולות

המשך הדיון נדחה ויובא לדיון בוועדת השרים מייד לאחר אישור תקציב המדינה.

הערה

מזכירות הממשלה

סעיף מספר .חק/345 של ועדת השרים לענייני חקיקה מיום 04.06.2023 .

חק/345. הצעת חוק זכויות התורמים למדינה, התשפ"ג-2023 של חה"כ ניסים ואטורי (פ/2561)

יו"ר ועדת השרים פותח את הדיון.

בדיון משתתפים: השר יריב לוין וה"ח יעקב פרידברג, דן רשל, יואב ארבל ונציגי משרד הבינוי והשיכון ומשרד הביטחון.

מניין קולות

המשך הדיון נדחה בשבוע.

הצעת החוק תועבר לדיון בקרב ראשי המפלגות המרכיבות את הקואליציה.

אם תגובש שם עמדה בעד הצעת החוק, היא תוחזר לוועדת השרים לענייני חקיקה.

הערה

מספר פנימי : 2202668

הכנסת העשרים וחמש

יזום: חבר הכנסת דוד אמסלם

2806/25/פ

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – מקום מושבו של ראש הממשלה)

1. הוספת סעיף 2א. בחוק-יסוד: הממשלה¹ (להלן – חוק היסוד), אחרי סעיף 2 יבוא:

2א. "מקום מושבו של ראש הממשלה (א) מרכז חייו של ראש הממשלה יהיה במעון הרשמי המוקצה לו בירושלים.

(ב) ראש הממשלה יעביר את מרכז חייו למעון הרשמי תוך 60 ימים מיום מינויו; היה ולראש הממשלה יש ילדים הרשומים ללימודים במערכת החינוך – יעביר את מרכז חייו לירושלים בתום שנת הלימודים בה מונה."

2. תיקון סעיף 143 (א) לחוק היסוד, אחרי "לפי סעיפים" יבוא "2א".

דברי הסבר

סעיף 2 לחוק-יסוד: הממשלה וסעיף 2 לחוק-יסוד: הכנסת קובעים שמקום מושבם של הממשלה והכנסת הוא בירושלים, בירת ישראל. כמו כן, בשנת 2007 קיבלה ממשלת ישראל החלטה להעביר את כל משרדי הממשלה לירושלים (החלטה מספר 1661 מיום 13/5/07).

בהתאם לכך, לא יעלה על הדעת שמרכז חייו של ראש הממשלה, שהוא אחד מסמלי השלטון, לא יהיה בירושלים, שכן הדבר אינו עולה בקנה אחד עם רוחם של חוקי היסוד והחלטת הממשלה.

ראש הממשלה, בדומה לנשיא המדינה, בית המשפט העליון וכנסת ישראל צריך לקיים את מרכז חייו בירושלים מתוך הבנה שזוהי החלטה מדינית אסטרטגית.

לא זו אף זו, החלטה של ראש ממשלה לקיים את מרכז חייו בעיר אחרת ולא במעון הרשמי מביאה לבזבוז של 12-15 מיליון שקלים חדשים שכן המדינה נאלצת לשפץ ולהתאים את ביתו לצורכי האבטחה וכן לצרכים אחרים אשר נדרשים.

מדובר בסכום עתק שממומן מכיסו של משלם המיסים ואין לכך כל הצדקה.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת דוד אמסלם (2687/24/פ).

הצעת החוק זהה לפ/2687/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים והונחה על שולחן הכנסת ביום כ' באדר התשפ"ג (13.03.2023)

מספר פנימי: 2204742

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים: חברי הכנסת שרון ניר
אביגדור ליברמן
עודד פורר
יבגני סובה
יוליה מלינובסקי
חמד עמאר

3323/25/פ

הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – ייצוג הולם לנשים ברשימת מועמדים לכנסת)

1. הוספת סעיף 25 ב.1. בחוק-יסוד: הכנסת¹, אחרי סעיף 5א יבוא:

”ייצוג נשים
ברשימה
ב.5. בהרכב רשימת מועמדים המוגשת על ידי מפלגה
בהתאם לסעיף 5א יינתן ביטוי הולם, בנסיבות
העניין, לייצוגן של נשים בשיעור אשר לא יפחת
משלושים אחוזים (30%) מתוך כל עשרה
מועמדים.”

דברי הסבר

מדינת ישראל ממוקמת במקום ה-95 מתוך 189 מדינות בשיעור הנשים בפרלמנט, נכון לדצמבר 2022, ובמקום ה-31 מתוך 36 מדינות ה-OECD (להרחבה ראו: נשים בכנסת, ריכוז נתונים לאחר הבחירות לכנסת ה-25 מרכז המחקר והמידע). בבחירות לכנסת ה-25 ירד שיעור הנשים בקרב המועמדים ברשימות אשר נבחרו לכנסת לרבע מכלל המועמדים. כיום מכהנות בפועל שלושים וארבע נשים בכנסת, שהן 28% מכלל חברי הכנסת. על פי נתוני האיגוד הבין-פרלמנטרי (IPU), נכון לשנת 2019 היו נהוגות מכסות לייצוג נשים במאה שלושים מדינות בעולם, אולם בישראל אין כיום מכסות סטטוטוריות לייצוג הולם לנשים, בין אם באמצעות שריון מקומות ברשימה לנשים ובין אם באמצעות הבטחת ייצוג נשים בשיעור מסוים ברשימת המועמדים.

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 69.

ראוי לציין כי מיזוג בין מפלגות שונות לצורך התמודדות ברשימה משותפת לכנסת, גרמו במקרים רבים לדחיקת נשים למקומות נמוכים יותר ברשימת המועמדים. לפיכך, הצעת החוק נועדה לתקן ליקוי זה ולפעול למען קידום שוויון הייצוג המגדרי ברשימות המועמדים לכנסת. על כן מוצע כי בהרכב רשימת מועמדים המוגשת על ידי מפלגה, יינתן ביטוי הולם, בנסיבות העניין, לייצוגן של נשים בשיעור שלא יפחת מ-30% מתוך כל עשרה מועמדים. הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת לימור מגן תלם וקבוצת חברי הכנסת (פ/2812/24).

הצעת החוק זהה לפ/2812/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ד באייר התשפ"ג (15.05.2023)

מספר פנימי : 2203944

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים : חברי הכנסת

מטי צרפתי הרבני
מיקי לוי
אורנה ברביבאי
שלי טל מירון
עופר כסיף
יסמין פרידמן
דבי ביטון
סימון דוידסון
מיכל שיר סגמן
נעמה לזימי
טטיאנה מזרסקי
אפרת רייטן מרום
משה טור פז
רון כץ
עאידה תומא סלימאן
מאיר כהן

פ/25/3180

הצעת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – הגבלת משך זמן החליד), התשפ"ג–2023

1. הוספת סעיף 74 בחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג–1953¹, אחרי סעיף 74 יבוא:

74. (א) הוגשה לבית דין רבני תביעה לגירושין, ישמע בית הדין את טענות התובע והנתבע ויחקור אותם בהתאם להוראת סעיף נט(א) לתקנות הדיון בבתי-הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג² (להלן – התקנות), תוך 90 ימים מיום הגשת התביעה; בית

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 165.
² י"פ התשנ"ג, עמ' 2299.

הדין רשאי להאריך את התקופה האמורה ב-90 ימים לפי בקשה מטעם שני הצדדים או מטעמים שיירשמו.

(ב) לא יאוחר מ-90 ימים מתום שמיעת הטענות וחקירת הצדדים, ישמע בית הדין עדויות ותוכחות לטענות הצדדים בהתאם להוראת סעיף נט(ב) לתקנות; בית הדין רשאי להאריך את התקופה האמורה ב-90 ימים לפי בקשה מטעם שני הצדדים או מטעמים שיירשמו.

(ג) ביום סיום שמיעת העדויות וההוכחות יקבע בית הדין פרק זמן סביר לסיכום טענות הצדדים בהתאם להוראת סעיף נט(ג) לתקנות, ויפסוק בתביעת הגירושין מיד כשנתברר לו הדין בהתאם להוראות סעיף קיג לתקנות.

(ד) מנהל בתי הדין הרבניים ידווח לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת במועד שנקבע לדיווח בהתאם לסעיף 34 לחוק על מספר התביעות שהסתיימו במתן גט ופרק הזמן ממועד הגשת התביעה עד מתן גט, לגבי תביעות שהוגשו החל מ-1 לאוקטובר 2023.

דברי הסבר

חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953 קובע כי נישואין וגירושין של יהודים נערכים בישראל לפי דין תורה ועניינים אלו מצויים בשיפוטו הייחודי של בית הדין הרבני. תקנות בתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג קובעות בתקנות נט וקיג, הליך משפטי סדור לדיון בתביעות לגירושין הכולל, טענות, עדויות, הוכחות וסיכומים מול בית הדין.

משך ההליך האמור אינו מוגבל בזמן ולעתים קרובות לאחר שאחד הצדדים פתח תביעת גירושין אין באפשרותו לנקוט צעדים מהותיים נוספים לקבלת פסק דין תוך פרק זמן מוגבל וסביר. בית הדין בדרך כלל נוקט בשיטה אדוורסרית, ונמנע ממתן פסק דין, ואף מהתקדמות בשלבי ההליך המתוארים בתקנות, אלא אם ישנה בקשה מפורשת של אחד הצדדים בעניין. מצב זה גוזל זמן ומשאבים רבים הן מהצדדים והן מבתי הדין הרבניים עצמם. חמור מכך, הימשכות ההליך פועלת לטובת סרבני הגט. אלה יכולים להמשיך במעשיהם בלי שניתן להפעיל נגדם סנקציות, שכן בית הדין מטיל את הסנקציות רק לאחר שניתן פסק דין לגירושין.

מטרת הצעת חוק זו היא למנוע סרבנות גט ואת הסבל שהיא מסבה, לזרז את ההליך לקבלת פסק דין

לגירושין ולמנוע את השתרכותו המיותרת של ההליך, שעולה כסף רב לצדדים ולמשלמי המיסים. בהצעה מוצע לחייב את בתי הדין הרבניים לקיים דיון במתן פסק דין לגירושין לא יאוחר מחצי שנה לאחר הגשת התביעה, גם אם אף אחד מהצדדים לא ביקש זאת.

עם זאת, ההצעה אינה פוגעת בסמכותו של בית הדין לקבל החלטה שיפוטית לפי שיקול דעתו בנימוקים שיירשמו ולפסוק כראות עין גירושין בלשון כפייה, חובה, מצווה או המלצה.

בנוסף, גם לצדדים קיים שיקול דעת ואם שניהם אינם מעוניינים בקבלת פסק דין לגירושין בתוך המועד שנקבע, הם יכולים לדחות אותו. כמו כן, מבססת ההצעה חובת דיווח בנושא נתוני מתן פסקי הדין ומשכי הזמן עד לקבלת הפסיקה בבתי הדין, על ידי מנהל בתל הדין הרבניים לוועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת, בדומה לדיווח שנקבע בסעיף 3ב4.

הצעת החוק נכתבה בסיוע ארגון "מבוי סתום" המסייע לנשים עגונות ומסורבות גט.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת ענבר בזק וקבוצת חברי הכנסת (פ/3160/24).

הצעת החוק זהה לפ/3160/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י' באייר התשפ"ג (01.05.2023)

הכנסת העשרים וחמש

יוזם: חבר הכנסת צבי יזריה סוכות

פ'25/2748

הצעת חוק יישום הסכם הביניים בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה (הגבלת פעילות) (תיקון – עונשין על קיום פעילות וחובות דיווח לכנסת), התשפ"ג–2023

1. תיקון סעיף 2 בחוק יישום הסכם הביניים בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה (הגבלת פעילות), התשנ"ה–1994¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 2, בהגדרה "פעילות", בסופה יבוא: "לרבות אכיפה פלילית, גביית מיסים, הנפקת אישורים, הטלת מגבלות על מכירת מקרקעין או הפצת תכני לימוד בבתי ספר."

2. תיקון סעיף 3 בסעיף 3 לחוק העיקרי, בסופו יבוא: "ד) הפותח או מפעיל נציגות של המועצה או מקיים אסיפה או פעילות, בניגוד להוראות סעיף זה, דינו – מאסר חמש שנים.

ה) העושה כאמור בסעיף קטן (ד) תוך הפעלת איומים או תוך הסתה לגזענות, כמשמעותם בחוק העונשין, התשל"ז–1977², דינו – מאסר עשר שנים."

3. הוספת סעיף 7ב אחרי סעיף 7א לחוק העיקרי יבוא:

"דיווח לכנסת 7ב. א) השר לביטחון לאומי ימסור לוועדה לביטחון לאומי, בתחילת כל שישה חודשים, דיווח על מספר המקרים בששת החודשים שקדמו למועד הדיווח ובששת החודשים שקדמו להם, שבהם –

(1) ניתנו צווים לפי סעיף 3(ב) או 4(א) לתקופה של עד שישה חודשים;

(2) הוארך תוקפם של צווים לפי סעיף 3(ב) או 4(א), כאמור בסעיף 5.

¹ ס"ח התשנ"ה, עמ' 85.
² ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

(ב) שר המשפטים ימסור לוועדה לביטחון לאומי של הכנסת, בתחילת כל שישה חודשים, דיווח על מספר המקרים בששת החודשים שקדמו למועד הדיווח ובששת החודשים שקדמו להם, שבהם –

(1) נפתחו חקירות בשל חשד לעבירות לפי סעיף 3 וסעיף 7א;

(2) הסתיימו חקירות כאמור בפסקה (1) בלא הגשת כתב אישום והעילות לכך;

(3) הוגשו כתבי אישום בשל עבירות כאמור בפסקה (1);

(4) ניתנו פסקי דין וגזרי דין בהליכים פליליים שהתקיימו כאמור בפסקה (1), ותוצאותיהם;

(ג) הוועדה לביטחון לאומי של הכנסת תקיים אחת לשנה דיון בדיווחים שהתקבלו לפי סעיף 9ב, לשם מעקב על ביצוע ההוראות לפי חוק זה; בדיון ישתתפו היועץ המשפטי לממשלה והמפקח הכללי של המשטרה".

דברי הסבר

חוק יישום הסכם הביניים בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה (הגבלת פעילות), התשנ"ה–1994 (להלן – החוק), נחקק בסמוך לחתימה על הסכמי אוסלו במטרה להבטיח את התחייבות ארגון השחרור הפלסטיני (אש"ף) להגביל את פעולותיו לתחומי הרשות הפלסטינית, למנוע פעילות בעלת אופי מדיני או שלטוני ופעילות אחרת הדומה לכך בתחומי מדינת ישראל.

החוק אוסר על הרשות הפלסטינית ועל כל אדם הפועל מטעמן או בחסותן או המשתמש בשמן, להפעיל נציגות או לקיים אסיפה או פעילות בעלת אופי מדיני או שלטוני, או פעילות אחרת בדומה לכך, אשר אינה מתיישבת עם כיבוד ריבונותה של מדינת ישראל, בתחומי מדינת ישראל.

על אף ההסכם עליו חתמה הרשות הפלסטינית ובניגוד מפורש לחוק, במשך השנים מקיימת הרשות הפלסטינית פעילות ריבונית בין השאר בדרכים של כינון "משרד השר לענייני ירושלים", ביצוע מעצרים של תושבי ישראל המעורבים במכירת קרקעות ליהודים, גביית מיסים והנפקת אישורים לעסקאות במקרקעין במזרח ירושלים, מעורבות במערכת החינוך במזרח ירושלים, תשלום למשפחות שבניהן מעורבים בטרור בתחומי מדינת ישראל, אכיפה פלילית בקרב ערביי מזרח ירושלים ועוד.

בשנים האחרונות הגדשה הסאה כאשר מושל ירושלים, כפי שהוא מכונה ברשות הפלסטינית, הוציא זימונים לתושבי ישראל וביקש, תוך הפעלת איומים, להגיע לחקירה ברמאללה סביב עסקת מקרקעין, דבר שמפר ברגל גסה את לשון החוק ופוגע בריבונותה של מדינת ישראל. הרשות הפלסטינית או נציגים

מטעמה מפעילים איומים על ישראלים המשתפים פעולה עם יהודים בנושא מכירת קרקעות ואינם פונים לסמכויות הדתיות על מנת לקבל אישור למכירה. כך, למשל, נציגי הרשות קובעים כי ישראלים המשתפים פעולה כאמור ייחשבו בוגדים ולא יזכו לקבורה דתית ראויה בתחומי ישראל.

פלסטינים הנחשדים בשיתוף פעולה עם יהודים נתקלים באלימות, איומים והסתה, בין היתר באמצעות התקשורת, כלפיהם וכלפי בני משפחתם על רקע גזעני ונאלצים לציית לדרישות בעלי סמכות ברשות הפלסטינית. נציגי הרשות הפלסטינית הרשמיים קוראים לחקור ולהביא לדין את החשודים בשיתוף פעולה עם יהודים. בהתאם, בית המשפט הפלסטיני וגורמים נוספים דנים בעניינם של אותם משתפי פעולה לכאורה. כל אלה נעשים תוך שהרשות דורסת את ריבונותה של מדינת ישראל ומפעילה סמכויות ריבוניות מבלי כל היתר או הסמכה לכך מממשלת ישראל ובניגוד גמור לדין בישראל והכל תוך רמיסה של ערכי היסוד של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי.

למרות האיסור המפורש בחוק כי לא תתקיים פעילות המפרה את הריבונות הישראלית, לא נקבע לכך עונש, עובדה שמקשה על יכולת האכיפה של הסעיף ולמעשה משאירה אותו כאות מתה.

לפיכך מוצע כי בדומה לעונש המוטל בחוק העונשין על סוג דומה של עבירות, אדם שעבר על חוק זה, דינו מאסר חמש שנים; עבר על חוק זה תוך הפעלת איומים או תוך הסתה לגזענות, כהגדרתם בחוק העונשין, התשל"ז-1977, דינו מאסר עשר שנים.

בנוסף, ולשם השלמת האפקטיביות של החוק, מוצע להוסיף חובת דיווח של השר לביטחון לאומי ושר המשפטים לוועדה לביטחון לאומי של הכנסת בעניין אכיפת חוק זה. השר לביטחון לאומי ידווח על צווים שהוצאו מכוח סעיף 3(ב) וסעיף 4(א) לחוק, העוסקים באיסור הפעלת נציגות, קיום אסיפה או פעילות אשר אינה מתיישבת עם כיבוד ריבונותה של מדינת ישראל. לצד זאת, שר המשפטים ידווח על פתיחת חקירות וסגירתן, הגשת כתבי אישום ופסקי דין בהתאם לחוק זה. כמו כן מוצע לקבוע כי הוועדה לביטחון לאומי של הכנסת תדון אחת לשנה בממצאים אלו לשם מעקב על ביצוע חוק זה.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת בצלאל סמוטריץ' וקבוצת חברי הכנסת (פ/1453/24).

הצעת חוק דומה בעיקרה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת בצלאל סמוטריץ' וקבוצת חברי הכנסת (פ/3676/24).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ג באדר התשפ"ג (06.03.2023)

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים: חברי הכנסת
עופר כסיף
איימן עודה
אחמד טיבי
עאידה תומא סלימאן
יוסף עטאונה

פ/25/1847

הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (טיוב הטיפול בתלונות בגין אלימות משטרתית), התשפ"ג–2023
הוספת סעיפים 1. בפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א–1971¹ (להלן – הפקודה), אחרי
סעיף 49 יבוא עד 49טו
סעיף 49 יבוא:
"טיפול בתלונות על 49יב. (א) בסעיף זה –
אלימות שוטרים
ומעצרים שלא כדין

"הטרדה מינית" ו"התנכלות" – כמשמעותן בחוק
למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח–1998²;
"עבירת אלימות" – עבירה בניגוד לסימנים א', ד',
ה', ו'¹, ז' וחי' בפרק י' לחוק העונשין,
התשל"ז–1977³, למעט סעיפים 338 עד 344
לחוק האמור.

(ב) הוגשה למחלקה תלונה על עבירת אלימות,
על מעצר שלא כדין, על הטרדה מינית או על
התנכלות, תיגבה הודעה מפורטת מן המתלונן,
במועד המתואם עמו, לא יאוחר משלושים ימים
לאחר הגשת התלונה, אלא אם כן המתלונן נמנע
במתכוון מלמסור את עדותו בכל מועד סביר
במהלך התקופה האמורה.

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש התשל"א, עמ' 390.
² ס"ח התשנ"ח, עמ' 166.
³ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

(ג) (1) משך חקירת התלונה לא יעלה על שישה חודשים.

(2) ראה מנהל המחלקה לחקירת שוטרים כי מחמת מורכבותו של העניין, נדרש פרק זמן נוסף להשלמת החקירה, רשאי הוא להאריך, מנימוקים שיירשמו, את משך החקירה בשלושה חודשים נוספים.

(3) ניהול חקירה מעבר למועדים הקבועים בפסקאות (1) או (2) הוא עבירת משמעת כמשמעותה בחוק המשטרה.

(ד) המחלקה תחקור תלונה על עבירת אלימות, על מעצר שלא כדין, על הטרדה מינית או התנכלות, אלא אם כן החליט מנהל המחלקה לחקירות שוטרים או ממלא מקומו, לאחר עיון בתלונה ובחומר שנאסף בחקירה, מנימוקים מיוחדים שיירשמו, כי נסיבות העניין אינן מצדיקות העמדה לדין; גרם השימוש באלימות לנזקי גוף שיש עליהם תעודה רפואית – לא תיפסק החקירה מעילת נסיבות העניין אינן מצדיקות העמדה לדין.

(ה) על העברת החומר בחשד לעבירה מסוג פשע תינתן באופן מיידי הודעה לנילון, בהתאם לסעיף 60א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982,⁴ בשינויים המחויבים.

(ו) התובע יקבל החלטה על העמדה לדין או על סגירת תיק החקירה בתוך תשעים ימים מיום העברת חומר החקירה אליו; ניתנה הודעה לנילון לפי סעיף קטן (ה) – תתקבל ההחלטה תוך 120 ימים ממתן ההודעה.

⁴ סי"ח התשמ"ב, עמ' 1043.

(ז) ראה התובע כי חומר החקירה מגלה עבירה וכי קיים סיכוי סביר להרשעה – יגיש כתב אישום לבית המשפט המוסמך ללא דיחוי, ואולם רשאי התובע, באישור מנהל המחלקה או ממלא מקומו, שלא להגיש כתב אישום אם היה סבור כי קיים סיכוי סביר שמעשי הנאשם הם בבחינת זוטי דברים, ובלבד שלא נגרמה למתלונן חבלה של ממש שיש עליה תעודה רפואית; לא הוגש כתב אישום כאמור, יועמד הנילון לדין משמעותי לפי חוק המשטרה.

(ח) לא ייסגר תיק חקירה בעבירה של אלימות, מעצר שלא כדין, הטרדה מינית או התנכלות מחוסר אשמה אם קיים ספק סביר בחפותו של הנילון.

(ט) הוגש כתב אישום נגד שוטר בגין עבירת אלימות, מעצר שלא כדין, הטרדה מינית או התנכלות, יושעה הנאשם מיידית מעבודתו במשטרה עד להכרעת דינו.

(י) הורשע שוטר בעבירת אלימות, מעצר שלא כדין, הטרדה מינית או התנכלות – יפוטר מן המשטרה.

(יא) הוראות סעיפים 7א עד 7ג לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]⁵, לא יחולו על שוטר שהורשע בעבירת אלימות, מעצר שלא כדין, הטרדה מינית או התנכלות.

(יב) המחלקה לחקירת שוטרים תיידע את הממונים על הנילון על הגשת התלונה ועל כל החלטה בנוגע אליה; הוחלט לסגור את התיק מפאת חוסר ראיות או חוסר עניין לציבור – יוזמן השוטר לראיון עם מפקדיו, במהלכו יסביר מפקדו של השוטר את חשיבות השמירה על גבולות השימוש בכוח ואת ההשלכות האפשריות של שימוש בכוח שלא כדין ויזהירו כי הצטברות

⁵ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 10, עמ' 266.

תלונות נגדו עלולה לעכב את קידומו ואף לגרום לפיטוריו.

(יג) הצטברו נגד שוטר שלוש תלונות או יותר בגין עבירות אלימות, הטרדה מינית או התנכלות במהלך שנה אחת, לא יקודם הנילון בתפקיד או בדרגה במהלך שלוש השנים שלאחר מכן, אלא אם כן הטיפול בתלונות הסתיים בסגירת התיק מחוסר אשמה.

(יד) הצטברו נגד שוטר חמש תלונות או יותר בגין עבירות אלימות, הטרדה מינית או התנכלות במהלך שנה אחת, והטיפול בהן הסתיים שלא בסגירת התיק מחוסר אשמה, יורה ראש אגף כוח אדם במשטרה על פיטוריו של הנילון, אלא אם כן מצא שלא לעשות כן מטעמים מיוחדים שיירשמו; ואולם, אם הצטברו עשן תלונות נגד שוטר בפרק זמן של שנה, והטיפול בהן לא הסתיים בסגירת התיק מחוסר אשמה, הוא יפוטר.

מערך כוח אדם של 49.ג. (א) בראש המחלקה לחקירת שוטרים יעמוד המחלקה לחקירת שוטרים
מנהל המחלקה, שהוא שופט בית משפט שלום או בית משפט מחוזי בדימוס.

(ב) למנהל המחלקה יהיה ממלא מקום שהוא שופט בית משפט שלום בדימוס.

(ג) תנאי השכר של השופטים בדימוס המשרתים במחלקה לחקירת שוטרים יהיו זהים לתנאי שכרם בעת ששימשו כשופטים.

כשירות כוח אדם 49.ד. (א) אדם ששירת במשטרה שישה חודשים במחלקה לחקירות שוטרים ומעלה, לא יהיה כשיר למלא תפקיד במחלקה לחקירת שוטרים, אלא אם כן עברו חמש שנים משחרורו מהמשטרה ובמהלך אותן חמש שנים לא היו לו קשרי עבודה עם המשטרה.

(ב) אדם ששירת במחלקה לחקירות שוטרים שישה חודשים ומעלה, לא יהיה כשיר למלא תפקיד במשטרה, אלא אם כן עברו חמש שנים משחרורו מהמחלקה לחקירות שוטרים ובמהלך אותן חמש שנים לא היו לו קשרי עבודה עם המחלקה.

דין וחשבון תקופתי 49טו. מנהל המחלקה לחקירת שוטרים יגיש דוח שנתי על עבודת המחלקה לוועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת."

תיקון סעיף 77 י2. בסעיף 77 לפקודה, האמור בו יסומן "(א)", ואחריו יבוא:

"(ב) (1) היה למפקח הכללי יסוד סביר להניח כי שוטר פעל באלימות שלא כדין, ישעה אותו ממשרתו; הושעה שוטר כאמור, יבחן המפקח הכללי את ההשעיה מזמן לזמן, בהתאם לפקודות המשטרה.

(2) בהפעלת סמכותו לפי סעיף קטן זה, לא יהיה המפקח הכללי כפוף לשר.

(3) היה ליועץ המשפטי לממשלה יסוד סביר להניח כי שוטר פעל באלימות שלא כדין, והמפקח הכללי לא השעה אותו כאמור בפסקה (1), רשאי הוא או מי שהסמיכו לכך לחורות על השעייתו."

דברי הסבר

תופעת האלימות והשימוש בכוח שלא כדין מצד שוטרים כנגד אזרחים, הינה תופעה רחבה וארוכת שנים ותפחה בעת האחרונה לממדים מדאיגים, בעיקר סביב אירועי מחאה וחופש הביטוי. עקב האמון הציבורי הנמוך בהליכי הבדיקה במחלקה לחקירות שוטרים (להלן: מח"ש) והחשש מסרבול ההליך והתנכלות מצד המשטרה, כמו גם מספר התלונות הזעום אשר מבשיל לכדי כתב אישום, אירועי אלימות משטרתית רבים כלל אינם מולידים תלונה רשמית. מטרתה של הצעת חוק זו היא להתמודד עם תופעה של אלימות משטרתית בשני מישורים: הסדרה של הטיפול בחקירת מקרי אלימות על ידי מח"ש והחמרת הפיקוח והענישה בגין אלימות שוטרים. סעיף 49 יב המוצע קובע מנגנון מפורט לטיפול בתלונות המוגשות נגד שוטרים בגין מעשי אלימות, מעצרי שווא ובגין הטרדה מינית או התנכלות.

סעיף קטן (א) מגדיר מהן העבירות שהטיפול בהן כפוף להוראות הסעיף. ההגדרה כוללת עבירות שונות נגד גוף האדם וחרותו, זולת עבירות רשלנות. כמו כן, כוללת ההגדרה עבירות של הטרדה מינית והתנכלות שלרוב מופנות כלפי נשים. אלימות נגד מפגינים היא בעייתית כשלעצמה, אולם כשמדובר בנשים – אלימות מינית עלולה לשמש אמצעי נוסף. בשנה האחרונה היינו עדות ועדים למקרים בהם מפגינות ופעילות חברתיות חוו הטרדות מיניות ואלימות מגדרית בידי שוטרים. כיום ניכרת מגמה עולמית של מודעות לאלימות מגדרית, שמופנית על ידי המשטרה כלפי נשים. כך, ב-27 בנובמבר 2013 התקבלה באו"ם החלטה ראשונה מסוגה, המכירה בסיכונים, בהפליה ובמעשי אלימות ספציפיים המופנים כלפי נשים, בהן אלה הפועלות למען זכויות אדם. בהחלטה נקראות המדינות לאמץ מדיניות ולהנהיג תכניות ברוח זו, תוך הקפדה על כך שנשים ישתתפו בעיצובן וביישומן, ולהבטיח הגנה מפני הפחדה, התנכלות או ענישה של פעילות למען זכויות נשים. מטרת הצעת החוק היא בין היתר, להבטיח את שלומן של נשים בעת הפגנות והגנה מפני אלימות נגדן מצד גורמי משטרה.

סעיף קטן (ב) נועד לקבוע תקופה מקסימלית בין הגשת התלונה לגביית עדות המתלונן. הסעיף מטיל על המחלקה לתאם את המועד עם המתלונן, כדי למנוע מצב בו קשיי תיאום בין המתלונן למחלקה התוקרת יקשו על המתלונן למסור את עדותו. התקופה המקסימלית לגביית העדות מחייבת את המחלקה לחקירות שוטרים לפעול בזריזות ראויה. ואולם, אם העמידה במגבלות הזמן תסוכל בידי המתלונן, אין להטיל את האשם לכך על המחלקה לחקירות שוטרים.

סעיף קטן (ג) קובע את משך החקירה המקסימלי במגמה למנוע סחבת.

סעיף קטן (ד) מצמצם את האפשרות להפסיק את החקירה מחוסר עניין לציבור. האינטרס הציבורי במיצוי החקירה נגד שוטרים בגין התנהגות אלימה הוא רב יותר ממיצוי החקירה נגד אזרחים, מן השורה. זאת מכיוון שהציבור מפקיד בידי השוטרים את הסמכות להפעיל אלימות בגבולות החוק. השוטרים מחזיקים בסמכות להפעיל אלימות בנאמנות בעבור הציבור. החריגה מן הסמכות הזו היא כישלון חמור דווקא בעניין שבו השוטרים חבים חובת נאמנות לציבור. כישלון זה פוגע בקורבן האלימות ומערער את אמון הציבור במערכת אכיפת החוק. לכן, זולת מקרים חריגים, בכל מקרה של תלונה על אלימות שוטרים ראוי שהחקירה תמוצה.

סעיפים קטנים (ד) ו-(ה) מקבילים לסעיפים 60 ו-60א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 וקובעים את הסדר הראוי בטיפול בתלונה.

סעיף קטן (ו) קובע את משך זמן הטיפול המקסימלי בתיק החקירה, הניתן לצורך גיבוש עמדת התביעה בתיק. הגבלת הזמן נועדה למנוע סחבת והיא חשובה במיוחד נוכח ההשלכות שיש לתיקים פתוחים על קידומם של שוטרים.

סעיף קטן (ז) מחייב את התובע להגיש כתב אישום בכל מקרה בו ראיות מבססות סיכוי סביר להרשעה. נוכח העניין הציבורי הרב באכיפת החוק על מי שאמונים על שמירתו ונוכח דברי ההסבר לסעיף קטן (ד), יש לחייב את התביעה להגיש כתב אישום בכל מקרה שאינו בבחינת זנטי דברים. יתר על כן, אין שום הצדקה לכך שתיק החקירה נגד שוטר, שיש בו ראיות לביצוע עבירת אלימות, ייסגר מחוסר עניין לציבור בלי שתוגש קובלנה משמעותית. סעיף קטן (ז) מונע אפשרות של סגירת תיק מחוסר עניין לציבור ומחייב הגשת כתב אישום או קובלנה משמעותית כל אימת שיש ראיות לביצוע עבירת אלימות.

סעיף קטן (ח) מעגן את ההחלטה שקבע בית המשפט העליון בבג"ץ 4539/92 יעקב קבלרו ואח' נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח', פ"ד (3) 50. אין הצדקה לסגירת תיקי חקירה נגד שוטרים בעילה של היעדר אשמה, כאשר קיים ספק סביר, ברמה המנהלית, בחפותו של שוטר.

סעיף קטן (ט) מחייב השעיה של שוטר שהוגש נגדו כתב אישום בעבירת אלימות. אדם העומד לדין בגין עבירת אלימות אינו יכול להמשיך ולאחוז בסמכויות שוטר, בהן נכללת הסמכות הבלעדית להפעיל כוח כשליחו וכנאמנו של הציבור. מי שחרג משליחותו – אינו יכול עוד להמשיך בה.

סעיף קטן (י) מחייב לפטר מן המשטרה שוטר שהורשע בעבירת אלימות. נקודת המוצא היא כי אדם שהורשע בעבירת אלימות אינו יכול להמשיך ולאחוז בסמכות להפעיל כוח. ככלל, גם אם הסתיים ההליך ללא הרשעה, סביר כי תוגש, בגין העובדות שהיו ביסודו, קובלנה משמעותית היכולה להביא לפיטוריו של השוטר מן המשטרה.

סעיף קטן (יב) בא לתקן ליקויים בהעברת מידע בין המחלקה לחקירות שוטרים לבין המשטרה בנוגע לטיפול בתלונות נגד שוטרים. תיק שנסגר מחוסר ראיות, או מחוסר עניין לציבור אין לפרשו כ"זיכוי" מוחלט של השוטר, אלא כתמרור אזהרה לגבי תפקודו. זאת יש להבהיר לשוטר בראיון, שהסעיף קובע חובה לקיימו.

סעיף קטן (יג) אף הוא בא לתקן ליקויים שנתגלו בדוח מבקר המדינה. אין זה סביר לקדם שוטר שחקירה בגין עבירת אלימות תלויה ועומדת נגדו. קיצור זמן החקירה מאזן את הפגיעה בשוטר עם האינטרס הציבורי של מניעת אלימות שוטרים ואמון הציבור במשטרה.

סעיפים קטנים (יג) ו-(יד) מןשתתים על הנחה כי הצטברות מקרים בהם קיים ספק סביר שמא השוטר פעל שלא כדין, גם אם אין אפשרות להוכיח זאת ברמה הנדרשת במשפט פלילי, מצביעה על ליקוי בתפקודו של אותו שוטר. כשם שכל הורה יחשוש להפקיד את ילדיו בידי מטפל שבשלושה מקרים קיים ספק שמא הזניח/ה קטין, כך יש לחשוש מפני הפקדת סמכות הפעלת האלימות בידי מי שקיימים ספקות רבים לגבי אופן שימוש בסמכות זאת.

סעיף 49 המוצע קובע כי מנהל המחלקה יהיה שופט בית משפט שלום או מחוזי בדימוס, וכי ממלא מקומו יהיה שופט בית משפט שלום בדימוס. הסעיף מאפשר לתגבר את המחלקה בכוח אדם איכותי ביותר ובעל ניסיון, היכול לסייע לה בטיפול בעומסים בהם היא תידרש לעמוד לנוכח לוח הזמנים לטיפול

בתלונות.

סעיף 49 יד המוצע נועד לעגן בחוק את ההפרדה בין המחלקה לחקירת שוטרים לבין המשטרה, על מנת למנוע מצבים של ניגוד עניינים אצל עובדי המחלקה לחקירת שוטרים.

סעיף 49טו המוצע מטיל על המחלקה לחקירת שוטרים להגיש לכנסת דוח שנתי על פעילותה, כדי לייעל את הפיקוח הפרלמנטרי על עבודתה.

מלבד הגברת האכיפה ומיצוי הדין כנגד שוטרים אלימים, יש לוודא כי במהלך בירור התלונה לא יישנו אירועים אלימים על ידי אותם שוטרים. סעיף 77 לפקודת המשטרה בנוסחו הקיים קובע כי כאשר מתנהלת חקירה פלילית או משמעתית נגד שוטר, קמה למפקח המשטרה סמכות להשעותו. סמכות זאת היא סמכות שברשות, כך ששיקול הדעת ביחס להשעיית השוטר נתונה בידי המפקח. הצעת חוק זאת באה להוסיף על ההסדר הקיים בסעיף 77, הסדר ספציפי אשר נוגע לשוטרים אשר קיים יסוד סביר להניח כי פעלו באלימות שלא כדין. הסעיף המוצע קובע כי כאשר קיים יסוד סביר כאמור, סמכות המפקח להשעות שוטר הופכת מסמכות שברשות לסמכות חובה, ומכאן שכאשר קיים יסוד סביר להניח כי שוטר פעל באלימות שלא כדין, חובה על המפקח להשעותו.

לתיקון המוצע צפויה השפעה משמעותית גם על מידת ההרתעה כלפי שוטרים אלימים. אחד הפרמטרים החשובים לעניין הרתעה, הן ביחס ליחיד והן ביחס להרתעת הרבים; הוא משך הזמן שעובר מרגע ביצוע העבירה עד להטלת הסנקציה בגינה. במציאות בה שוטרים מבצעים עבירות אלימות וממשיכים בתפקידם באין מפריע, לא ניתן להביא להרתעה יעילה ביחס לאלימות שוטרים. זאת לצד הפגיעה הקשה באמון הציבור כתוצאה מהמשך פעילות השוטר והאפקט המצנן נגד הגשת תלונות מצד אזרחים אשר נפגעו מאלימות. הצעת החוק תביא לפעולה מידית כנגד שוטרים אלימים ובכך תשלח מספר הן למשטרה והן לציבור הרחב, לפיו אין מקום לאלימות בשורות המשטרה.

הצעת חוק זאת מבוססת על איחוד בין שתי הצעות חוק פרטיות שהונחו על שולחן הכנסת בעבר:

1. הצעות חוק לתיקון פקודת המשטרה בעניין אלימות שוטרים ושינויים ארגוניים, שהונחו על שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חברת הכנסת תמר זנדברג וקבוצת חברי הכנסת (פ/19/2401), על שולחן הכנסת העשרים על ידי חברות הכנסת תמר זנדברג וזהבה גלאון (פ/20/337) ועל שולחן הכנסת העשרים ושתיים, העשרים ושלוש והעשרים וארבע על ידי חברת הכנסת תמר זנדברג (פ/22/469; פ/23/1498; פ/24/481).

2. הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה בעניין השעיית שוטר בגין תלונה על אלימות שהונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת גבי לסקי וקבוצת חברי הכנסת (פ/24/3219).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
א' בשבט התשפ"ג (23.01.2023)

הכנסת העשרים וחמש

יוזם: חבר הכנסת אריאל קלנר

פ/25/2927

הצעת חוק לתיקון פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) (שלילת הסכמה כהיתר לחיפוש בחומר מחשב), התשפ"ג-2023

1. תיקון סעיף 23א בפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969, בסעיף 23א –

(1) בסעיף קטן (ב), אחרי "על אף הוראות פרק זה, לא ייערך חיפוש כאמור בסעיף קטן (א)" יבוא "לרבות חיפוש בהסכמת בעלי המחשב, בעלי המידע שעל המחשב או מי שמחזיק בו".

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב1) חומר שהושג בניגוד להוראות סעיף זה יהיה פסול מלשמש ראיה בבית המשפט".

דברי הסבר

עניינה של הצעת חוק זו בהצבת חסמים בפני גורמי אכיפת החוק לביצוע חיפושים בחומרי מחשב (מחשבים, טלפונים ניידים, טלפונים חכמים וכדומה). בשל פערי הכוחות המובנים בין נחקר לבין חוקריו, ובשל הפגיעה התריפה והמקיפה בפרטיות ובזכויות הנחקרים שעלולה להיגרם לנחקר ולכל מי שעומד איתו בקשר דיגיטלי כתוצאה מחיפוש בחומרי מחשב, מוצע לקבוע כי לא יהיה תוקף להסכמת נחקר לחיפוש בחומר מחשב ויידרש צו שיפוטי כדי להתיר חיפוש שכזה.

בנוסף, כדי להרתיע גורמי אכיפה וחקירה מפני פגיעה בזכויות נחקרים ובכדי שלא יהא חוטא נשכר, מוצע לקבוע שראיה שהושגה בניגוד לאמור בסעיף, לא תהא קבילה, ובית המשפט לא יהא מוסמך להתיר שימוש בה.

הצעת החוק מבקשת לעדכן את ספר החוקים לעידן הטלפונים החכמים והמחשבים הניידים, שבו כל הפרטים הנוגעים לחייו של אדם נמצאים על מכשיר הטלפון החכם שברשותו או על מחשבו הנייד. בהתאם, חיפוש בטלפון החכם ובמחשב הנייד של אדם, מהווה פגיעה אנושה בזכותו לפרטיות, פי כמה מכל פגיעה אחרת, לרבות חיפוש בגופו של אדם.

הצעת חוק זו נועדה אפוא להגן על הזכות לפרטיות ועל הזכות להליך הוגן בעידן הדיגיטלי. הצעת חוק זוהי הונחה על שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חבר הכנסת אריאל קלנר וקבוצת חברי הכנסת (פ/23/2117).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ה' בניסן התשפ"ג (27.03.2023)

מספר פנימי : 2201481

הכנסת העשרים וחמש

יום: חבר הכנסת אליהו רביבו

2646/25/פ

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (תיקון – החמרת תנאי שחרור בערובה),
התשפ"ג–2023

1. תיקון סעיף 42 בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו–1996, בסעיף 42(ב)–
- (1) בפסקה (3), במקום "15" יבוא "90".
- (2) בפסקה (4), במקום "30" יבוא "90".
- (3) בפסקה (5), במקום "15" יבוא "30".
- (4) בפסקה (7), במקום "5" יבוא "15".

דברי הסבר

הפשיעה בישראל הפכה בשנים האחרונות למכת מדינה. אנו רואים בכל שבוע את תוצאות סכסוכי הדמים בין משפחות הפשע בארץ בכלל ובערים המעורבות בפרט. מקרי רצח, תקיפה, ירי, התפרצויות והפרת הסדר הציבורי הם מנת חלקן היומי של הנגב, הערים המעורבות והחברה הערבית. אל מול פשיעה זו, עושה משטרת ישראל ככל שביכולתה כדי להרתיע עבריינים, להביא לדין את הפושעים ולהילחם בכל החזיתות על-מנת להביא שקט לאזרחי ישראל. הצעת חוק זו נועדה לצייד את משטרת ישראל ומערכת אכיפת החוק בכלים חזקים יותר במלחמתם מול הפשיעה.

לפיכך, מוצע לתקן את חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) ולהחמיר את תנאי השחרור בערבות אשר קצין ממונה רשאי להטיל על עצורים. מוצע להגדיל את המספר המרבי של ימים שבו ניתן לאסור את הכניסה לאזור גאוגרפי, לשוב או למקום בארץ מ-15 ימים ל-90 ימים; על קיום קשר או פגישה מ-30 ימים ל-90 ימים; על חובת שהייה באזור גאוגרפי, ישוב או מקום בארץ מ-15 ימים ל-30 ימים ועל חובת שהייה במקום מגורים מ-5 ימים ל-15 ימים. מובן כי למשותרים בערבות יש זכות ערר על החלטות הקצין הממונה, והן כפופות לביקורת שיפוטית ובפרט לחובת המידתיות.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ו' באדר התשפ"ג (27.02.2023)

1 סייח התשנ"ו, עמ' 338.

מספר פנימי : 2198482

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת לימור סון הר מלך

פ/25/2852

הצעת חוק מגבלות על חזרתו של מורשע במעשה טרור לסביבת נפגעי העבירה, התשפ"ג-2023

- מטרות 1. מטרתו של חוק זה להגן על נפגעי עבירת טרור ולמנוע נזק נוסף שעלול להיגרם לחם מהיתקלות ותדירה בפעיל טרור שפגע בהם, בלי לפגוע במידה העולה על הנדרש בזכויותיו של פעיל הטרור.
- הגדרות 2. בחוק זה –
"בית משפט" – לרבות בית משפט צבאי;
"הורשע" – לרבות נאשם שבית המשפט קבע כי ביצע את העבירה, או שבית המשפט מצא כי עשה את מעשה העבירה לפי סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991;¹
"חוק סדר הדין הפלילי" – חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982;²
"מוסד לימודים" – לרבות מוסד להכשרה מקצועית ומוסד להשכלה גבוהה כהגדרתו בחוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח-1958;³
"נפגע" – אדם או קרוב ממדרגה ראשונה לאדם אשר נפגע מפעיל טרור שביצע עבירת טרור או פעולת איבה;
"עבירת טרור" – כהגדרתה בחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016.⁴
"עבודה" – בין בתמורה ובין בהתנדבות.
"פעיל טרור" – מי שהורשע בביצוע עבירת טרור;

¹ ס"ח התשנ"א, עמ' 58.
² ס"ח התשמ"ב, עמ' 43.
³ ס"ח התשי"ח, עמ' 191.
⁴ ס"ח התשע"ו, עמ' 1067.

3. צו המגביל חזרת פעיל טרור לסביבת נפגע עבירת הטרור

(א) בית המשפט רשאי להטיל על פעיל טרור, בצו, מגבלות על מגורים, עבודה או לימודים במוסד לימודים בקרבת מקום המגורים או מקום העבודה של הנפגע או מוסד הלימודים שנפגע העבירה לומד בו (בחוק זה – מגבלות), אם שוכנע, לאחר שקיים דיון בעניין, כי יש צורך בהטלת מגבלות משום שלנפגע עבירת הטרור, עלול להיגרם נזק נפשי אם ייתקל תדיר בפעיל הטרור; בהחלטה לפי סעיף זה יביא בית המשפט בחשבון, בין השאר, את הפגיעה שתיגרם לפעיל הטרור בשל הטלת המגבלות.

(ב) בית המשפט יקיים דיון לפי סעיף זה לבקשת כל אחד מהמנויים בסעיף קטן זה:

- (1) נפגע עבירת הטרור או אדם מטעמו שקיבל הרשאה בכתב מהנפגע (בחוק זה – אדם מטעמו);
- (2) היועץ המשפטי לממשלה או נציגו;
- (3) תובע משטרתי או תובע צבאי, לפי העניין;
- (4) עובד סוציאלי שמונה לפי חוק.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב), בית המשפט רשאי שלא לקיים דיון אף אם התבקש לעשות כן, אם נפגע העבירה או אדם מטעמו ביקש שלא לקיימו;

(ד) הדיון יתקיים בתקופה של 12 חודשים לפני שחרורו של פעיל הטרור מהמאסר או בכל מועד לאחר שחרורו מהמאסר;

(ה) החליט בית המשפט להטיל מגבלות, יקבע את המגבלות כאמור בפסקאות (1) ו-(2) והכל במידה שאינה עולה על הנדרש כדי למנוע נזק נפשי לנפגע עבירת הטרור:

(1) יקבע את תקופת הזמן שבה יחולו המגבלות, ובלבד שהתקופה לא תעלה על 3 שנים; בית המשפט רשאי להאריך את התקופה מעת לעת לתקופות נוספות שלא יעלו על שלוש שנים כל אחת, אם שוכנע כי מתקיים האמור בסעיף קטן (א);

(2) יקבע את האזור שבו יחולו המגבלות, לפי נסיבות העניין; קביעת האזור תיעשה, ככל הניתן, תוך שמירה על סודיות המען של מקום המגורים או מקום העבודה של נפגע עבירת הטרור או מוסד הלימודים שנפגע עבירת הטרור לומד בו.

מינוי מומחה מטעם בית המשפט

(א) בית משפט המקיים דיון לפי סעיף 3, רשאי למנות מומחה מטעמו אשר יחווה את דעתו בכתב על מצבו של נפגעי עבירת הטרור; חוות הדעת תכלול הערכה של הנזק הנפשי שעלול להיגרם לנפגעי עבירת הטרור כתוצאה מהיתקלות תדירה בפעיל הטרור (בחוק זה – חוות דעת); בהחלטתו אם למנות מומחה, יביא בית המשפט בחשבון את עמדת פעיל הטרור.

(ב) מינה בית המשפט מומחה יחולו הוראות אלה:

(1) בעל דין לא יהיה רשאי להביא עדות נוספת של מומחה לעניין הנדון אלא ברשות בית המשפט מטעמים מיוחדים שיירשמו; התיר בית המשפט להביא עדות נוספת כאמור, יחולו עליה הוראות פסקה (4), בשינויים המחויבים;

(2) נפגע עבירת הטרור שלגביו הוכנה חוות דעת לפי סעיף זה לא ייקרא להעיד בקשר אליה;

(3) בית המשפט יקבע את שכרו ואת הוצאותיו של המומחה והם ישולמו על ידי אוצר המדינה, ואולם אם שוכנע בית המשפט כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין, רשאי הוא לקבוע כי הם ישולמו על ידי בעלי הדין או חלקם, ולקבוע את מידת ההשתתפות של כל אחד מהם;

(4) חוות הדעת תימסר לבעלי הדין, ובית המשפט ישמע כל טענה באשר לכתוב בה; בית המשפט רשאי להחליט, מטעמים שבטובת נפגע עבירת הטרור, שלא למסור לפעיל הטרור את חוות הדעת או חלק ממנה; החליט בית המשפט כאמור – יחולו הוראות אלה:

(א) בית המשפט יעביר לפעיל הטרור תמצית מהמידע העובדתי הכלול בחוות הדעת, ככל שניתן לעשות כן בלי לפגוע בטובת נפגע עבירת הטרור;

(ב) בית המשפט ימסור לסניגור של פעיל הטרור את חוות הדעת, ואם אינו מיוצג – ימנה לו סניגור לשם ייצוגו בהליך לפי סעיף קטן זה; הסניגור לא יעביר חוות דעת שנמסרה לו לפעיל הטרור.

(ג) על מינוי מומחה וחוות דעתו יחולו תקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד–1984, אלא אם כן נקבע אחרת בסעיף זה או בתקנות שהותקנו לפי חוק זה.

(ד) מי שהגיע אליו מידע מחוות דעת או מעדות נוספת כאמור בסעיף קטן (ב)(1) ישמרנו בסוד, לא יגלה אותו לאחר ולא יעשה בו כל שימוש אלא לצורך ההליך המשפטי שבקשר אליו הוכן ובכפוף להוראות סעיף קטן (ב)(4), או באישור בית המשפט; העובר על הוראה זו, דינו – מאסר שנה.

5. הסכמה לבדיקה לצורך עריכת חוות דעת (א) בדיקה בידי מומחה לצורך מתן חוות דעת לא תיערך אלא בהסכמת נפגע עבירת הטרור.

(ב) הסכמת נפגע עבירת הטרור שהוא אחד מאלה לבדיקה בידי מומחה לצורך מתן חוות דעת אינה טעונה אישור של האפוטרופוס:

(1) קטין שמלאו לו ארבע עשרה שנים;

(2) פסול דין המסוגל לתת את הסכמתו;

(3) אדם שמונה לו אפוטרופוס המסוגל לתת את הסכמתו.

(ג) בית המשפט רשאי לאשר עריכת בדיקה בידי מומחה כאמור בסעיף קטן (א) בקטין שטרם מלאו לו ארבע עשרה שנים, בפסול דין או באדם שמונה לו אפוטרופוס שאינם מסוגלים לתת את הסכמתם לבדיקה כאמור, אף אם האפוטרופוס סירב לעריכת הבדיקה, אם שוכנע בית המשפט כי עריכת הבדיקה היא לטובת הקטין, פסול הדין או האדם כאמור, ולאחר ששמע את האפוטרופוס זאת העובד הסוציאלי שמונה לפי חוק המטפל בענינו של הקטין, פסול הדין או האדם כאמור.

6. סמכויות וסדרי דין (א) צו כאמור בסעיף 3 יכול שיכיל דרישה למתן ערובה כדי להבטיח את קיום המגבלות שנקבעו בו; תנאי הערובה, לרבות חילוטה, יפורטו בצו.

(ב) הסמכות העניינית לדון לפי חוק זה תהא לבית המשפט שדן בעבירת הטרור.

7. עיון חוזר, ערר וערעור (א) פעיל טרור שהוטלו עליו מגבלות לפי חוק זה רשאי לפנות לבית המשפט שנתן את הצו בבקשה לעיון חוזר אם נתגלו עובדות חדשות או נשתנו הנסיבות ממועד מתן הצו.

(ב) נפגע עבירת טרור או אדם מטעמו, וכן מי שביקש לקיים דיון לפי פסקאות משנה (2), (3) או (4) של סעיף 3(ב) (בסעיף זה – המבקש) רשאי לפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר בהחלטתו שלא להטיל מגבלות או לבטל מגבלות שהוטלו, אם נתגלו עובדות חדשות או נשתנו הנסיבות ממתן ההחלטה.

דיווח לכנסת 8. (א) שר המשפטים ידווח לוועדת החוקה חוק ומשפט ולוועדת החוץ והביטחון של הכנסת אחת בשנה על יישומו של חוק זה; הדיווח יכלול, בין השאר, את כל אלה:

(1) מספר הבקשות שהוגשו לפי סעיף 3, ומספר הצווים שבמסגרתם הטיל בית המשפט מגבלות;

(2) סוג המגבלות שהוטלו והתקופה שנקבעה להן, לרבות הארכת התקופה;

(3) אמצעים שננקטו בעקבות הפרת מגבלות שהוטלו לפי סעיף 3;

(4) נתונים בדבר העלויות לביצוע החוק, ובהם, בין השאר:

(א) עלויות מינוי מומחה לפי סעיף 4, ככל ששכרו והוצאותיו שולמו על ידי אוצר המדינה;

(ב) עלויות העסקת סניגורים שמונו לפי סעיף 9.

(ב) דיווח ראשון יימסר לוועדת החוקה חוק ומשפט ולוועדת החוץ והביטחון של הכנסת בתום שנה ממועד תחילתו של חוק זה.

ביצוע ותקנות 9. שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו, ובין השאר בעניינים אלה:

(1) הדרכים והמועדים להגשת בקשה להטלת מגבלות, בקשה לערעור, ערר או בקשה לעיון חוזר;

(2) הדרך והמועד ליידוע הגורמים המנויים בסעיף קטן 3(ב) בדבר הגשת בקשה להטלת מגבלות;

(3) דרכי פעולתו, שכרו והוצאותיו של מומחה.

דברי הסבר

"...ולא נתיימר להוריק אל דף נייר את עוצמת תחושות הכאב והיגון שהעבירו בני המשפחות...מיום האירוע הם עצמם פסקו לחיות. הם הזכירו את הסופיות שבמוות, את הידיעה שתלווה אותם בשארית חייהם כי יקירם לא יהיה עוד איתם, לא יגדל, לא יתפתח ולא יקים משפחה....מלחמה לנו בשרשרת המוות, כמלחמתו של ישראל בעמלק, מלחמת חומרה ללא פשרות. ובזירה המשפטית, גם על בית המשפט לעשות כמיטבו כדי לשבור את השרשרת, כל חוליה וחוליה בה...." (ת"פ 189-03 מד"י נ' מוניר).

עם ריבוי של שחרורים של פעילי טרור מהכלא, בין אם כתוצאה מריצוי עונשם או כתוצאה מעסקאות ומחוות שונות כלפי הרשות הפלסטינית, אנו רואים שחרור של פעילי טרור, חלקם עם תעודות זהות כחולות, שחוזרים ליישוביהם השוכנים בקרבה לישובים של המשפחות שבהם פגעו, ואף בישובים או בערים עצמם ממש, וקיים סיכוי רב שמשפחת הקורבן או חלל האיבה תפגוש את פעיל הטרור בכל פינה במרחב הציבורי.

גם מבלי להתייחס להערכת מסוכנותו של פעיל הטרור המשוחרר, ובוודאי לאור הנטייה לרצידיביזם של פעילי הטרור, בין אם שוחררו באופן רגיל או בעסקה, יש להתחשב בנוק הנפשי שפעיל הטרור עלול לגרום לנפגע האיבה ולשאר הציבור. גם ללא הערכת מסוכנות חייבים לקחת בחשבון מפגש אקראי בקניון במסעדה או סתם ברחוב בין פעיל טרור למשפחה בה פגע, כאשר כעת הוא מתהלך חופשי כאחד האדם, אולי עם משפחתו וילדיו וזאת כאשר נפגעי האיבה, האנשים שעולמם חרב עליהם באחת, נאלצים להסתגר בדלת האמות של ביתם כדי להימנע מטראומה קשה שתיגרם עקב פגישה עם מי שרצח את יקירם.

מטרות חוק זה דומות מאד למטרותיו של "חוק מגבלות על חזרתו של עבריין מין לסביבת נפגע העבירה, התשס"ה–2004⁵, אלא שבנסיבות הטרור הקיים, הסכנה של פעיל טרור משוחרר, היא גם נזק נפשי ממשי שיכול להיגרם אך גם סכנה לחיים עצמם.

חוק מגבלות על חזרתו של עבריין מין לסביבת נפגע העבירה מאפשר לנפגע העבירה או לנציג המדינה לפעול באופן אקטיבי להרחקת אדם שהורשע בעבירת מין מסביבת המגורים או מסביבת העבודה של נפגע העבירה באמצעות הגשת בקשה למתן צו בהתאם לחוק. אפשרות זו נובעת מההבנה שהיתקלות יומיומית עלולה לגרום לנזק חמור לנפגע העבירה, המתווסף על הנזק והפגיעה שנגרמו לו מעצם העבירה. מתן צו לפי הצעת חוק זו אינה מותנית בהערכת המסוכנות של פעיל הטרור, כלומר, החוק מאפשר לבית-המשפט להורות על הטלת מגבלות על כל פעיל טרור שביצע את עבירת הטרור בהיותו בגיר והורשע בה, אם סבר כי ייגרם נזק נפשי לקורבן העבירה כאשר פעיל הטרור יתגורר בקרבת מגוריו או יעבוד בקרבת מקום עבודתו או במקום לימודיו.

להלן מספר דוגמאות מייצגות שעלויות להגיע לכדי מפגש אקראי בין פעיל טרור לנפגעי פעולות איבה:

המחבל כרים יונס ערבי ישראלי מעארה רצח יחד עם בן דודו מאהר יונס את החייל אבי ברומבר

⁵ ס"ח התשס"ה, עמ' 6.

מזיכרון יעקב בשנת 1980. הנשיא פרס קצב את עונשו ל-40 שנה והוא השתחרר בחודש ינואר 2023. אם יחזור לביתו בעארה, יגור המחבל כ-20 ק"מ ממשפחתו של החייל שרצח. וליד דקה חטף ורצח ב-1984 את החייל משה תמם, הנשיא פרס קצב את עונשו ל-35 עד 37 שנה והוא עתיד להשתחרר ב-2023. וליד דקה חי לפני מאסרו בבאקה אל גרבייה, משפחתו של משה תמם גרה בחבצלת השרון ובנתניה. אחד מחברי החוליה שהשתתף בחטיפה וברצח, רושדי אבו מוך, השתחרר באפריל 2021 וחזר לגור בביתו בבאקה אל גרבייה, בסמיכות למשפחתו של החייל הנרצח משה תמם. שריף חסן אבו דחילה רצח את אבי אושר ב-1991 ושוחרר ב-2013 במחנות קרי/אובמה. הרוצח היה פועל פלסטיני שעבד אצל אבי אושר הי"ד במטע התמרים. עם שחרורו חזר לגור בכפר גיפטליק סמוך למושב בקעות שבו גרה משפחת אושר, במענק השחרור שקיבל מהרשות הפלסטינית קנה טרקטור חדש והוא עובר בין חקלאי האזור ומציע את שירותיו. המחבל מוניך רגיבי, תושב ישראל שהתגורר בחיפה חבר לחוליית חמאס מחברון כדי לסייע ולבצע פיגוע בחיפה שבו נרצחו 17 אזרחים, תשעה מהם ילדים, תלמידי בית ספר. הוא נדון בשנת 2003 למאסר עולם (שמשמעותו המעשית 20 שנה) ועומד להשתחרר מהכלא בשנת 2023. אחיו, שהיה קטין ב-2003, נשפט על חלקו לשמונה שנים וחזר וגר ועובד בחיפה בסמיכות לקרבנות הפיגוע. באיזונים. שיש לבצע בין הקושי שייגרם לפעיל הטרור המשוחרר, לבין תחושות הכאב הרב, הלב הדומע, היגון, הצער העצום באובדן בן משפחה, תחושות אשר ילוו את משפחות נפגעות פעולות טרור לעולמי עולמים, ולבין החשש להעצמת הכאב הנפשי הכרוך בחזרתו של פעיל הטרור לאזור המגורים של בני המשפחות, הרי יש לעשות את המינימום שנותר בחיבוק בני המשפחות, ולבכר את הרחקת פעיל הטרור מבני המשפחות.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונתה על שולחן הכנסת ביום
כ"ז באדר התשפ"ג (20.03.2023)

מספר פנימי: 2198666

הכנסת העשרים וחמש

יזם: חבר הכנסת מיכאל מרדכי ביטון

פ/25/1515

הצעת חוק העונשין (תיקון – קנס על החזקת נשק בלתי חוקי), התשפ"ג–2023

תיקון סעיף 144 – 1. בתקופה שמיום פרסומו של חוק זה ועד יום ז' בכסלו התשפ"ה (8 בדצמבר הוראת שעה 2024), יקראו את סעיף 144 לחוק העונשין, התשל"ז–1977¹, כך שבסופו יבוא: "ח) הורשע אדם בעבירה לפי סעיף קטן (א) רישה, (ב) רישה, (ב2) או (ב3) רישה, דינו קנס האמור בסעיף 61(א)(4), ולכל הפחות קנס של 100,000 שקלים חדשים."

דברי הסבר

בעיית החזקתו של נשק בלתי חוקי הפכה בעת האחרונה לתופעה המסכנת את שלום האזרחים. נשק בלתי חוקי מהווה אחד הגורמים העיקריים לעלייה בשיעור מקרי הרצח והאלימות, וכן משמשים לצורך ביצוע עבירות פליליות נוספות ואף לשם ביצוע פיגועי טרור.

היקף האלימות והשימוש בנשק בלתי חוקי פוגע קשות בתחושת הביטחון של אזרחי המדינה. ביום 7 בחודש דצמבר 2021 התקבל בכנסת תיקון לחוק העונשין הקובע עונש מינימום על החזקת נשק בלתי חוקי לתקופה של שלוש שנים מיום פרסום החוק. לכן מוצע כי בתקופת הוראת השעה, לצד עונש המינימום של תקופת מאסר, ייקבע כי בית המשפט רשאי להטיל קנס בשיעור של עד 226,000 שקלים חדשים ולכל הפחות בשיעור של 100,000 שקלים חדשים.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת מיכאל מרדכי ביטון (פ/24/3838).

הצעת החוק זהה לפ/24/3838 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט"ז בטבת התשפ"ג (09.01.2023)

¹ סייח התשל"ז, עמ' 226.

מוכירות הממשלה

סעיף מספר חק/92 של ועדת השרים לענייני חקיקה מיום 26.02.2023.

חק/92. הצעת חוק העונשין (תיקון - קנס על החזקת נשק בלתי חוקי), התשפ"ג-
2023 של ח"כ מיכאל מרדכי ביטון (פ/1515)

יו"ר ועדת השרים פותח את הדיון.

בדיון משתתפים: השרים יריב לוין ואיתמר בן גביר.

מניין קולות

המשך הדיון נדחה בשלושה חודשים.

הערה

הכנסת העשרים וחמש

יוזם: חבר הכנסת דני דנון

פ/25/2443

הצעת חוק העונשין (תיקון – קביעת עונש מינימום בגין נטילת דמי חסות), התשפ"ג–2023

הוספת סעיף 428א.1. בחוק העונשין, התשל"ז–1977¹, אחרי סעיף 428 יבוא –

"נטילת דמי חסות 428א. (א) הנותן חסות בישראל, בדרך של איומים, הפחדה, סחיטה או מרמה, דינו – מאסר שלוש שנים; המקבל דמי חסות בדרך של איומים, הפחדה, סחיטה או מרמה – בין באופן ישיר ובין באופן עקיף, דינו – מאסר עשר שנים, ובלבד שלא יפחת עונשו משלושים ושישה חודשים אלא אם כן החליט בית המשפט מטעמים מיוחדים שיירשמו, להקל בעונשו.

(ב) בסעיף זה, "חסות" – שליטה, פיקוח ואכיפה על אזור, שלא לפי זכות או סמכות שבדין; "דמי חסות" – כסף, תשלום, או כל טובת הנאה אחרת המשולמת בגין מניעת נזק או הסרת איום בידי מקבל התשלום או מי מטעמו."

דברי הסבר

נטילת דמי חסות (פרוטקשן) מבעלי עסקים הפכה להיות מכת מדינה עם התגברותה בכל רחבי הארץ. ממצאי דוח מבקר המדינה על המשילות בנגב משנת 2021 מלמדים עד כמה התגברה תופעת הפרוטקשן ואת חדלות המעש של גופי אכיפת החוק. לפי הדוח בשנים 2015-2020 נפתחו 264 תיקי דמי חסות, 205 מהם נפתחו החל משנת 2019. 67% מהתיקים נגזזו או הועברו להליכי סגירה. באמצעות "דמי החסות", פורעי חוק סוחטים כספים מבעלי עסקים בתמורה ל"שמירה" על עסקיהם. זאת, תוך כדי איום מתמיד על פגיעה בפרנסתם או בגופם. נוכח האמור מוצע לקבוע עבירה בחוק העונשין שתגדיר את עבירת הפרוטקשן ותקבע ענישת מינימום של שלושים ושישה חודשי מאסר וענישת מקסימום של עשר שנים. זאת מתוך מטרה להגביר את ההרתעה ולהגן על בעלי העסקים מפני עבריינות קשה כנגדם. הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת בכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת אלי כהן (פ/24/2988).

הצעת החוק זהה לפ/24/2988 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ט בשבט התשפ"ג (20.02.2023)

מספר פנימי : 2195750

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים : חברי הכנסת יעקב אשר
משה גפני
אורי מקלב

11/25/פ

הצעת חוק העונשין (תיקון – הרחבת הגדרת הגזענות), התשפ"ג–2022

תיקון סעיף 144 א 1. בחוק העונשין, התשל"ז–1977¹, בסעיף 144א בהגדרה "גזענות" בסיפה, במקום "לגזע או למוצא לאומי-אתני", יבוא "לגזע, למוצא לאומי-אתני או לאוכלוסייה החרדית".

דברי הסבר

לאחרונה אנו עדים לתופעה מתרחבת של הסתה לגזענות כלפי האוכלוסייה החרדית. בפרט חמורים המקרים בהם ההסתה מתבצעת ע"י נבחרים ציבור מתוך מטרה לפלג את העם ובכך להשיא רווח פוליטי, תוך פגיעה בציבור שלם ובאחדות העם. לפגיעה זו יש גם השלכות נוספות ובהם השתרשות תופעת הגזענות בחברה כלפי האוכלוסייה החרדית.

בעקבות הסתה לגזענות חמורה, שהתבצעה לאחרונה ע"י נבחר ציבור כלפי האוכלוסייה החרדית, הוגשה תלונה לפרקליטות המדינה. בתשובת הפרקליטות צוין שעל פי הגדרות חוק העונשין יסודות העבירה של ההסתה לגזענות אינם מתקיימים ביחס להתבטאויות כלפי האוכלוסייה החרדית, שכן הגדרות החוק קובעות כגזענות רק מקרים בהם הגזענות היא בשל צבע או השתייכות לגזע או למוצא לאומי אתני, והאוכלוסייה החרדית אינה נבדלת בצבעה, גזעה או במוצאה הלאומי-אתני. בעניין זה יצוין שהאוכלוסייה החרדית אמנם אינה נבדלת בשל צבע עורה וכי אך היא נבדלת בלבושה ובאורחות חייה כך שאין רציונל להחריגה מהוראות החוק.

מעבר לכך שחוק העונשין בנוסחו כיום (בהתאם לפרשנות פרקליטות המדינה) מאפשר הסתה לגזענות כלפי האוכלוסייה החרדית, עולה החשש שתשובת הפרקליטות תעודד מקרים נוספים של הסתה לגזענות כלפי האוכלוסייה החרדית, מאחר שהמסיתים יודעים שהם לא יתנו על כך את הדין.

הצעת חוק זו מוצע להרחיב את הגדרת הגזענות כך שתכלול איסור הסתה לגזענות כלפי האוכלוסייה החרדית. בכך יושלם החסר בחוק וימנעו מקרי גזענות כלפי אוכלוסייה זו. הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת יעקב אשר וקבוצת חברי הכנסת (פ/24/216) ועל ידי חבר הכנסת ישראל אייכלר (פ/24/873).

הצעת החוק זהה לפ/24/216 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ח בכסלו התשפ"ג (12.12.2022)

הכנסת העשרים וחמש

יוזם: חבר הכנסת זאליד אלהואשלה

פ/25/2781

הצעת חוק הסיוע המשפטי (תיקון – סיוע משפטי לנפגעי הונאה ועושה), התשפ"ג–2023

1. תיקון התוספת הראשונה
בחוק הסיוע המשפטי, התשל"ב–1972,¹ אחרי פרט 1 לתוספת הראשונה, יבוא:

"א. לאדם שנעברה נגדו עבירה לפי סעיפים 415, 416, 418, 419, 420, 422, 426, 428, 430, 431 לחוק העונשין התשל"ז–1977,² או עבירות נלוות, בכל הנוגע לליווי ולקבלת ייעוץ וסיוע במימוש זכויותיו לפי כל דין בהליך הפלילי, וכן בהליך אזרחי הנוגע למימוש זכויותיו כאמור, וסעיף 3 לא יחול."

2. תיקון חוק זכויות נפגעי עבירה
בחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א–2001,³ בתוספת השנייה, אחרי פרט 1 יבוא:

"א. זכותו של נפגע עבירה כאמור בפרט 1 לתוספת התובע;".
הראשונה לחוק הסיוע המשפטי, התשל"ב–1972 לסיוע משפטי;

דברי הסבר

חוק הסיוע המשפטי, התשל"ב–1972 (להלן – חוק הסיוע המשפטי) והתקנות מכוחו קובעים באילו עניינים ובאיזה היקף יינתן סיוע משפטי, למי שידו אינה משגת וזאת בכפוף למבחן סיכוי משפטי. כמו כן, בתוספת לחוק נקבעו מספר עניינים בהם יינתן סיוע משפטי בהיקף שנקבע בתוספת, גם ללא בחינת הזכאות הכלכלית או הסיכוי המשפטי.

התיקון המוצע נועד להרחיב את מתן הסיוע המשפטי מטעם המדינה לנפגעי עבירות ובפרט לאזרחים ותיקים גם אם אינם עומדים במבחן הזכאות הכלכלית.

בשנים האחרונות עולה למודעות תופעת העושה והניצול הכלכלי של קשישים בישראל, אשר הולכת ומשתכללת. על פי סעיף 431 לחוק העונשין, התשל"ז–1977, עושה מוגדר כניצול של אדם אחר בין אם מדובר בחולשה גופנית, שכלית או חוסר ניסיון בתחום מסוים. עבירות העושה וההונאה נעשות כאשר אדם דורש או מקבל דבר שאינו מגיע לו כדין או דורש או מקבל תמורה שהיא יקרה במידה בלתי סבירה

¹ ס"ח התשל"ב, עמ' 95.

² ס"ח התשל"ז, עמ' 227.

³ ס"ח התשס"א עמ' 183.

עבור השירות שנתן. עבירת העושה מתקיימת כאשר קיים חוסר שוויון בין העושה והנעשק, כאשר לעושה יש יתרון על הנעשק בין אם הדבר נובע ממצוקת העושה כתוצאה מחולשה גופנית או שכלית או בגלל היותו חסר ניסיון או קל דעת.

סעיף 415 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, עוסק בקבלת דבר במרמה, והוא סעיף שגורמי אכיפת החוק מבצעים בו שימוש רב להתמודדות עם תופעת ניצול הקשישים. חומרת המעשים מועצמת כאשר מבוצעים במכוון כלפי קשישים תוך ניצול גילם, חוסר התמצאותם והבנתם תוך פגיעה בקניינם, ועיקר החומרה שבמעשים הללו נובעת מהפנייה היזומה והממוקדת במבוגרים, יצירת מצגים כוזבים וקניית אמנם בסיפורי בדיות. כל העבירות המפורטות לעיל מהוות פגיעה אנושה בכבודם, בתחושת עצמאותם, ובביטחונם האישי.

ממשלת ישראל הכירה בחשיבות הטיפול בתופעה, ובשנת 2020 גיבשה תכנית חירום לחיזוק המאבק בעוקץ ובניצול צרכנים אזרחים ותיקים אשר עוגנה בהחלטת ממשלה מס' 450 (להלן: החלטת הממשלה). משרדי הממשלה הרלוונטיים החלו לקדם שורה של תיקוני חקיקה בעקבות החלטה זו, ובתוך כך תוקן כבר חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981, כך שהונחה התשתית המשפטית להקמת מאגר של מספרי טלפון שאליהם ייאסר על עוסק לבצע שיחות שיווק (מאגר "אל תתקשרו אליי").

מובן כי על מנת להתמודד עם תופעת עושה קשישים, נדרש נוסף למניעה והסברה, גם להעמיד לדין את אותם עושים. ואולם, נראה כי אזרחים ותיקים חווים קושי רב בעת הגעתם לתחנת המשטרה לצורך הגשת תלונה. הם חוששים מהתהליך, מהתשאול ומהבושה הכרוכה מבחינתם בעצם האירוע, וכשהם ללא ליווי מתאים, לעיתים יעדיפו לוותר כליל על המעמד. בנוסף, נראה כי האזרחים הוותיקים חוששים מהתמודדות עם מערכת האכיפה והמשפט באופן עצמאי – בין בשל קשיי שפה או הבנה, ובין בשל החשש מהתמודדות עם הבירוקרטיה.

נדמה כי הפרופיל של הקשישים הנפגעים מעושה, הוא אותו הפרופיל של מי שלא יפנה למשטרה או לקבלת סיוע משפטי ופתיחת הליכים בבית המשפט, בשל הבושה הכרוכה בכך, בשל הרצון להסתיר זאת מהמשפחה או מתוך חשש מהבירוקרטיה הכרוכה בכך.

יש צורך בליווי האזרח הוותיק מרגע הגשת התלונה, ולאורך ההליך המשפטי כולו, במקרים של עושה קשישים. זאת, כחלק מההכרה בתופעה החמורה של עושה קשישים, ובחשיבות שבסיוע לאזרחים ותיקים לעמוד על זכויותיהם בהליכים השונים (פלילי ואזרחי), הנובעים מן הפגיעה. ללא הסיוע המשפטי האזרחי והפלילי, לא יהיה ייזום של תלונות או פניות במישור הפלילי והאזרחי כנגד העושים. יצוין כי הליך זה של מתן סיוע משפטי פלילי אזרחי יהיה מכפיל כוח באכיפה כנגד העושים שכן גם הדבר יגביר את האכיפה של רשויות החוק כנגד העושים, וגם יביא לתקיפה ישירה של העושים על ידי באי כוח הקשישים הנעשים בהליכים האזרחיים.

לפיכך, מתוך רצון לסייע לקשישים נפגעי עבירות עושה וניצול ובכדי לתרום למיגור התופעה מוצע כי יינתן ליווי וסיוע משפטי לקשישים אשר חוו עושה ללא מבחן כלכלי במהלך הליכים פליליים ואזרחיים. הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת מירב כהן וקבוצת חברי כנסת (פ/2614/25).

הצעת החוק זהה לפ/2614/25 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ" באדר התשפ"ג (13.03.2023)

הכנסת העשרים וחמש

יוזם: חבר הכנסת גלעד קריב

פ/25/59

הצעת חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי (תיקון – הסמכת בית המשפט לעכב הליכי גבייה),
התשפ"ג–2022

1. תיקון סעיף 120 – בחוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח–2018¹, בסעיף 120 –

(1) בכותרת השוליים, אחרי "הליך שיפוטי" יבוא "או הליך גבייה";

(2) בסעיף קטן (ג), במקום "סעיף זה" יבוא "סעיפים קטנים (א) ו-(ב)";

(3) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ד) הוגשה בקשה לצו לפתיחת הליכים נגד יחיד, רשאי בית המשפט לעכב כל הליך גבייה נגד היחיד עד למתן החלטה בבקשה."

דברי הסבר

הצעת חוק זו באה להתמודד עם המצב המשפטי הנוכחי, אליו עלולים להיקלע יחידים הנמצאים במעגל החובות – וכל זאת עקב מה שנראה כלקונה בחוראות חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח–2018 (להלן – החוק).

במצב המשפטי הקיים לפני חקיקת החוק, רשאי היה בית המשפט, על פי התנאים הקבועים בסעיפים 22 ו-22א לפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם–1980 (להלן – הפקודה) לעכב את כל הליכי הגבייה שנפתחו נגד האדם בחובות, משהוגשה בקשה לפשיטת רגל, עד למתן צו כינוס או עד למועד אחר שיוורה בית המשפט. סעיפים אלו אינם עוד בתוקף.

אכן, על פי סעיף 77א לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז–1967, נתונה לרשם ההוצאה לפועל סמכות להורות על שהיית הליכי הוצאה לפועל נגד החייב, כולם או חלקם, אם שוכנע כי הדבר מוצדק, כדי לאפשר לחייב לפתוח בהליכי חדלות פירעון. ואולם, סמכות זו רחוקה מאד מן הסמכות שניתנה לבית המשפט על פי הפקודה.

הצעת החוק מבוססת על העובדה כי לעתים חולף זמן לא מבוטל ממועד הגשת הבקשה לצו לפתיחת הליכים ועד למתן הכרעה בה. ראוי כי גם בתקופה זו תינתן האפשרות לעיכוב הליכי גבייה כחלק מהליך חדלות הפירעון ולא רק במסגרת התיקים השונים של החייב המתנהלים במערכת ההוצאה לפועל. הצעת חוק זוהי הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת גלעד קריב (פ/24/3686).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ח בכסלו התשפ"ג (12.12.2022)

הכנסת העשרים וחמש

אביחי אברהם בוארון	יוזמים:	חברי הכנסת
ארז מלול		
משה פסל		
צבי ידידיה סוכות		
קטי קטרין שטרית		
שמחה רוטמן		
יוסף טייב		
יצחק פינדרוס		
משה סעדה		
משה סולומון		

פ/25/3384

הצעת חוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות (תיקון – פיצויים שהוטלו על ידי בית משפט צבאי),
התשפ"ג–2023

1. תיקון סעיף 1 בחוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה–1995¹, בסעיף 1 –
- (1) בהגדרה "בית המשפט", אחרי "בית דין דתי", יבוא "בית משפט צבאי, כהגדרתו בסעיף 1 לחוק להארכת תקפן של תקנות שעת-חירום (יהודה והשומרון – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשכ"ז–1967²;
- (2) בהגדרה "חוב", בפסקה (6), אחרי פסקת משנה (ג) יבוא:
- "(ד) בסעיף 182 לצו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), התש"ע–2009³."

דברי הסבר

בשנים האחרונות נוהגים בתי המשפט לחייב נאשמים שהורשעו בביצוע פיגועים שגרמו למוות או לפציעה, בפיצויים לקורבנות או למשפחותיהם, לצד עונשי מאסר. בעוד שבנוגע לפיצויים שהוטלו על ידי בתי משפט של המדינה, קיים מנגנון לגביית פיצויים אלה (במסגרת החוק לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה–1995), מנגנון שכזה אינו קיים בקשר

¹ סי"ח התשנ"ה, עמ' 170.

² סי"ח התשכ"ז, עמ' 20.

³ קובץ המנשרים התשע"ה, עמ' 5902.

לפיצויים שהוטלו על ידי בתי המשפט הצבאיים ביהודה ושומרון.
חוסר זה יוצר אפליה בלתי מוצדקת בין קורבן עבירה שעניינו נדון בפני בתי המשפט האזרחיים, לבין מי שהנאשם בפגיעה בו נשפט בפני בית משפט צבאי ביהודה ושומרון.
מאחר שרבים הם תיקי הפיגועים הנידונים על ידי בתי המשפט הצבאיים ביהודה ושומרון, נוצרת פגיעה נרחבת בקורבנות עבירה שנפסקו לטובתם פיצויים באותם בתי משפט, בהעדר אפשרות מעשית לגבות את הפיצויים.
לאור זאת, מוצע לתקן את הגדרת "בית משפט" בסעיף 1 לחוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, כך שיכלול גם את בתי המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון.
באופן זה, מנגנון גביית הפיצויים הקבוע בחוק יחול באופן שוויוני גם על קורבנות עבירה שנפסקו לטובתם פיצויים בבית משפט צבאי באזור יהודה ושומרון.
הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת אופיר כץ (פ/24/1692).
הצעת החוק זהה לפ/24/1692 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

חוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט' בסיוון התשפ"ג (29.05.2023)

מזכירות הממשלה

סעיף מספר חק/368 של ועדת השרים לענייני חקיקה מיום 04.06.2023.

חק/368. הצעת חוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות (תיקון - פיצויים שהוטלו על ידי בית משפט צבאי), התשפ"ג-2023 של חה"כ אביחי אברהם בוארון ואחרים (פ/3384)

יו"ר ועדת השרים פותח את הדיון.

בדיון משתתפים: השר יריב לוין ומר שרון אפק.

מניין קולות

המשך הדיון נדחה בשבוע שבמהלכו יבואו מגישי הצעת החוק בדברים עם נציגי משרד הביטחון ומשרד האוצר.

הערה

מספר פנימי : 2203995

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים : חברי הכנסת חוה אתי עטייה
צביקה פוגל

פ/25/3355

הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – ממונה על נושא האלימות במשפחה במקומות עבודה גדולים), התשפ"ג–2023

1. הוספת סעיף 11ב. בחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א–1991,¹ אחרי סעיף 11א יבוא:
- "חובת מעסיק 11ב. (א) מעסיק שמעסיק יותר מ-518 עובדים, ימנה למינוי ממונה בנושא אלימות במשפחה מינוי ממונה למינוי ממונה בנושא אלימות במשפחה
- ממונה לעניין פניות העובדים בנושאי אלימות במשפחה ובכלל זה אלימות כלכלית; אלימות נפשית, אלימות מינית ואיומים; הממונה יכול שיהיה עובד סוציאלי המועסק לרווחת העובדים, אחראי לפי חוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח–1998² או עובד אחר שימונה נוסף על תפקידים אחרים שהוא ממלא, בהתחשב במספר המועסקים אצל המעסיק."
- (ב) ממונה כאמור בסעיף קטן (א) –
- (1) יקבל פניות של עובדים בנושא אלימות במשפחה;
- (2) ייזום פעולות להגברת המודעות לאלימות במשפחה ובכלל זה גורמי סיכון, אמצעי הגנה, סימנים מקדימים וגורמים מטפלים."

¹ ס"ח התשנ"א, עמ' 138.
² ס"ח התשנ"ח, עמ' 166.

דברי הסבר

מטרת הצעת החוק היא לייצר עבור נפגעי תופעת האלימות במשפחה כתובת בטוחה אליה יוכלו לפנות במקרה הצורך.

לפי הדוח, תופעת האלימות במשפחה הינה בעיה ציבורית-חברתית הבאה לידי ביטוי באופנים שונים ובהם אלימות פיזית, אלימות נפשית, אלימות מינית, אלימות כלכלית ואיומים. היקף התופעה רחב, ישנה אלימות בין בני זוג נשואים ושאינם נשואים, בין בני זוג בהווה או בעבר, אלימות של הורים כלפי ילדיהם, אלימות של ילדים כלפי הוריהם, אלימות כלפי זקנים ובין זקנים, אלימות כלפי תריגים במשפחה, אלימות בין אחים וכן אלימות פסיבית המתבטאת בהזנחה.

הנושא המרכזי שעובר כחוט השני בכל המלצות הוועדה הוא שיתוף הפעולה בין מכלול גורמי המקצוע המעורבים בטיפול בנפגעי האלימות המשפחה לשם מתן מענה הוליסטי עבור האוכלוסייה הזקוקה לכך.

כמו כן, במסגרת הדוח הומלץ על מספר עקרונות פעולה שאחד מהם הוא הרחבת סל הטיפול לנשים נפגעות אלימות במשפחה ברמות סיכון שונות על ידי הרחבת המענים בקהילה ואמצעים נוספים.

לפיכך מוצע לקבוע, כי כל מעסיק, שמעסיק במקום העבודה מעל 518 עובדים ימנה אדם, עובד סוציאלי או עובד אחר שימונה, אשר יהווה כתובת לעניין פניות העובדים בנושא אלימות במשפחה, ויוכל להעלות את הפניה בפני הגורמים המקצועיים המוסמכים לכך כדי שיעזרו לעובד המתלונן.

הצעה חוק זו עשויה להגביר את הביטחון ואת החוסן בקרב נפגעי אלימות במשפחה ולשמש ככלי עזר נוסף במאבק בתופעה קשה וכואבת זו.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ד באייר התשפ"ג (15.05.2023)